

50X1-HUM

ZAHŘANIČNÍ OBCHOD

50X1-HUM

5

1952

50X1-HUM

ZAHRAŇIČNÍ OBCHOD
MĚSÍČNÍK MINISTERSTVA ZAHRAŇIČNÍHO OBCHODU
PRO HOSPODÁŘSKOU INFORMACI
ŘÍDÍ JAROSLAV NAVRÁTIL S REDAKČNÍ RADOU

Dr Otakar Taufer: Výsledky Mezinárodní hospodářské konference v Moskvě	205
A. Panov: Zahraniční obchod východní Evropy	208
Jaroslav Tureček: Hospodářská pomoc SSSR Rumunské lidové republiky a Sovromy	211
M. Kudrjašov — N. Popov: Organizace a právní regulace zahraničního obchodu Maďarska	216
Josef Adamek: Příznaky hospodářské krise cyklické v kapitalistickém světě	222
Dr Jaroslav Skorkovský: Chemie ve světovém hospodářství	227
Др. Отакар Тауфер: Результаты международного экономического совещания в Москве	205
А. Панов: Внешняя торговля восточной Европы	208
Ярослав Турецек: Экономическая помощь СССР Румынской народно-демократической республике и Совromy	211
М. Кудряшов-Н. Попов: Организация и правовое регулирование внешней торговли Венгрии	216
Иосиф Адамок: Приметы экономического кризиса циклического в капиталистическом мире	222
Др. Ярослав Скорковский: Химия в мировом хозяйстве	227
Dr Otakar Taufer: Results of the International Economic Conference in Moscow	205
A. Panov: East-European Foreign Trade	208
Jaroslav Tureček: Soviet Economic Aid to Roumania People's Republic and Sovroms	211
M. Kudrjašov — N. Popov: Organization and Legal Regulation of the Hungarian Foreign Trade	216
Josef Adamek: Symptoms of the Cyclic Economic Crisis in Capitalistic Countries	222
Dr Jaroslav Skorkovský: Chemistry in World Economy	227

CENA VYTISKU 12 Kčs
 Redakce Praha II, tř. Politických vězňů 20, tel. 097. — Administrace Praha II,
 ul. 28. října 3, tel. 253-22, 258-18

Výsledky Mezinárodní hospodářské konference v Moskvě

Dr Otakar T a u f e r

Mezinárodní hospodářská konference, která se konala ve dnech 3.—12. dubna v Moskvě, měla za účel prostudovat a zjistit možnosti rozvoje zatím stále upadajícího mezinárodního obchodu a hospodářských styků se všemi zeměmi světa bez ohledu na jejich rozdílný hospodářsko-politický systém a vytvořit ovzduší pro zlepšení mezinárodních hospodářských styků, aby tak mohlo být dosaženo předpokladů ke zlepšení životní úrovně národů.

Konference se sešla v imposantním rozsahu přes pokusy západních imperialistů znemožnit účast svých příslušníků pasovými a visovými potížemi, rozšiřováním nesmyslných báchorek, vyhrůžkami a nátlakem. Účastníků-delegátů bylo 471 ze 49 zemí a expertů asi 70. Velká převaha praktických lidí z průmyslu, obchodu, financí a zemědělství (přes 60% všech účastníků) dávala předem záruku, že jednání konference budou zaměřena konkrétně. Na druhé straně tato skutečnost ukazuje, jak velký význam připisovaly konferenci právě kruhy praktických lidí z podnikatelského světa.

Na konferenci panovalo ovzduší dobré vůle. Ať už ve veřejných projevech, nebo v soukromých rozhovorech a při konkrétních obchodních jednáních projevovali všichni delegáti snahu dosáhnout obnovení a rozvoje mezinárodní výměny zboží. Umělé překážky, stavěné v cestu normálnímu obchodu mezi zeměmi způsobují podle názoru všech účastníků, v četných případech velké hospodářské těžkosti. A bylo upřímným přáním účastníků konference hledat a nalézt praktické cesty k odstranění těchto překážek a z nich vyplývajících těžkostí.

Projevy na konferenci lze rozdělit do dvou kategorií. Do jedné patří projevy zástupců našeho pokrokového mírového tábora, do druhé projevy účastníků z kapitalistických států. Nechci tím říci, že by byly nějaké rozpory, naopak, na konferenci byla vzácná jednotnost a téměř naprostá shoda v názorech na možnost a nutnost mírového soužití dvou různých ekonomických a společenských systémů. Avšak zatím co účastníci z kapitalistických států museli po pravdě konstatovat, že hospodářství v jejich zemích upadá a zápasí s velkými obtížemi, mohli zástupci SSSR a LDS poukázat s hrdostí na výsledky plánovitého rozvoje svého hospodářství a radostnou perspektivu dalšího rozvíjení.

Zatím co účastníci z kapitalistických států a zejména z hospodářsky málo vyvinutých zemí přiznávali, že v jejich vlasti roste nezaměstnanost, bída a nemoce, mohli zástupci delegací SSSR a LDS hovořit o stále se rozšiřujícím vnitřním trhu a vzrůstající poptávce obyvatelstva po zboží, což je důkazem neustále se zlepšující životní úrovně v těchto zemích.

Zatím co účastníci z kapitalistických států žalovali na úpadek mezinárodního obchodu a odhalovali konkrétní neblahé důsledky poklesu a jedno-

stranného zaměření jejich zahraničního obchodu, zástupci SSSR a LDS mohli konstatovat, že jejich celkový zahraniční obchod se rozvíjí a vzrůstá co do objemu, i když zatím nikoli s kapitalistickými státy v důsledku diskriminačních opatření se strany kapitalistických vlád. Mohli však dále konkrétně ukázat, že v zemích plánovaného hospodářství existují hmotné předpoklady pro rozvoj mezinárodního obchodu a že je a bude k dispozici dostatek zboží pro rozšiřování obchodu i s kapitalistickými zeměmi.

Nutno však znovu zdůraznit, že všichni řečníci se snažili zjistit možnosti zlepšení životních poměrů lidí pokojnou spoluprací různých zemí a systému, vybudováním lepších hospodářských vztahů mezi zeměmi. Diskuse ukázala opravdové úsilí účastníků konference o vytvoření obsáhlé a všestranné hospodářské spolupráce ve světovém měřítku. Zástupci průmyslově pokročilých zemí (Francie, Anglie, USA a j.) uvedli ve svých projevech přesvědčivé doklady o tom, jak zhoubné následky má nynější omezování mezinárodního obchodu pro jejich vlastní země. Dokazovali, že jejich hospodářství upadá právě v důsledku zhoršování mezinárodních obchodních vztahů, způsobeného tím, že se některé země snaží nesmyslně a k vlastní škodě uplatňovat vůči SSSR a ostatním zemím mírového tábora rozmanitá diskriminační opatření.

Stejně vyznívají projevy zástupců hospodářsky málo vyvinutých zemí (Pakistan, Irán, Brazílie, Argentina a j.), kteří poukazovali na to, že rozvoj jejich zemí je mimo jiné brzděn též dnešním neblahým stavem mezinárodního obchodu. Bylo konstatováno, že nesmírné přírodní a lidské zdroje hospodářsky málo vyvinutých zemí zdaleka nejsou využity pro rozvoj především těchto zemí. Probíhá v nich soustavné ochuzování národů, klesají mzdy a rostou ceny spotřebního zboží. Hrozně vzrůstá nezaměstnanost, životní úroveň je v průměru nejnižší na světě. Lidové masy trápí bídy a nemocí, miliony lidí umírají hladem a naprostým nedostatkem léčebné péče. Většina řečníků se shodovala v tom, že tento stav je důsledkem politiky koloniálních mocností, mezinárodních trustů a monopolů. Hlavním předpokladem pro povznesení hospodářství těchto zemí je vytvoření národního průmyslu a rekonstrukce zemědělství. Hospodářsky málo vyvinuté země žádají o pomoc průmyslově vyspělé státy, nesmí se to však dít za cenu vykořisťování a ztráty suverenity těchto zemí. V mezinárodních hospodářských stycích musí být i vůči málo vyvinutým zemím zachována zásada rovnoprávnosti a oboustranné výhodnosti a opuštěny obchodní metody, kterými je narušována nezávislost těchto zemí.

Mnozí z účastníků se snažili ukázat konkrétní cesty hospodářské spolupráce a mluvili o tom, čím může jejich země přispět k rozšíření světového obchodu. A byli to účastníci ze zemí mírového tábora (SSSR, Číny, Polsko, Rumunsko, Maďarsko, Bulharsko), kteří jasně ukázali ve svých projevech v konkrétních číslech, co by mohlo znamenat pro rozvoj mezinárodního obchodu opravdové uvolnění všech překážek, dosud kladených světovému obchodu se strany vlád kapitalistických zemí. Zejména projevy zástupců Sovětského svazu, Číny, CSR a Polska nejen přesvědčivě dokazovaly, že všechny pokusy zastavit hospodářskou blokádu jejich hospodářský rozvoj jsou odsouzeny k nezdaru, ale současně načrtly velkou perspektivu rozšíření výměny zboží s kapitalistickým světem, budou-li pro to vytvořeny patřičné podmínky. Zboží v hodnotě několika set miliard Kčs by mohlo být v nejbližších letech předmětem výměny zboží mezi státy s plánovaným

hospodářstvím a státy kapitalistickými. Byl by tím zajištěn na mírové základně rozvoj hospodářství mnoha zemí, což by mohlo znamenat též cestu k lepšímu životu stamilionů lidí na světě.

Zvláštní kapitolou Mezinárodní hospodářské konference jsou konkrétní obchodní jednání, která se rozvíjela od prvního dne mezi účastníky konference a nabyla takového rozsahu, že na přání mnoha zájemců byl závěr konference odložen o dva dny, aby byla dána příležitost četným účastníkům-obchodníkům, aby navázali konkrétní jednání s jinými delegacemi anebo v nich pokračovali. Výsledkem je celá řada kontraktů a zásadních ujednání o obchodech, jejichž celková výše je odhadována na několik desítek miliard Kčs.

Kromě toho bylo navázáno mnoho nových spojení, provedena výměna nabídek a poptávek, jejichž praktické výsledky lze očekávat v příštích měsících. Považuji tuto část konference za zvláště důležitou, neboť právě tady na konkrétních obchodních jednáních mezi nejrozličnějšími účastníky konference bylo v praxi jasně dokumentováno, že lze rozšiřovat obchodní styky na základě rovnoprávnosti a oboustranné výhodnosti, že lze uskutečnit pokojné soužití různých systémů, a že je to vskutku v životním zájmu všech zemí.

Delegáti z ČSR vedli takováto konkrétní obchodní jednání s účastníky velké většiny kapitalistických států, zastoupených na konferenci. Je příznačné, že téměř ve všech případech vycházela s druhé strany iniciativa k navázání rozhovorů, což dokazuje, jak velký zájem je o Československo a obchodování s ním. Znova jsme se přesvědčili, že československé zboží má v celém světě dobré jméno a že je mnoho zájemců jak v průmyslově vyspělých, tak i v hospodářsky dosud málo vyvinutých zemích, kteří chtějí s námi obchodovat, ať už v dovozu nebo ve vývozu.

Průběh a výsledky porad jak v plenárních zasedáních, tak v pracovních skupinách ukazují, že konference splnila svůj úkol. Stala se opravdu prvním krokem na cestě k obnovení a rozšíření normálních hospodářských a obchodních styků mezi všemi zeměmi, bez diskriminací a umělých překážek.

Závěrečné akty Mezinárodní hospodářské konference, t. j. *komuniké, dopis Valnému shromáždění OSN a vytvoření Stálého komitétu* pak dokumentují přání všech účastníků a shrnují výsledky deseti dnů rušného života konference.

Stručně řečeno, jsou výsledky Mezinárodní hospodářské konference tyto:

1. Jednomyslné odhalení původu úpadku světového obchodu a nenormálního stavu obchodních styků mezi kapitalistickými státy a táborem pokroku, jako důsledek umělých překážek a diskriminací se strany vlád kapitalistických států.
2. Jednomyslné konstatování, že pokusy o blokádu mírového tábora jsou neúčinné a škodí nikoli zemím mírového tábora, jejichž rozkvět je zajištěn plánovaným hospodářstvím, nýbrž těm, kteří se snaží blokádu provádět.
3. Jednomyslné zjištění, že soužití dvou různých systémů je možné a zdůraznění nutnosti rozvoje obchodních styků mezi zeměmi různých systémů hospodářsko-politických.
4. Bylo poukázáno v otřásajících faktech a cifrách na úžasnou bídu, hlad a epidemie v málo vyvinutých zemích, a konstatováno, že jejich hospo-

dárský rozvoj a tím i prvý předpoklad odstranění těchto hrozných zjevu může být umožněn rozšířením svobodných mezinárodních obchodů při zachování zásady rovnoprávnosti, vzájemné výhodnosti a respektování suverenity.

5. V dopise Valnému shromáždění OSN se žádá, aby ve smyslu ustanovení čl. 55 Charty OSN, podle něhož »má OSN spolupůsobit na zvýšení životního standardu, plné zaměstnanosti obyvatelstva a vytvoření podmínek, žádoucích pro hospodářský a sociální pokrok«, byla co nejdříve svolána konference zástupců vlád za účasti obchodních kruhů, odborářů a jiných veřejných organizací všech zemí, k podpoře rozvoje světového obchodu, který by spočíval na rovnoprávnosti a bral zřetel zvláště na požadavky industrialisace hospodářsky málo vyvinutých zemí.
6. Vytvořeno Stálé komitě, které má pokračovat v práci, začaté na Mezinárodní hospodářské konferenci a které má připravit svolání druhé Mezinárodní hospodářské konference.
7. Účastníci Mezinárodní hospodářské konference mají ve svých zemích seznamovat veřejnost s průběhem a výsledky Mezinárodní hospodářské konference, pořádat národní konference, vytvářet národní komitety Mezinárodní hospodářské konference a prosazovat zásady, dohodnuté na konferenci u svých vlád.
8. Konkretní obchodní jednání mezi účastníky různých delegací ukázala jednak snahu obchodních a průmyslových kruhů kapitalistických států obchodovat se zeměmi mírového tábora a tím se zabezpečit před hroící krizí, jednak upřímnou snahou i velkými konkrétními možnostmi států mírového tábora rozšířit výměnu zboží se zeměmi kapitalistickými.

Velký sovětský spisovatel a bojovník za mír *Ilja Erenburg* se zmínil o Mezinárodní hospodářské konferenci ve svém článku »*Mír zvítězí*«¹ v Pravdě 1. května, kde napsal: »Průmyslníci a obchodníci předběhli učence a spisovatele; první si položili otázku nutnosti sejít se, jednat, vyměňovat.«² Domnívám se, že v tomto smyslu, ve smyslu boje za mír, musí úkoly, vyplývající z Mezinárodní hospodářské konference, chápat a plnit každý pracovník našeho zahraničního obchodu.

Zahraněční obchod východní Evropy

A. Panov

Rychlý hospodářský rozvoj Sovětského svazu a zemí lidové demokracie je provázen vzrusem objemu zahraničního obchodu. Vzestup vyznačují tato čísla: Polský zahraniční obchod (ve zlotých hodnoty z roku 1937) byl v roce 1950 o 78% větší než před válkou, kdežto zahraniční obchod Bulharska se v roce 1950 zdvojnásobil ve srovnání s rokem 1948. Zahraniční obchod všech zemí lidové demokracie byl v roce 1950 mnohem větší, než v posledních předválečných letech.

Zvláště prudce stoupl obchod těchto zemí se Sovětským svazem. Za čtyři léta 1947—1950 zvýšil se obchod mezi Sovětským svazem a Československem více než pětikrát, více než dvakrát s Polskem, téměř pětikrát s Maďarskem, čtyřikrát s Rumunskem a více než dvakrát s Bulharskem.

Čínská lidová republika velmi podstatně rozšířila v posledních dvou letech své obchodní styky se Sovětským svazem, Polskem, Československem, Maďarskem a Německou demokratickou republikou. Zahraniční obchod všech těchto zemí se provádí na zásadě naprosté rovnoprávnosti a vzájemnosti. Je-li třeba, poskytují se půjčky a úvěry s nízkým zúročením.

Obchod mezi Sovětským svazem a zeměmi lidové demokracie spočíval v prvním svém stadiu hlavně na krátkodobých dohodách dvanáctiměsíčních. Jakmile v zemích lidové demokracie se rozvinulo plánovité hospodářství, byly krátkodobé dohody nahrazeny dlouhodobými hospodářskými smlouvami, uzavřenými na období několika let a umožňujícími každé zemi, aby uspořádala své hospodářské plány nejen podle svých vlastních potřeb a možností, ale také podle potřeb a možností sprátených národů.

Nynější hospodářské dohody Sovětského svazu s Polskem, Československem, Maďarskem, Rumunskem, Bulharskem, Albánií a Čínskou lidovou republikou vytvářejí pevný základ pro dlouhodobé hospodářské plánování v zemích lidové demokracie.

Plánování je ve skutečnosti jedním z hlavních rysů sovětského obchodu s těmito zeměmi. Obchodní styky nepodléhají výkyvům trhu a jsou zajištěny před depresi a krisemi. Vzájemná výměna komodit spočívá na spravedlivých cenách, které se zpravidla určují předem na celý rok.

Vývoz zemí lidové demokracie obsahuje velký počet komodit. Polsko je významným dodavatelem uhlí, koksu, zinku, váleného kovu, železa, oceli a barevných kovů, četných typů strojů a zemědělských produktů. Československý vývoz obsahuje železo a ocel, kovové výrobky, stroje, sklo, chemikálie, papír, obuv, textilie, cukr a slad. Maďarsko vyváží značnou část výrobků svého strojírenského průmyslu včetně vozidel, elektrické přístroje, bauxit, látky a četné zemědělské produkty. Rumunský vývoz tvoří zejména naftové produkty, dříví, jakož i výrobky lehkého a potravinářského průmyslu. Bulharsko exportuje tabák a jiné technické plodiny, cement a produkty svého důlního průmyslu. Albánie prodává naftu, asphalt a zemědělské produkty.

Je třeba si povšimnout, že ve vývozu zemí lidové demokracie mají stále větší podíl železo, ocel, barevné kovy, výrobní zařízení, stroje a nástroje, jakož i chemické výrobky. To souvisí přímo s jejich úspěšným průmyslovým rozvojem. Německá demokratická republika neustále zvyšuje vývoz svých výrobků. Čínská lidová republika rovněž rozšířila svůj obchod a dodává spráteným národům četné druhy technických plodin, důlních produktů, štětiny a četné jiné položky.

Sovětský svaz dodává lidovým demokraciím největší část průmyslových surovin a moderního technického zařízení, což má nesmírný význam pro jejich industrializační programy. Sovětský vývoz do Polska, Československa, Maďarska, Rumunska, Bulharska, Albánie a rovněž do Čínské lidové republiky a Německé demokratické republiky obsahuje zařízení pro železářny a ocelárny, strojířny, doly, chemické, textilní, potravinářské a jiná průmyslová odvětví. Vzhledem na tak důležité suroviny, jako jsou železná ruda, chrom a mangán a různé stroje, mohou lidové demokracie nákupem v Sovětském svazu uspokojit převážnou část svých potřeb.

Dohody Sovětského svazu s lidovými demokraciemi obsahují ustanovení o dodávkách úplných zařízení a strojů pro továrny, elektrárny, doly, pro těžbu nafty atd. To nemalou měrou přispělo k vysokému stupni industria-

lisace ve všech lidových demokraciích, neboť jim to umožňuje, aby vybudovaly a uvedly do provozu v krátké době velké průmyslové závody, vybavené nejmodernějšími stroji.

Obchodní smlouvy Sovětského svazu se zeměmi lidové demokracie jsou obvykle doplněny dohodami o technické spolupráci. Cílem těchto dohod je pomoci lidovým demokraciím získat vysokou úroveň techniky a umožnit jim co nejlepší využití dodaného zařízení.

Více než dvě třetiny obchodu evropských lidových demokracií připadá na Sovětský svaz, Čínskou lidovou republiku a Německou demokratickou republiku. To souvisí s přirozeným přáním rozvíjet spolupráci s těmito zeměmi, podnícenou potřebou určitého zboží, a navzájem si pomáhat při rozvoji národního hospodářství. Je to také výsledek politiky některých západoevropských vlád, které usilují o rozrušení obchodu se Sovětským svazem a lidovými demokraciemi. Tato politika nemá naprosto žádnou naději na úspěch, jak bylo dostatečně dokázáno hospodářskými skutečnostmi: omezení obchodu se zeměmi lidové demokracie, s SSSR a lidovou Čínou nezpomalilo rychlý hospodářský rozvoj v žádné z těchto zemí.

Ti, kdo se přimlouvají za tuto nepřátelskou a krátkozrakou politiku, zřejmě nepočítali s jednou velmi důležitou skutečností: s naléhavou potřebou velkého mezinárodního trhu, pociťovanou v několika minulých letech, na němž se soustřeďuje produkce třetiny obyvatelstva světa. Je to trh, který poskytuje každý základní druh průmyslových surovin, výrobky těžkého a lehkého průmyslu a všechny důležité zemědělské produkty. Tento trh neustále vzrůstá a nic nemůže zmařit jeho rozšíření. A co více, velká část západoevropského tisku je nucena připustit, že odpadnutí normálních obchodních styků se Sovětským svazem a zeměmi lidové demokracie je zhoubné především pro západní Evropu, která tak pozbyla důležitý zdroj surovin a potravin a ztratila výhodný trh.

Před válkou dodávala východní Evropa velkou část surovin a potravin západní polovině evropského kontinentu. Postačí, jestliže se uvede, že více než třetinu dovezeného dříví a pětinu dovezených potravin a krmného obilí dodaly země východní Evropy, jejichž exportní možnosti v poválečném období podstatně vzrostly. Mají větší zemědělskou produkci, větší důlní těžbu, produkují více uhlí, železa, rud barevných kovů, chromu a mangánu. Jsou také s to vyvážet průmyslové výrobky. Jejich dovozní požadavky nesmírně vzrostly po válce, zejména u průmyslového zařízení a u četných jiných výrobků, vyráběných v západní Evropě, jejichž odbyt na západě stále více vázne.

Existují tedy všechny objektivní důvody pro rozšíření vzájemně výhodného obchodu mezi Východem a Západem. Bohužel, skutečnosti ukazují, že mezi lety 1948 a 1951 obchod mezi Východem a Západem Evropy činil pouze dvě pětiny úrovně z roku 1938. Vývoz dříví z východní Evropy do západní Evropy poklesl téměř na pětinu předválečného rozsahu, pšenice a cukru na čtvrtinu.

Odpovědnost za to nepadá na Sovětský svaz nebo lidové demokracie, kteréžto země nyní a vždy tvrdily, že normální hospodářské vztahy se zeměmi různého sociálního systému jsou zcela možné. Dnes taková spolupráce je důležitým činitelem pro posílení světového míru a mezinárodní bezpečnosti.

(News 7/52)

Hospodářská pomoc SSSR lidové republice Rumunské a Sovromy

Jaroslav Tureček

Rumunský lid, v minulosti zakřiknutý a utiskovaný, pocítil nyní pod vedením Dělnické strany svou sílu, poznal své možnosti a s přesvědčením buduje svůj nový, lidově demokratický, nezávislý stát a socialismus. Na této cestě intenzivně čerpá ze zkušeností SSSR. *J. V. Stalin* »O první pětiletce« napsal: »Nesporné úspěchy socialismu v Sovětském svazu a na frontě výstavby názorně ukázaly, že proletariát může se zdarem spravovat zemí bez buržoasie a proti buržoasii, že může se zdarem budovat průmysl bez buržoasie a proti buržoasii, že může se zdarem budovat socialismus přes kapitalistické obklíčení.« A dosavadní zkušenosti lidové republiky Rumunské za upevnění lidově demokratického zřízení a rozvoj jejího národního hospodářství dokazují, že ona rovněž může se zdarem budovat svůj průmysl a řídit celé národní hospodářství země bez buržoasie a proti buržoasii.

Stálou pomoc a podporu na všech úsecích hospodářství dostává rumunský lid od svého osvoboditele Sovětského svazu. Fakta přesvědčivě ukazují, že Sovětský svaz učinil a skutečně dělá vše, aby upevnil přátelství mezi rumunským národem a národy SSSR. Toto přátelství se stalo nejen pevným základem hospodářských, politických a ideologických vítězství rumunského národa, ale i základem pro obnovu a upevnění nezávislosti Rumunska.

Na slučovacím sjezdu Rumunské dělnické strany v únoru 1948 (svolaný proto, aby byla upevněna politická, organizační a ideologická jednota dělnické třídy) pravil soudruh *G. G. Dej*: »Máme možnost využít ohromné zkušenosti a moudrost slavné strany, která vede sovětský lid od vítězství k vítězství.«

Je možno tvrdit, že rumunští soudruzi slova *G. G. Deje* důsledně plní, protože důkazem toho jsou obdivuhodné úspěchy pracujících v posledních třech letech.

Před německou okupací bylo Rumunsko polokoloniální zemí západoevropských a amerických imperialistů, kde 100 rodin továrníků a velkostatkářů v čele s královskou rodinou Hohenzollernů za úzké spolupráce 30 mezinárodních trustů tuto zemi ovládalo, ožebračovalo rumunský lid a ve shodě se svými třídními zájmy využítkovávalo bohatství země.

Po osvobození Rumunska Rudou armádou dne 23. srpna 1944 hospodářská situace rumunského státu byla žalostná. V zemědělství převládala úplná desorganisaace, mnoho továren bylo zničeno bombardováním, doprava ochromena, nebylo úvěru, ve státních financích chaos, vnitřní obchod se prováděl pouze na černém trhu a obchodních styků s cizinou téměř nebylo. Avšak hned po 23. 8. 1944 začalo všeobecné hnutí pro hospodářskou obnovu, ačkoliv stát byl odkázán jen na vlastní prostředky.

Teprve po 6. březnu 1945 — *Grozova vláda* — byly znovu navázány obchodní styky se zahraničím, a to předně se státy sousedními. První smlouvy o výměně zboží byly dojednány s Bulharskem, Sovětským svazem, Polskem, Maďarskem a Československem.

Dne 8. května 1945 bylo podepsáno v Moskvě několik dohod, vytyčujících jednak zásady příštích hospodářských styků sovětsko-rumunských, jednak

upravujících výměnu zboží mezi oběma státy. Uskutečnění těchto dohod se projevilo v upevnění hospodářských svazků, v pomoci, kterou Rumunsko dostalo a dostává od Sovětského svazu ve formě surovin, strojů a úvěrů. Bez této pomoci by Rumunsko nebylo s to překonat těžkosti poválečného období a vstoupit do nového období plánovitého rozvíjení národního hospodářství, do období budování základů socialismu v Rumunsku. Již v první Dohodě roku 1945 bylo dojednáno, že SSSR dodá zejména suroviny a materiály, potřebné pro rumunský průmysl, a dále automobily a pneumatiky pro zlepšení dopravy. Rumunsko naproti tomu dodá petrolejářské výrobky, cement, asfaltovou lepenku a j.

Dalšími obchodními smlouvami zajistil Sovětský svaz rumunskému průmyslu nová množství koksu, železné rudy a spec. ocelí, potřebných pro hutnický průmysl. Tyto suroviny a výrobky nebyly placeny v dolarech, jak to kdysi ukládali Rumunsku západní kapitalisté, nýbrž ve vyvážených produktech: petrolej, stavební dříví, dehet, cement, sklo atd.

Sovětská pomoc se rovněž uskutečnila poskytováním dlouhodobých úvěrů bez požadování různých záruk neb koncesí. Důležitost tohoto faktu pro Rumunsko vysvětluje jasně při porovnání sovětského způsobu poskytování úvěrů se způsobem, který prováděli kapitalisté.

Úvěr, poskytnutý Rumunsku Sovětským svazem, umožnil stabilizaci měny, měnovou reformu, a přispěl k tomu, že úroveň průmyslové výroby se srovnání s předválečnou úrovní stoupla ze 70% dosažených v červnu 1947, na 95,4%, dosažených v říjnu téhož roku.

Půjčky, uzavřené v letech 1929—1931 na západě vládou *Maniu-Vaida* za účelem tak zv. stabilizace, měly za následek úplnou hospodářskou a politickou závislost země na imperialistech, kteří půjčky poskytovali. Švédský zápalkový trust, který měl účast na »stabilizační«¹ půjčce 30 milionů dolarů, dostal jako »záruku«² koncesi na monopol zápalek v Rumunsku po dobu 30 let a měl za tuto dobu získat 72 milionů dolarů, to je hodnotu přibližně 2¼krát větší, než byla půjčená částka. Pro pracující znamenaly takové »půjčky«³ velké oběti, snížení mezd a tím hlad a bídu.

Zřízení *Rady vzájemné hospodářské pomoci* ještě zvýšilo výměnu zboží se Sovětským svazem a zeměmi lidově demokratickými a upevnilo značně vzájemnou hospodářskou spolupráci.

Od chaotického hospodářství neustále deficitního, jakým bylo hospodářství Rumunska v době feudálního a statkářského režimu, bylo možno přejít po znárodnění hlavních výrobních prostředků k hospodářství plánovanému. Státní hospodářské plány v letech 1949—1950 mohly být splněny a překročeny díky socialistické pomoci Sovětského svazu.

Stačí připomenout, že 80% podniků, vybudovaných podle plánu na r. 1949, bylo vybaveno kompletně sovětskými stroji. Většina odvětví rumunské výroby dostává stroje a nástroje ze Sovětského svazu, které dovolují tak zvýšit výrobní a těžební kapacitu. Sovětská pomoc vedla k založení zcela nových průmyslových odvětví, jako na příklad průmysl obráběcích strojů, výroba kuličkových ložisek a výroba generátorů o vysokém napětí. Dieselmotorů o 150 HP, petrolejářská zařízení atd. Mnoho naftových sond používá náradí, vyrobeného v »Sovrommetaluc«, Rešica, kde zařízením a surovinami přispěl Sovětský svaz. Po Dunaji i po moři jezdí lodě, vleky i říční lodě velké tonáže, které dosud nikdy nebyly vyráběny. Poprvé jsou v LRR vyráběny i léky a barviva. Umělá hnojiva a pokročilá agrotechnika Sovětského svazu, aplikovaná v lidové republice Rumunské, přináší rumunskému lidu stále bohatší

úrody. Zajištěním dodávek obilí a krmiv v době sucha nezištně pomáhal Sovětský svaz rumunskému lidu od hroziícího hladu. Používání nejdokonalejších pracovních method a Sovětským svazem dodaných exkavátorů umožňuje pracujícím na kanále Dunaj—Černé moře, lépe a snadněji splnit velký úkol — stavby socialismu. Rovněž i pomoc při elektrifikaci se projevuje ve stavbách nových thermo- a hydroelektráren dodanými projekty, zařízeními i stavbou. Nedá se ocenit technická a vědecká pomoc, kterou Sovětský svaz poskytuje. Lidová republika Rumunská dostává různé výrobní patenty, popisy technologických method a výrobních procesů, všechny technické zkušenosti, které jsou zapotřebí k rozvinutí různých odvětví rumunského hospodářství.

Velmi účinnou hospodářskou pomocí pro lidovou republiku Rumunskou bylo stanovení výše, způsobu a splatnosti reparací. I bývalý královský ministr zahraničních věcí *Tatarescu* na Mírové konferenci v Paříži prohlásil, že částka činí jen $\frac{1}{5}$ fakticky způsobených škod rumunskými vojsky na půdě SSSR. Pozdější úlevy a konečné snížení v roce 1948 na 50% dokresluje jen zhruba pomoc a upřímné přátelství Sovětského svazu k rumunskému lidu.

Hospodářské styky mezi oběma zeměmi neomezují se pouze na výměnu zboží. Jsou výrazem hlubší spolupráce a základem této hlubší spolupráce byla smlouva z 8. května 1945 mezi oběma státy. Tato smlouva dala i vznik sovětsko-rumunským společnostem, nazvaným *sovromy*.

V minulosti byly také hospodářské jednotky, které měly prostředky, pocházející z ciziny. Tyto společnosti se zahraničním kapitálem byly nástrojem odčerpávání rumunského bohatství za hranice. Rumunský lid měl z nich jen nevýhodu. Nehospodárná těžba nafty, aféra »bludných sond«, t. j. krádež, již se dopustila společnost s anglickým kapitálem — *Astra Romana* — která uloupila na pozemcích, patřících státu, 2 miliony tun nafty a sta milionů m^3 zemního plynu pomocí bludných sond. Tyto sondy ústily na povrchu země na pozemku společnosti *Astra Romana*. Pod zemí byly však zavedeny k vrstvám, ležícím o několik set metrů dále, do pozemku státu. »Požár« v Moreni zaranžovala společnost »Standard Oil«, aby poškodila zájmy anglických trustů, což však znamenalo ztrátu několika desítek milionů tun rumunské nafty. To je pouze několik skutečností o činnosti těchto společností s imperialistickým kapitálem, jejichž nejvyšším cílem bylo oloupení Rumunska a vlastní obohacování.

Sovromy se liší podstatně od starých kapitalistických společností tím, že obě strany daly stejný přínos a zisky se dělí stejným dílem. Pokud se týká výsledku těžby, bylo dohodnuto, že surovina zůstane v zemi.

K podpoře hospodářské obnovy Rumunska Sovětský svaz souhlasil s tím, aby rumunský přínos do těchto společností byl splácen v takové formě, která by působila hospodářství země co nejméně potíží.

Sovromy pracují v plném souladu se zákonodárstvím a praxí, zavedenou v LRR. Zachovávají plně všechna rumunská ustanovení o akciových společnostech, podmínkách pracujících, daňových nařízeních atd. Převážná většina průmyslového zařízení *Sovromů* je dodávána z SSSR a v některých případech, na příklad pro *Sovromtractor*, *Sovrommental* a j., jsou z SSSR dodávány i suroviny, potřebné k plnění výrobního plánu.

Část vedoucích a technických kádru *Sovromů* tvoří sovětsští inženýři a technici, kteří předávají rumunským soudruhům ohromné technické, výrobní a organizační zkušenosti ve vedení socialistického průmyslu a při výchově

kádrů. Abychom plně pochopili význam výchovné činnosti Sovromů, to je přípravy kvalifikovaných rumunských kádrů, nutno si uvědomit dřívější situaci v rumunském průmyslu po osvobození.

V naftovém průmyslu nebylo téměř rumunských odborníků, ať již inženýrů, techniků a mistrů, neboť převážná většina lidí byli cizinci, kteří se přijeli do Rumunska »přiživit«, ačkoliv tehdy existovala v Rumunsku ohromná armáda nezaměstnaných. Tito odborníci, mezi nimiž bylo mnoho organizovaných fašistů, uprchli většinou po osvobození země do ciziny. V jiných průmyslových odvětvích byla situace poněkud příznivější, ale i zde kádry ovládaly jen zastaralou organizaci hospodářství a produktivní metody jen málo.

Díky zkušenostem sovětských techniků, kteří své zkušenosti přenášejí na rumunské podniky, šíří se i mimo Sovromy pokrokové pracovní metody. Sovromy učí ostatní podniky odhalovat vnitřní rezervy a lépe využívat místních zdrojů, zavádějí technicko-hospodářské grafiky o produkci strojů a agregátů, o spotřebě surovin, paliva a proudu, zavádějí technické porady a zaměřují se hlavně na zlepšovatele výroby.

Pomoc SSSR výrobním zařízením a založením Sovromů se konkrétně projevuje ve stále vzrůstající produktivitě. Mezi prvními smíšenými společnostmi byly založeny:

SOVROMPETROL — sovětsko-rumunská společnost pro využití a těžbu naftových derivátů. Před válkou patřilo cizím kapitalistickým společnostem 63% rumunského naftového průmyslu, avšak v roce 1947 měl již Sovrompetrol velmi důležitou úlohu v tomto průmyslu. Do jeho působnosti patřilo 30% produkce nafty a po znárodnění soukromého majetku v roce 1948 stal se jediným producentem v lidové republice Rumunské. Díky lidové demokratickému režimu a pomoci poskytované Sovětským svazem, Sovrompetrol dosáhl v petrolejářském průmyslu mimořádně rychlého rozkvětu, pro kapitalisty neznámého.

V roce 1949 stoupla těžba ropy proti roku 1948 o 4,5%, u vrteb byl dosažen vzrůst skoro o 42%, petroleje bylo vyrobeno o 9,4% více. V rámci prvního roku pětiletky stoupne výroba petroleje o 116,7% proti roku 1950. V posledním roce pětiletky hodnota celkové produkce těžby ropy dosáhne 183% proti roku 1950. Sovětský svaz vybavil tuto společnost nářadím, kovovými věžemi, vrtnými jeřáby, rypadly atd.

SOVROMTRANSPORT — je nejstarší sovětsko-rumunská smíšená společnost. Jejím úkolem je provádění a organizování říčních a námořních dopravy, správné využití rumunských říčních a mořských přístavů, spravování plavebního průmyslu (konstrukce a opravy), provádění spedice na území LRR i v zahraničí. K splnění těchto hlavních úkolů společnost:

- a) spravuje a využívá, staví a pronajímá říční a mořská plavidla,
- b) organizuje říční a mořské komunikace, dopravu osob i všeho zboží, provádí veškeré manipulační práce v přístavech, vyřizuje celní formalitv,
- c) využívá tonáž sovětskou, rumunskou i cizí, provádí time-charter podle vlastního ocenění,
- d) je majitelem a pronajímá doky.

Sovětský svaz dodal námořní i říční plavidla, zařízení i nářadí pro vybudování loděnic a vlastní stavbu lodí.

TARS — letecká společnost, organizuje dopravu osob i zboží v mezinárodním styku. Interní letecká doprava se rozrůstá. Vzdálené kraje od hlavního města mají zajištěn rychlý a velmi častý styk s Bukureští. Existuje 6 vnitřních linek z Bukurešti do: **Bala Mare, Timișoara, Oradea, Jași, Kluže a Konstanci**. Od Sovětského svazu obdržela společnost při ustavení letadla, letecké motory, pojezdové opravářské dílny atd.

SVOROMLEMN — má za úkol správné využití rumunských lesů. Společnost má zásluhu o to, že industrialisace a exploatace dřeva byla zmodernisována. Rumunský podíl společnosti byl dán v přímém materiálu (dřevo), sovětský v zařízení moderních pil, v lesních lokomotivách a lokomobílách, úzkokolejných dra-

- hách, kolejnicích atd. Po založení této společnosti stoupla výtěžnost dřeva a Rumunsko mohlo zvyšovat množství dřeva i pro vývoz. Za zmínku stojí, že bylo založeno mnoho dřevařských podniků, vyrábějících speciální resonanční dřeva.
- SOVROMMETAL** — je hutní kombinát, který je mocným průmyslovým střediskem, jež přispívá k vybavení rumunského průmyslu moderním zařízením. Používá v širokém měřítku pracovních a organizačních zkušeností Sovětů, sovětského zařízení i surovin. Tento kombinát zavedl celou řadu opatření, která vyzvedla na vysokou bojovou úroveň rumunský lid pro budování socialistického hospodářství. Dělníci a technici kombinátu k 30. výročí založení Dělnické strany vydali výzvu všem závodům k socialistickému soutěžení v celé zemi pro splnění plánu 1951 za 11 měsíců. Kombinát vyrobil v nadplánu v roce 1951 přes 6.000 tun oceli a 4.000 tun váleného materiálu, protože důsledně používá v širokém měřítku sovětských pracovních metod a socialistického soutěžení.
- SOVROMCARBUNE** — zajišťuje 70% uhlí a těžbu v zemi. Horníci jsou si vědomi důležité práce pro národní hospodářství a proto odpovídají na péči strany a vlády zvýšením produkce, která stoupla od roku 1948 o 21,7% proti roku 1949, a o dalších 10,2% v roce 1950 proti roku 1949. Dělníci, pracující na nových, ze Sovětského svazu dodaných strojích, konají svou práci lehčeji a vydatněji při zvýšeném výdělku. V sovětském technikovi vidí více než bratra, když jim vysvětluje zásadu stachanovštiny a pomáhá při zvládnutí pracovních úkolů. Jedině tak mohl s. Pop, nynější ředitel uhelného dolu »Sotanga«, vytěžit 35 tun uhlí za směnu.
- SOVROMGAS** — společnost pro využití zemních plynů. Gasmetan byl dříve používán jen jako palivo. Nyní se stal základní surovinou i pro celou řadu chemických výrobků, jako anilin, sythetická guma, plastické hmoty, sythetická barviva, farmaceutické výrobky atd. Zřízením této společnosti mohlo být dosaženo pronikavé zvýšení produktivity, která na příklad v II. čtvrtletí roku 1951 byla zvýšena o 33% ve srovnání s tímto obdobím roku 1950.
- SOVROMTRACTOR** — společnost, která se zabývá výrobou zemědělských strojů, traktorů a v poslední době výrobou důležitých součástí strojů. Zavedení výroby traktorů KD 35, který je pýchou závodu, pomáhá LRR k industrialisaci země a zmodernisování zemědělství.
- SOVROMCHIM** — společnost pro výrobu chemikálií a farmaceutického průmyslu.
- SOVROMCONSTRUCTIE** — je obrovská společnost stavební s vlastními projekčními ústavy.
- SOVROMBANC** — je peněžní ústav, který s finančního hlediska sleduje obchodní styky mezi oběma zeměmi.
- SOVROMASIGURARE** — je sovětsko-rumunská pojišťovna, která vznikla z bývalé společnosti Viktoria zu Berlin, jež přešla po druhé světové válce jako válečná kořist Sovětskému svazu. Tato společnost provádí veškeré pojišťování životní i elementární.
- SOVROMFILM** — společnost, která zajišťuje dovoz filmů do LRR a stará se o jejich distribuci v zemi.

Nové pracovní metody, prováděné u společností SOVROM, se staly příkladem pro dělníky a techniky Rumunska. *Gheorghe Gheorghiu-Dej* prohlásil: »Sovromy jsou skutečnými středisky rozšiřování pokrokových zkušeností, socialistické organizace práce a účelného řízení a správy socialistických podniků.« Hospodářská pomoc SSSR je tedy vedle vlastního úsilí rumunských pracujících hlavním článkem výstavby socialismu v LRR, růstu sil a blahobytu v zemi.

Chivu Stoica, náměstek předsedy Rady ministrů, ve svém článku — LRR na cestě socialistické industrialisace — napsal: »S bratrskou pomocí sovětského lidu jsme se osvobodili od imperialistického otroctví. S pomocí Sovětského svazu budujeme lepší život. Cestu k novému životu nám ozařovalo a ozařuje učení Lenina a Stalina. Zkušenosti z budování socialismu v Sovětském svazu jsou pro nás nevyčerpatelným zdrojem úspěchů v rozvíjení národního hospodářství a upevňování hospodářské moci naší země.«

Věrnost v upevňování přátelství a vzájemné pomoci mezi Sovětským svazem, lidovou republikou Rumunskou a zeměmi lidové demokracie je zárukou bezpečnosti, míru, stálých úspěchů při výstavbě socialismu a šťastné budoucnosti slavného rumunského národa.

Organisace a právní regulace zahraničního obchodu Maďarska

M. Kudrjašov - N. Popov

Aby zabezpečil své politické vítězství, přikročil maďarský lid po osvobození Maďarska od hitlerovské tyranie a Horthyho fašistického režimu k obnově národního hospodářství země, jež bylo v době války zničeno. Jedním z nejdůležitějších činů bylo soustředit co nejdříve zahraniční obchod v rukou lidové demokratického státu jako jednoho z nejdůležitějších činitelů v národním hospodářství země.

Majíc za cíl ustanovití státní kontrolu nad zahraničním obchodem, vydala lidové demokratická vláda Maďarska v červnu roku 1945 usnesení o tom, že při ministerstvu obchodu a družstev bude vytvořeno *Ředitelství zahraničního obchodu*, jež by bylo pověřeno prováděním vývozních a dovozních operací. (*Magyar Közlöny*, č. 53, 16. VI. 1945.)

Při ministerstvu obchodu a družstev byla ustanovena meziministerská *Rada pro zahraniční obchod*, v níž byli zastoupeni představitelé jednotlivých ministerstev, Maďarské národní banky, Ředitelství zahraničního obchodu a některých jiných správ. Z členů této Rady byla vytvořena *Komise šesti*, pracující za předsednictví představitele ministerstva obchodu a družstev.

Aby byla stimulována činnost v zahraničním obchodě, byly z rozhodnutí vlády ze dne 23. prosince 1945 (*Magyar Közlöny*, č. 208, 23. XII. 1945), zřízeny *Fond pro vyrovnávání cen v zahraničním obchodě a Finanční komise*, jež podléhaly ministerstvu financí. Na základě doporučení Finanční komise mohl ministr financí hradit vývozcům nebo dovozcům nejen úbytky, jež jim vznikaly buď při vývozu nebo dovozu zboží, ale i neobdržený dodatečný zisk. Prostředky Fondu tvořily zisky, plynoucí z dovozu i vývozu zboží, státní dotace a půjčky.

Pro řízení veškerého hospodářského života v zemi, čítajíc v to i zahraniční obchod, byla v prosinci roku 1945 založena *Vyšší hospodářská rada*. (Usnesení č. 12090/1945, *Magyar Közlöny*, č. 7, 1. I. 1946.)

Vládními usneseními ze dne 18. ledna 1946 (*Magyar Közlöny*, č. 15, 18. ledna 1946) a 1. ledna 1947 (*Magyar Közlöny*, č. 1, 1. I. 1947) bylo stanoveno, že přijetí zahraničních objednávek, provedení objednávek nebo dovozu zboží do ciziny bylo povolováno pouze se schválením Ředitelství zahraničního obchodu. Působnost uvedených usnesení se nevztahovala na kompenzační úkony, na úkony provedené na základě obchodních dohod Maďarska s jinými státy, a na úkony, spojené se zpracováním cizího zboží uvnitř země.

Aby kontrola nad zahraničním obchodem byla zlepšena, byly delimitovány funkce Ředitelství pro zahraniční obchod, *Komise šesti* a meziministerské

Rady. Ředitelství pro zahraniční obchod řídilo vydávání povolení na vývoz a dovoz zboží, dodávaného clearingem v rámci kontingentů a vymezeného obchodními dohodami. »Komise šesti« se zabývala pouze otázkami dovozu zboží, kupovaného buď za volnou valutu nebo dodávaného nad dohodami stanovený kontingent a dále rozdělovala úvěry na nákup zboží za volnou valutu. Meziministerská Rada pro zahraniční obchod vydávala povolení na vývoz zboží za volnou valutu nebo dodávaného nad kontingenty, jež byly stanoveny dohodami, dále pak vydávala povolení na vývoz a dovoz zboží, dodávaného na základě kompensací. (Měsíční výkaz Maďarské národní banky č. 3—4 za rok 1947.)

Usnesením vlády ze dne 17. července 1946 (»Magyar Közlöny«, č. 169, 28. VII. 1946) byl regulován obrat cizích platebních prostředků a pohledávek, zahraničních cenných papírů, zlata a současně byla zavedena nová pravidla pro vývoz platebních prostředků.

Uvedená opatření zajišťovala nezbytnou státní kontrolu nad zahraničním obchodem a obratem valut.

V období let 1945—1947 bylo utvořeno několik organizací, používajících monopolního práva vývozu a dovozu jednotlivého zboží nebo obchodování s určitými zeměmi.

Konec roku 1947 a první polovina roku 1948 byly charakterisovány nástupem lidově demokratické moci do soukromého sektoru v oblasti průmyslu i zahraničního obchodu, kde podíl činil stále ještě asi 60%. Znárodněním bank v prosinci 1947 a znárodněním podniků průmyslových, dopravních, horních a rudných a j., s počtem dělníků vyšším jednoho sta, provedeným v květnu 1948, přešla větší část výrobních prostředků do státních rukou. V souvislosti s tím podíl státních a družstevních podniků v zahraničním obchodě Maďarska v polovině roku 1948 vzrostl o 50%.

Téměř plné znárodnění maďarského zahraničního obchodu, provedené v druhé polovině roku 1948, zajistilo odstranění kapitalistických živlů ze zahraničního obchodu.

To mělo veliký význam pro organizaci a plánovitý vzrůst maďarského národního hospodářství a jeho svobodného rozvoje, pro rozšíření a upevnění hospodářské spolupráce se SSSR a zeměmi lidové demokracie.

Na základě zákona ze dne 28. července r. 1948, který reglementoval právní situaci a činnost podniků, které přešly buď do správy nebo do vlastnictví státu, bylo na podzim r. 1948 v Maďarsku utvořeno sedm národních podniků pro zahraniční obchod. Většina z nich byla utvořena jako akciové společnosti.

Ke konci r. 1948 již více než 90% veškerého obrátu, plynoucího ze zahraničního obchodu, je v rukou státních orgánů. Další vyřazení soukromého kapitálu ze zahraničního obchodu bylo provedeno utvořením nových monopolních podniků a tím, že byla dodatečně zavedena různá omezení pro soukromý sektor.

Soukromé firmy byly ve skutečnosti zbaveny možnosti volně vstupovat na zahraniční trh a byly připouštěny k účasti na zahraničně-obchodních operacích jen v případě, kdy se tato činnost nepřičila zájmům a politice státu v oblasti zahraničního obchodu.

Utvoření národních podniků pro zahraniční obchod a značný vzrůst obrátu v zahraničním obchodě Maďarska, nutnost těsnějšího sblížení zahraničního obchodu s národohospodářským plánem si vyžádaly utvoření

zvláštního státního orgánu pokud jde o řízení a kontrolu zahraničního obchodu. V souvislosti se zákonem č. 15 z června roku 1949 (Oficiální sborník zákonů Maďarské lidové republiky, díl I - zákony a nařízení, str. 74) bylo utvořeno *ministerstvo zahraničního obchodu*.

V soulase s usnesením vlády ze dne 15. července r. 1949 (Oficiální sborník Maďarské lidové republiky, díl II, kniha 1, str. 413) operace v zahraničním obchodě mohly provádět jen ty osoby, které obdržely od ministerstva příslušné potvrzení, zatím co všechna dříve platná potvrzení, jež opravňovala k operacím v zahraničním obchodě, se stala neplatnými.

Na základě dekretu Presidia Maďarské lidové republiky ze dne 28. prosince r. 1949 (Oficiální sborník zákonů Maďarské lidové republiky pro r. 1949, díl I, zákony a nařízení, str. 12) o znárodnění průmyslových a jiných podniků s počtem dělníků vyšším než deset bylo skutečně ukončeno znárodnění průmyslu a velkoobchodu, čímž byla likvidována i možnost soukromého kapitálu v zahraničním obchodě Maďarska.

Tím, že veškerý obrát zahraničního obchodu byl soustředěn do rukou státu, bylo umožněno postavit zahraniční obchod země plně do služeb zájmů sledujících v Maďarsku vybudování základů socialismu.

V srpnu r. 1949 byla přijata ústava Maďarské lidové republiky. V § 6 této ústavy se praví, že «Zahraněční obchod a obchod ve velkém je v rukou státních úřadů. Stát provádí řízení veškerého obchodního obrátu».

Všeobecné řízení zahraničního obchodu provádí *Rada ministrů*, která potvrzuje mezinárodní dohody, jež nepotřebují ratifikace, určuje náplň obchodních jednání a jmenuje obchodní přidělnice v cizině.

Důležitou úlohu v oblasti řízení zahraničního obchodu hraje *Rada národního hospodářství*, zřízená v červnu roku 1949 namísto Nejvyšší hospodářské rady. (Zákon č. 16. Oficiální sborník zákonů Maďarské lidové republiky r. 1949, díl I, zákony a nařízení, str. 74.) Rada národního hospodářství reguluje obrát zboží a vymezuje charakter vzájemných obchodních vztahů Maďarska s jinými státy, koordinuje plány zahraničního obchodu s národohospodářským plánem země a práci ministerstva zahraničního obchodu s prací jiných úřadů, stanoví a mění organizační formy zahraničního obchodu.

Planování zahraničního obchodu provádí *Státní úřad plánovací* za spolupráce ministerstva zahraničního obchodu. V květnu r. 1951 byla ustanovena *Dovozní rada*, která prohlíží a potvrzuje dovozní oznámení. Práci této Rady řídí předseda Státního úřadu plánovacího.

Získávání a přidělování cizích valut a jiných platebních prostředků v rámci schválených plánů, jakož i provádění kontroly nad používáním drahých kovů, devis a cizích platebních prostředků, správa celních orgánů a kontrola jejich práce spadá do kompetence *ministerstva financí*.

Pro ministerstvu financí jest ustavena ve funkci poradního orgánu Finanční komise státních podniků, mající podkomise podle jednotlivých odvětví, mezi jiným i podkomisi pro zahraniční obchod. K ní patří představitelé ministerstva financí, zahraničního obchodu a Maďarské národní banky.

Ministerstvo zahraničního obchodu zajišťuje splnění vývozních a dovozních plánů, provádí kontrolu nad obrátem v zahraničním obchodě, řídí činnost maďarských podniků pro zahraniční obchod a činnost obchodních při-

dělců v cizině, provádí kontrolu práce dopravně-expediční společnosti »Mašpred«, řídí činnost Maďarské obchodní komory atd.

Zákonem o pětiletém plánu rozvoje národního hospodářství Maďarska byl na orgány zahraničního obchodu vložen úkol napomáhati industrializaci země dovozem důležitých surovin a průmyslového zařízení a současně rozšíření vývozu, aby byla kryta vydání, vzniklá dovozem. Aby bylo umožněno tyto úkoly lépe splnit, byla v červenci r. 1950 provedena reorganizace ministerstva zahraničního obchodu.

V důsledku značně zvýšené výměny zboží mezi Maďarskem a Sovětským svazem a zeměmi lidových demokracií byl v ministerstvu zahraničního obchodu utvořen zvláštní odbor zemí s plánovaným hospodářstvím, jehož úkolem je řídit obchod a kontrolu výměny zboží se Sovětským svazem, zeměmi lidové demokracie a Německou demokratickou republikou.

Obchod Maďarska s ostatními státy řídí a kontroluje odbor pro západní země.

Finanční komise pro zahraniční obchod, jež byla původně při ministerstvu financí, byla přičleněna k ministerstvu zahraničního obchodu. Předsedou komise je představitel ministerstva zahraničního obchodu a jejími členy jsou zástupci průmyslových ministerstev, ministerstva financí, Státního úřadu plánovacího a Maďarské národní banky.

Právní stav a obor působnosti podniků pro zahraniční obchod, jež bezprostředně provádí operativní práci v oblasti zahraničního obchodu, jsou vymezeny nařízením Presidia Maďarské lidové republiky ze dne 6. srpna 1950 »O státních podnicích« (»Magyar Közlöny«, č. 132-134, 6. VIII. 50). Stát jako ručitel, pokud jde o povinnosti podniku, má neomezenou odpovědnost. Podniky pro zahraniční obchod jsou právními osobami, mohou získávati různá práva, přijímat závazky a odpovídati za ně. Podniky pro zahraniční obchod provádějí svou činnost pod bezprostředním dozorem ministerstva zahraničního obchodu. Podnik vede ředitel, který jej reprezentuje před jinými podniky, organizacemi a osobami, jakož i před státními úřady a plně odpovídá za jeho činnost. Právo podpisu mají ředitel a zaměstnanci podniku, kteří byli ředitelem zmocněni. K platnosti je třeba podpisu ředitele nebo alespoň dvou zmocněných zaměstnanců.

Podniky pro zahraniční obchod pracují pod bezprostřední kontrolou ministerstva zahraničního obchodu s výjimkou podniku pro vývoz a dovoz filmů »Mafilm« a podniku pro vývoz zvěřiny »Mavad«, které po administrativní stránce spadají pod jiné úřady.

Dopravu vývozních a dovozních nákladů a splnění všech s tím souvisejících formalit provádí maďarská dopravní akciová společnost »Mašpred«, jež spadá pod ministerstvo dopravy. Ministerstvo zahraničního obchodu má však bezprostřední účast na řízení činnosti »Mašpredu« a kontroluje ji.

Přepravu nákladů do ciziny provádí také Sovětsko-maďarská paroplavební společnost »Meschart«, utvořená v březnu roku 1946. »Meschart« provádí převoz nákladů mezi maďarskými a zahraničními přístavy; provádí formality spojené s úschovou nákladů a zboží a vydává skladovací a záruční listiny; přijímá příkazy o osvobození od celních poplatků a daní; vydává povolení na dovoz i vývoz zboží; provádí najímání lodí, bere na sebe zastoupení zahraničně dopravních a spedičních společností a pod.

Pojištění obchodních nákladů se provádí na zásadách parity maďarskou

Státní pojišťovací společnosti a Východoevropskou pojišťovací společností *Kebirt* prostřednictvím jejich společné kanceláře.

V souhlase s nařízením Presidia Maďarské lidové republiky ze dne 2. srpna r. 1950 »O reglementaci plánovaného devisového hospodářství« (»Magyar Közlöny«, č. 130-131, 2. VIII. 1950) ani maďarští ani cizí státní příslušníci nemají práva bez souhlasu devisových orgánů uvnitř země převáděti, vyvážeti nebo posílati z Maďarska místní nebo zahraniční platební prostředky, zlato a platinu, a rovněž tak přivážet do Maďarska maďarské platební prostředky.

Platy maďarských dlužníků zahraničním věřitelům, pokud devisové orgány nestanovily jinak, se musí prováděti místními platebními prostředky na vázaný účet cizince, který prostředky, jež na tomto účtě jsou, může disponovati pouze se souhlasem devisových orgánů.

Rovněž je zakázáno bez souhlasu disponovati úvěrem poskytnutým cizincem, ať již v domácí nebo cizí valutě, a rovněž není dovoleno poskytovat podobné úvěry cizincům.

Výše uvedená omezení se netýkají úkonů, prováděných ministerstvem financí nebo Maďarskou národní bankou.

Současně s reglementací obrátu devis reglementuje nařízení také i obrát zboží v oblasti zahraničního obchodu. V souhlase s § 39 Nařízení »jednání o dodávkách zboží do ciziny nebo o dovozu zboží z ciziny, o zpracování domácích surovin v cizině nebo dovezených surovin doma se povolují pouze za předchozího souhlasu ministerstva zahraničního obchodu«. Tato omezení se netýkají jednání, vedených maďarskými organizacemi pro zahraniční obchod.

Veškeré vývozní a dovozní operace je dovoleno provozovat pouze tenkrát, byly-li získány příslušné licence, jež jsou vydávány devisovými orgány na základě povolení ministerstva zahraničního obchodu. Maďarští a cizí státní příslušníci mohou vyvážet nebo odesílat zboží z Maďarska jen s povolením ministerstva zahraničního obchodu. Pro vývoz cenných věcí, s výjimkou předmětů denní potřeby, je třeba mít souhlas devisových orgánů, jimiž jsou ministerstvo financí a Maďarská národní banka, která prakticky uskutečňuje z pověření ministerstva financí operace se zlatem a cizí valutou, jakož i účty související se zahraničním obchodem (prostřednictvím Banky pro zahraniční obchod).

Maďarské národní bance je poskytnuto právo uzavírat — mají-li být splněny na ni vložené úkoly — právní dohody a provádět finanční operace jak uvnitř země, tak i v cizině. Banka provádí rovněž úvěrování obchodních operací.

V souhlase s unesením Rady národního hospodářství ze dne 17. srpna 1950 provádí se financování exportních a importních operací prostřednictvím neterminovaného úvěru podle skupin zboží na základě čtvrtletního plánu pro obchodní operace. Podniky pro zahraniční obchod jsou povinny každý měsíc podávat Maďarské národní bance výkazy o tom, jak bylo použito poskytnutého úvěru. Kromě toho Maďarská národní banka poskytuje obchodním podnikům rovněž úvěry na zboží, uložené ve skladech obchodních podniků, jakož i úvěry na zaplacení exportního zboží, které se nalézá v procesu výroby, a úvěry pro odstranění časových finančních obtíží, jež vznikly v souvislosti s odročením příjmu zboží.

V současné době obchodní podniky nemají vlastních obrátových prostřed-

ků a jejich potřeby ve finančním ohledu jsou kryty výlučně různými druhy úvěrů.

Spory, vznikající z obchodních operací, z nichž jedna strana je zahraniční fyzická nebo právní osoba, se řeší za jejího souhlasu *Arbitrážní komisí pro zahraniční obchod* při Obchodní komoře. Rozhodnutí Arbitrážní komise je konečné a nepodléhá odvolání. Maďarsko není účastno Ženevské konvence ze dne 26. září 1927, pojednávající o zahraničních arbitrážních rozhodnutích. Proto také v Maďarsku až do jeho osvobození z fašistického jha nebyla prakticky uznávána rozhodnutí zahraničních arbitrážních orgánů.

Cizí strana mohla na podkladě rozhodnutí, vyneseno v její prospěch zahraniční arbitráží, uplatňovat svá práva pouze tím, že se obracela na civilní maďarský soud s tak zv. »žádostí o vyplnění smlouvy«. Aby takovéto odvolání bylo soudně projednáváno, bylo zapotřebí mít arbitrážní souhlas stran a usnesení cizí arbitráže. V odvolání cizí strana musela žádat o provedení usnesení, jež bylo stanoveno cizí arbitráží, t. j., aby tomuto usnesení byla dána zákonná platnost.

Soud, aniž přihlížel k cizí arbitráží, přijímal jako skutečná a platná přiznání stran jakož i ostatní důkazy, jež slouží za základ pro vynesení rozhodnutí cizí arbitráží, a stanovil:

1. Je-li dohoda stran o arbitráží platná.
2. Bylo-li při vyřizování záležitostí arbitráže dbáno pravidel v dotyčné zemi platných (na příklad byla-li vyslechnuta strana, byla-li pozvána strana, která se nedostavila, aby věc byla projednána ve stanoveném pořádku a pod.).
3. Není-li arbitrážní usnesení v rozporu se zákony, obecním pořádkem a morálkou, nezavazuje-li rozhodnutí stranu ke splnění nemožného.
4. Má-li usnesení zákonnou platnost vyplývající ze zákonodárství, jež je zavedeno v daném cizím státě.
5. Je-li vzájemnost mezi státem maďarským a státem, kde bylo vyneseno usnesení (prohlášení o této vzájemnosti nebo o jejím nedostatku podává ministerstvo spravedlnosti).

V současné době Maďarsko nemá smluv o plnění usnesení cizích arbitrážních orgánů s kapitalistickými zeměmi, a pokud je třeba, používá způsobu, jak výše uvedeno. Tím Maďarsko neuznává platnost usnesení zahraničních arbitrážních orgánů (jsou zde míněny arbitrážní komise a usnesení obchodního charakteru) kapitalistických zemí.

Jiné stanovisko zaujímá Maďarsko v této věci pokud jde o Sovětský svaz a země lidových demokracií. Majíc snahu o rozšíření a upevnění obchodních vztahů se Sovětským svazem a lidově demokratickými zeměmi, Maďarsko se rozhodlo uznat arbitrážní rozhodnutí, vynesená v těchto zemích.

Zejména ve statí 17 Dohody o obchodu a plavbě po moři, jež byla uzavřena mezi Svazem SSR a Maďarskou republikou dne 15. července 1947, je přihlédnuto k plnění arbitrážních usnesení o sporech, jež by mohly vzniknout při provádění obchodních operací ať již občany, organizacemi nebo úřady dohodujících se stran, jestliže s rozřešením sporu souhlasnou arbitráží, jež speciálně k tomuto cíli byla zřízena nebo stále je činnou, bylo počítáno přímo v dotyčném obchodním jednání nebo ve zvláštní smlouvě, formulované žádoucím způsobem.

Výkon arbitrážního usnesení může být na příklad odmítnut v případě, jestliže arbitrážní usnesení na základě zákonů té země, v níž bylo vydáno, nezískalo význam usnesení s konečnou platností.

Maďarsko uzavřelo také smlouvu o vzájemném plnění arbitrážních usnesení s Polskem, a činí opatření, aby podobné smlouvy byly uzavřeny s druhými zeměmi lidových demokracií.

Rozšíření a upevnění hospodářských styků se Sovětským svazem a lidové demokratickými státy je základním předpokladem úspěšného socialistického budování v Maďarsku.

(Vněšniaia trgovlja č. 12/1951.)

Příznaky hospodářské krise cyklické v kapitalistickém světě

Josef Adamek

Soudruh *Stalin* již v roce 1939 na XVIII. sjezdu VKS(b) nezvratně dokázal, že převádění hospodářství kapitalistických zemí na koleje válečné ekonomiky znamená uzpůsobení průmyslu jednostranně pro potřeby války, vede k omezování výroby spotřebních statků a tedy k zmenšení spotřeby obyvatelstva a k uvedení země na práh hospodářské krise.

Vývoj kapitalistického světa nás přesvědčuje neustále o platnosti tohoto závěru soudruha *Stalina*. Dnes, přesto, že výroba spotřebních statků je omezována hlavně vlivem odčerpávání surovin i jiných prostředků pro účely válečné, vzrůstá krise z relativní nadvýroby v důsledku zmenšené kupní síly širokých mas obyvatelstva, způsobené rychlým poklesem reálného důchodu pracujících.

Počátek krise se projevuje ovšem již od konce roku 1948. Od října 1948 do září 1949 se snížila průmyslová produkce o 22%, tedy silněji než v krizových letech 1929/32. Nezaměstnanost stoupla na 3,4 miliony a částečně zaměstnaných bylo 8,2 mil.

Záchranu viděly monopoly ve vyzbrojování a v rozpoutání válečného dobrodružství v Koreji. Avšak tento prostředek oddálil pouze na krátkou dobu další prohloubení krise.

Korejská »injekce«, která vyvolala v kapitalistickém světě dočasnou chorobnou válečnou konjunkturu, již zcela přestává působit. Ukázala, že není schopna, stejně jako Marshallův plán a jiné podobné prostředky, zabránit v stupu krise. Po přechodném rychlém vzestupu průmyslové produkce v druhé polovině roku 1950, se zvyšování produkce v druhé polovině roku 1951 zastavilo a ve spotřebním zboží začala produkce klesat stále rychleji. I buržoasní ekonomové (na příklad z hospodářské komise OSN), jsou nuceni přiznat, že »obránná opatření« (proti inflaci a jiným obtížím) ve formě omezování úvěrů, zavádění různých kontrol, omezování dovozu a podpory vývozu, prokázala svou neschopnost.

Zároveň vidíme, že postup krise je zrychlován novým objevením se Japonska a západního Německa na světových trzích. Krisi obzvlášť zostrňuje diskriminace, prováděná kapitalistickými státy pod nátlakem USA proti zemím tábora míru, která jim zmenšuje odbytiště tradičního zboží do těchto zemí.

Když příznaky krise se objevují u různého spotřebního zboží, nejsilnější jsou zatím v textilu. Ceny vlny klesají téměř neustále již od března 1951. Ceny bavlny začly prudce klesat od poloviny roku 1951 a jedině různými umělými zásahy byl tento pokles zastaven. Příčinou poklesů byla hlavně snižující se poptávka po textilním zboží.

V průmyslu textilním produkce klesala celý rok 1951 a ve vel-

kém počtu států byla dokonce pod úrovní I. čtvrtletí 1950. Jak přiznává sám britský ministr obchodu *Thorneycroft*, jde o »ústup poptávky ve spotřebním zboží všeobecně a textilním zvláště, což se projevuje v textilním průmyslu všech zemí velmi citelně a způsobuje růst nezaměstnanosti«.

Předmětem diskuse průmyslníků v USA se stává stále častěji hrozba *recese* (kapitalističtí ekonomové tímto slovem označují »krisi«) a volání po vládní akci, která by byla s to zlepšit situaci. Mluví se o nutnosti uvolnění vládní kontroly cen a surovin, nových ulehčení úvěrů a zvýšení vládních válečných výdajů i povolení stavební činnosti. Po presidentských volbách se očekává uvolnění kontrol surovin a výroby.

Zhoršení situace se projevuje především v poklesu indexu průmyslové produkce ve srovnání s předešlým rokem, poklesu stavební činnosti (o 10%) a zvyšování počtu nezaměstnaných, a to ve všech důležitých průmyslových centrech, ve zvyšování stavu zásob spotřebních výrobků a surovin na výrobu spotřebního zboží, v potížích při inkasu splátek a splátkových obchodů atd. Nezaměstnaností je v USA zasažen vedle automobilového průmyslu především textil, klenotnictví, výroba obuvi, stavebnictví, uhlelné doly. Zvyšování zbrojení tomu nikterak neodpovídá.

Ministr obchodu *Ch. Sawyer* prohlásil, že průměří v Koreji by znamenalo rychlou depresi amerického hospodářství.

Pokles kursů na newyorské burse, zejména akcií průmyslových podniků, se odůvodňuje sezónními výkyvy, a hlavně obavou z docílení průměří v Koreji. Avšak přiznává se pokles odbytu a stoupání skladů spotřebního zboží. Nálada na burse je charakterisována všeobecným nezájmem o nákup cenných papírů.

Z nejrůznějších odvětví spotřebního průmyslu je zvláště silná krize textilního průmyslu, která podle »Výzkumného textilního ústavu USA« povede ke snížení činnosti průmyslu o 25% — od března r. 1952 — a dále potrvá. Stejně tak velká krize roku 1929/32 se projevila nejprve v textilním zboží, v zápětí se rozšířila na ostatní odvětví spotřebních statků a teprve pak zasáhla statky investiční.

Situace v hlavních centrech textilního průmyslu USA se dále zostruje. Celá řada továren na česanou a mykanou přízi částečně zastavila výrobu nebo je před jejím zastavením a nedostává další objednávky. Textilní středisko *Lawrence* (stát *Massachusetts*) prožívá krizi velmi intenzivně. Tamější textilky pracují na 50% své kapacity, nebo jsou vůbec zavřeny. Polovina dělníků je bez práce. V Nové Anglii (6 z amerických států) ze 140.000 textilních dělníků je 62.000 bez zaměstnání, jak přiznává *Wall Street Journal*. Na americké hedvábnictví, které se dostalo do neutěšené situace, zvláště těžce doléhá konkurence Japonska. Odbyt nenacházejí rovněž tak zvané »trvalé spotřební artikly«, t. j. osobní automobily, domácí přístroje, radio-přijímače, televizní přístroje.

Gumárenský průmysl vykazoval rovněž nepřetržitý pokles a teprve v poslední době se poněkud zotavil. Výroba papírenského průmyslu s výjimkou některých speciálních odvětví (novinový papír) klesá. Výroba kožedělného průmyslu byla již koncem r. 1951 o 30% nižší než koncem r. 1950. Výroba stavebního dřeva klesala během posledních měsíců, (kapitalisté však doufají, že nové uvolnění stavební činnosti situaci alespoň poněkudlepší). Produkce alkoholických nápojů klesá od začátku roku 1951 bez přestávky.

Obchodní domy mají odbytové těžkosti. V Los Angeles klesl v I. čtvrtletí odbyt domácích přístrojů a zařízení o 20% proti loňsku, v Detroitu o 57%. V Pittsburku prodej televizních přístrojů klesl o 65%, praček o 66% a ledniček o 50%. Rovněž silný pokles byl v nábytku. Klesání obrátu obchodních domů vyvolalo velkou nervositu. Tím, že proti loňsku jsou ceny vyšší, je pokles vlastně mnohem větší než ukazují tato čísla.

Ceny jsou nedostupné pro většinu kupujících, přestože v poslední době společnosti snížily ceny na domácí zařízení, televizní přístroje a pod. (Gen. Electric, Emerson, Radio, RCA, Avco Man. Co., Du Mont.) Klesly i velkoobchodní ceny kůže, vlny a řady druhů bavlněných tkanin pod předkorejskou úroveň.

V Kanadě největší bavlnářská společnost *The Dominion Textile Co.* pracuje již pátý měsíc pouze 3 dny v týdnu. Kanadští průmyslníci si stěžují na dumping USA, obzvlášť ve stávkovém zboží.

V Anglii došlo rovněž ke krizi textilního průmyslu. Výroba klesla na nejnižší bod od prosince roku 1946.

Nezaměstnanost v textilu stoupá a výmluvně o tom mluví tato čísla:

červenec 1951	11 880 nezaměstnaných
prosinec 1951	50 000 nezaměstnaných
březen 1952	100 000 nezaměstnaných

Dočkem bylo nezaměstnaných v lednu 1952 336.600, k 11. 2. - 393.503.

Kromě textilu stoupá nezaměstnanost hlavně v potravinářském průmyslu.

Krise v Lancashire v bavlnářském průmyslu vyvolala v dolní sněmovně nejdlejší letošní debatu. Po poměrné prosperitě, trvající od začátku druhé světové války, nyní zde klesá počet objednávek a roste nezaměstnanost, což je zotříváno australskými omezeními dovozu.

Anglie hodlá jako protiopatření urychlit vojenské dodávky textilu, povolit dovoz „apelovat“ na Australii ve věci dovozních omezení a svolat konferenci textilního průmyslu USA, Japonska a Indie na září 1952.

Má být omezen dovoz některých surovin a hlavně spotřebního zboží (textil, boty, nábytek, potraviny) z neevropských oblastí.

Anglie se obzvlášť obává silného náporu Japonska, když mu USA uzavírají přístup na čínské trhy. V únoru klesly prodeje textilu o 33,1% proti únoru minulého roku, obzvlášť v pánských a chlapeckých oblecích.

Ve Francii v poslední době klesá výroba textilu, vedle poklesu vývozu cementu. Vlnářský průmysl klesl na výrobní hladinu roku 1939. Vývoz klesl o 30% oproti loňskému roku.

V Holandském bavlnářském průmyslu se množí těžkosti odbytu. Přátelství vlády pro nedostatek odbytu musí omezovat provoz. V jutovém průmyslu je situace prý zatím poněkud lepší, avšak vlivem indické konkurence i zde lze očekávat omezení provozu. Krise se zmocňuje i průmyslu rayonu.

Vývoz textilu značně klesl. Zástupci holandského oděvního průmyslu požádali vládu, aby ostřeji zakročila ve věci poklesu vývozu holandských oděvů, který byl způsoben dovozními omezeními v různých státech. Nedostatek odbytových trhů nutí holandské podnikatele zavírat textilní továrny nebo zkracovat pracovní týden. V oblasti Tvente, středisku textilního průmyslu bylo jen v první polovině dubna zavřeno asi 10 továren a na dlažbu bylo vy-

hozeno více než 1.200 dělníků. Holandsko dosáhlo rekordního počtu nezaměstnaných 165.824 osob, podle oficiálních pramenů.

Odborový svaz textiláků žádá v dopise vládu o uzavření obchodních smluv s SSSR a LDS a odsuzuje válečnou politiku, která zavinila ožebračení pracujících a vzrůst nezaměstnanosti.

Všeobecně se projevují potíže v odbytu i v Belgii, které způsobily omezení výroby v posledních měsících. Nejtíže je postižen vlnářský průmysl (na příklad vlněné příkrývky). Krise bavlnářského průmyslu rovněž postupuje. Byl postižen i rayon. Nákupy textilního zboží klesly na domácím trhu vlivem zvýšených cen a zásob, nahromaděných zejména v červnu a v červenci 1951. L n á ř s k ý průmysl zaznamenává značné potíže a velký pokles nezaměstnanosti.

I v západním Německu klesá v poslední době značně průmyslová výroba již i ve strojírenství, elektrotechnickém a chemickém průmyslu, což pramení z nedostatku objednávek a rostoucích exportních potíží. Obzvlášť temné vyhlídky má textilní průmysl, kde insolvence stouply z 25 na 28,3% a obchodní obrat se zmenšil do poloviny dubna o 20%. Radioprůmysl omezil výrobu o 25% v důsledku zvětšení skladů. Stejně tak průmysl rybích konserv a margarinu omezuje výrobu a propouští dělníky.

V Itálii panuje obava, že produkční kapacita vlnářského průmyslu byla od války rozšířena nad možnosti domácích nákupů a vývozu. Odbytová krise v průmyslu obuvi se zostruje a kapacity závodů je využito pouze na 50 procent.

Švédská krise textilního průmyslu vede vládu k opatřením, znesnadňujícím dovoz (snížení povolených cenových přírážek obchodníků).

Švýcarský vlnářský průmysl se ocitl po uměle vyvolané konjunktuře v krizi, trvající již několik měsíců. I ve Švýcarsku klesá rychle odbyt textilních výrobků.

Z evropských zemí k postiženým patří rovněž Rakousko a Dánsko, kde růst nezaměstnanosti v textilu obzvlášť rychle postupuje.

Indie obzvlášť citelně pociťuje rostoucí krizi v oboru bavlněných tkanin, které musejí obchodníci prodávat často až s 20% slevou. Vyhledky na zlepšení podle shodných názorů průmyslových a obchodních kruhů nejsou a nepomáhá ani zmírnění nejdrůznějších kontrol. Surová bavlna se prodává 40% pod světovou cenou. 32.000 indických pracujících je po uzavření 22 textilních továren v Achmedabatu a Bombay bez zaměstnání. V četných demonstracích dělníci ztratili práci se dovolávají účinného boje proti krizi.

Podle měsíční zprávy jihoafrické »Standard Bank« má jihoafrický oděvní i obuvnický průmysl poměrně málo zakázek, takže v některých závodech musela být zavedena zkrácená pracovní doba.

Marocký textilní průmysl trpí již po několik měsíců těžkou vleklou krizí, která je zostrována neschopností konkurence s dovezenými vlněnými a bavlněnými tkaninami a výrobky. Cizí výrobky jsou daleko levnější v důsledku technické zaostalosti marockého textilního průmyslu.

Japonská vláda navrhla textilním podnikatelům snížit výrobu od března o 40%, což již nyní vyřadilo 16 továren bavlnářského průmyslu z provozu. Ceny bavlněné příze klesají a podle přiznání samých podnikatelů není žádná naděje na zlepšení.

Nynější japonská výroba i po provedeném snížení je stále vyšší než domácí potřeba i exportní možnosti přes poměrně nižší až dumpingové ceny

japonského zboží. Je velmi pravděpodobné, že dojde k dalším značným omezením výroby, a to ze 150.000 bal. zpracované bavlny na 130.000 bal. Na rozhraní roku stouply zásoby z 22 v prosinci na 27 mil. lb v lednu 1952. V Osace byl 28. března zastaven obchod na trhu bavlněné příze a bavlněných tkaniv, když ceny za bavlněné textilní výrobky klesly v důsledku britského zákazu japonského dovozu tkanin na stav nejnižší od minulého roku.

Průmysl gumárenský prožívá rovněž nástup krise. Japonské ministerstvo zahraničního obchodu a průmyslu doporučilo snížit podstatně výrobu. Přesto jsou podniky nuceny prodávat stále s větší ztrátou.

Zprávy o krisových jevech v nejrůznějších státech se stále množí v tisku. Bez nadsázky můžeme o nich říci, že jsou předzvěstí hluboké krise, která zachvacuje celý kapitalistický svět.

Oficiální místa předstírají snahu po společném postupu proti krisi. Belgická vláda navrhuje svolání západoevropské hospodářské konference, která by jednala o konkrétních opatřeních proti jejímu postupu. Anglie mluví o nutnosti svolat konferenci producentů bavlny USA, Japonska a Indie.

Avšak toto předstírání, které má pouze vzbudit zdání, že je možno postupovat proti krisi a že vlády pečují o blaho svých občanů, ostře kontrastuje se snahou každého státu přesunout nastupující krisi na druhý stát. Tato politika se projevuje v nejrůznějších omezeních dovozu. Restriktivní opatření samozřejmě nejsou s to odstranit krisi; oddálí se pouze na velmi krátkou dobu v tom či onom státě, aby pak přišla ještě s větší účinností a zhoubností. Je jasné, že podobné zásahy zostrují rozpory mezi imperialisty. Vidíme to na příkladu ostré formulace anglické protestní noty z konce dubna proti počínání severoamerických výrobců (motocyklů, jízdních kol, porcelánu, dýmek, klobouků a plsti), kteří vymáhají na své vládě zvýšení dovozních cen a omezení dovozních kontingentů. Stejně tak zostruje přicházející krise rozpory mezi velmocemi a koloniálními a závislými zeměmi.

Zároveň jsme svědky toho, že kapitalisté, jako vždy, se snaží převalit břemeno krise úplně na bedra pracujícího lidu.

Opět se potvrzuje nevědeckost všech teorií, které tvrdí, že kapitalismus je s to vyřešit problém krisi a zajistit trvalou prosperitu nejrůznějšími zásahy do hospodářského života. Ani militarizace hospodářství a přípravy na válečný konflikt nemohou zabránit krisi, nýbrž ji mohou pouze zdržet a způsobí ještě větší její provalení a stupňování její intensity po poměrně krátké době. Krise jsou neoddělitelným souputníkem kapitalismu. Jedině odstraněním kapitalistického řádu se může lidstvo nerušeně hospodářsky rozvíjet a stát se skutečným pánem hospodářského života a ne otrokem slepých zákonů kapitalistické ekonomiky, řízené snahou po zisku.

I když cyklické krisi za kapitalismu za žádných okolností zabránit nelze, lze očekávat, že kapitalisté se v budoucnosti budou snažit zabránit jejímu postupu nejrůznějšími, často protichůdnými opatřeními, které jsou všechny již předem odsouzeny ke krachu.

Jediný náznak naděje, která by mohla částečně zmírnit dopad krise, ukázal průběh Moskevské mezinárodní hospodářské konference, která se ukázala schopnou dát předpoklad pro podstatné zvětšení objemu obchodu mezi státy dvou systémů. Tímto musí přispět i k zvětšení produkce a větší zaměstnanosti ve státech s postupující krisi.

Velká část obchodních kruhů na Západě pochopila, co jim může dát zintenzívnění hospodářských styků se zeměmi mírového tábora.

Francouzští delegáti na Moskevské konferenci podepsali kontrakty na vývoz česané vlny do SSSR (za 350 milionů frs) a na další dodávky. S lidovou Čínou činí kontraktace na různé druhy francouzského vývozního zboží 4 miliardy frs na jedno pololetí.

Britský ministr zahraničí již po třetí od zahájení Moskevské konference opakoval, že Anglie je ochotna jednat s SSSR o rozšíření obchodních styků. Anglické firmy si přispíšily a již v polovici dubna zaslaly vzorky k dodávkám textilu do SSSR. Anglie vedle toho uzavřela na příklad s lidovou Čínou dohodu o dodávkách za 10 milionů £, a to hlavně textilií vedle chemikálií a výrobků kovo zpracujícího průmyslu za dodávky čínského zboží, jako uhlí, vejce a sojový olej.

Jak působila konference mezi hospodářskými kruhy kapitalistického světa ukazuje i to, že na příklad západoněmecký parlament žádá úplnou svobodu jednání vlády pokud jde o uzavírání obchodních smluv se zeměmi tábora míru a v provádění pohraniční kontroly. Žádá zesílení obchodních styků a uvolnění napětí a hlavně zrušení listin, zakazujících vývoz do zemí mírového tábora v mezinárodním měřítku.

Vzpomeneme-li si na poslední hospodářskou krizi u nás v letech 1929 až 1932 a na všechny její hrůzy, uvědomíme si lépe skutečnost, že dnes, kdy kapitalistická krize k nám nemůže proniknout, můžeme budovat nové podniky a zvětšovat naši výrobu a zabezpečovat neustálý růst naší životní úrovně. I lid kapitalistických zemí sleduje bouřlivý vzestup u nás a v ostatních zemích tábora míru a stupňuje svůj boj proti kapitalismu a za mír.

Nová hospodářská cyklická krize dnešního kapitalistického světa je dalším hřebíkem do rakve již zahnívajícího kapitalistického řádu, který nenávratně musí být vystřídán socialismem.

Chemie ve světovém hospodářství

Dr Jaroslav Skorkovský

A. Chemická výroba v socialistické a kapitalistické soustavě

Mezi chemickou výrobou v zemích tábora míru a socialismu na straně jedné a v zemích kapitalistických na straně druhé je velký rozdíl. Ačkoliv buržoasní národohospodáři s oblibou používali pro dvacáté století označení »století chemie«, nerovnoměrný rozvoj kapitalistických zemí a neodstranitelné rozpory způsobily, že rozvoj chemického průmyslu se v kapitalistických zemích zpomaluje. Naproti tomu v zemích s plánovaným hospodářstvím má chemická výroba zcela odlišný ráz, neboť plánování umožnilo skloubit chemické odvětví s ostatními oblastmi průmyslové výroby. To znamená, že jednotlivé úseky chemické výroby dostaly takový směr a rozsah, jak to vyžadoval státní hospodářský plán. Tato záměrná činnost umožnila ovšem organický vývoj chemické výroby od stupně ke stupni vždy v souladu s celým hospodářským děním. Proto si všimneme v první řadě toho, jaké úkoly daly chemii státní hospodářské plány jednotlivých plánujících států a jak byly, resp. jsou plněny.

I. Státy s plánovaným hospodářstvím

V přítomné době jeví se nám situace chemie u jednotlivých plánujících států v nejstručnějším a již proto velmi neúplném vyzdvížení několika skutečností takto:

1. Vzájemné doplňování potřeb a spolupráce

Sovětský svaz, přes nesmírné škody, které utrpěl za války ve všech úsecích své výroby, vydatně pomohl ihned po skončení války jednotlivým lidově demokratickým státům, mezi nimiž také ČSR, která byla i dopravně technicky úplně od-

riznuta od celého ostatního světa, takže bylo naprosto nemožné dovážeti zejména hromadné náklady průmyslových surovin. Tato pomoc se postupně rozšiřovala a prohlubovala i s hlediska jakosti dodávaného zboží. Neobyčejně rychlá rekonstrukce zničených výrobních zařízení a uspíšená výstavba nových výrobních, poskytovala pro všechny plánující státy nepostradatelné zdroje pomoci. Sovětská pomoc pak přispěla k tomu, že některé plánující státy, již před válkou průmyslově vyspělé, mohly se přidružit k dílu rekonstrukce a výstavby a pomoci jiným plánujícím státům, které za dřívějšího kapitalistického režimu byly jednostranně orientovány na primitivní zemědělskou výrobu. Teprve pomoc SSSR a později i jiných plánujících států umožnila pronikavý obrát v jejich hospodářství. Rychle se zdokonalující soustava krátkodobých i dlouhodobých smluv, v nichž obor chemie je vyhrazeno důležité místo, umožnila rychlý rozvoj vzájemných hospodářských styků a děbu výrobních programů.

Za těchto okolností problém zdrojů surovin, jakož i chemických polotovarů a tovarů nepůsobí těžkostí v celé skupině těchto států. Vzájemná pomoc, prováděná od samého počátku, velmi rychle odstranila nebo aspoň podstatně zmenšila jejich závislost na kapitalistických státech, které se dříve jevily jako nepostradatelní dodavatelé mnohého zboží. Bývalá nepostradatelnost dovozu z kapitalistických států je odstraněna, ať jde o naftu a její deriváty, pyrity, síru, fosfáty, barytové kovy nebo četné hotové výrobky, dříve v plánujících státech třeba vůbec nevyráběné.

2. Chemie v jednotlivých státech a plánovaným hospodářstvím

Z následujících statí o jednotlivých plánujících státech vysvitne, jak jejich plánování přispělo k rozšíření a zjakostnění chemické výroby, která takto podstatně umelechla i budování ostatního průmyslu.

SSSR. V ocenění významu chemie dalo sovětské plánování růsti chemické výroby rychleji než některým jiným výrobním odvětvím. Vždyť třetí pětiletka byla nazvána „pětiletkou chemie“. To vysvitá i z uveřejněných dat o zvýšení výroby nejdůležitějších průmyslových výrobků v r. 1951 ve srovnání s r. 1950. V chemickém průmyslu byly provedeny další rozsáhlé investice a byly pro něj vyrobeny nové druhy zařízení. Tím, jakož i dokonalejší organizací výroby různých významných chemických tovarů zároveň byla zvýšena produktivita práce o 90%. Tak se dospělo k pozoruhodnému dalšímu snížení cen chemických výrobků. To vše ovšem má mimořádný význam, jak pro domácí výrobu, tak i pro výroby jiných plánujících států, kterým SSSR dodává tyto výrobky. Proti r. 1950 zvyšuje se zejména výroba

kalcinované a kaustické sody, strojených hnojiv, prostředků proti škůdcům rostlin, syntetického kaučuku, dehtových barev a četných jiných výrobků organické i anorganické chemie

Plán na r. 1952 byl v prvním čtvrtletí v chemii splněn v průměru na 116%. U některých imenovitých úkolů bylo toto plnění: surová nafta 112%, benzin 120%, motorová nafta 145%, syntetický kaučuk 120%. Ve výrobě barevných kovů byl plán rovněž překročen, a to u mědi o 14%, u zinku o 15%, u olova o 25%.

Bulharská lidová republika. Také Bulharsko překročilo, zvláště v posledních letech k zavedení výroby mnohých tovarů, potřebných pro jiná výrobní odvětví, zvláště opírajících se o dostatečné domácí surovinové zdroje, zatím co až do konce 2. světové války šlo o roztržitěnou drobnou výrobu, hlavně lehké chemie. Na bási pyritu byla v r. 1951 zavedena výroba

kyselely sírové, ve velkém kombinátě Stalin. vyrábějí se dále zejména strojená hnojiva, hlavně dusičnatá.

Staví se s technickou pomocí SSSR nový velký chemický kombinát pro výrobu kaustické a kalcinované sody, bikarbonátu sodného a j. Pozornosti zaslouží i zpráva o novém bulharském léku, účinnějším než penicilin. Farmaceutické výrobě věnovalo ostatně Bulharsko velkou pozornost, neboť i tento úsek může se opírat o hodnotné domácí surovinové zdroje rostlinného původu. Účelnou reorganizací roztržitěné výroby dosáhlo se jejího zjednodušení, zhospodárnění, jakož i zjakostnění.

Tak bylo umožněno, že plán výroby chemického průmyslu na r. 1952 mohl být zvýšen o dalších 38%. Že tento smělý cíl není nereálný, ukazuje plnění plánu v I. čtvrtletí t. r. ve výši 102%.

Maďarská lidová republika. Dobré základy chemické výroby, opírající se v některých jejích úsecích o starou, osvědčenou tradici, byly dobrým východiskem

pro další rozšíření a zjakostnění. Plán chemické výroby na r. 1951 byl splněn na 103%. Z nejdůležitějších výrobků sem spadajících možno uvést zvláště

zemní plyn, žrávny natron, fosforečná hnojiva, motorovou naftu, prostředky proti škůdcům rostlin, farmaceutika.

Zároveň bylo dosaženo snížení vlastních nákladů.

Plán na r. 1952 byl splněn v I. čtvrtletí na 102% zejména ve čpavku, hnojivech fosforečných a dusíkatých, petroleji, zemním plynu a strojních olejích.

V duchu staré tradice rozvíjí Maďarsko výrobu svých farmaceutik. Sem patří v první řadě stavba nové továrny na penicilin, jež bude z největších a nejmodernějších v Evropě. Zahájí svůj provoz ještě na jaře t. r. a bude s to i vyvážeti značná množství. Maďarská farmacie přináší také nové, vlastní léky (nejnověji nový způsob výroby vitamínu B 12). Soustavně prováděné pokusy s koksahyzem (kaučukodárnou rostlinou, původu ze SSSR, aklimatisovanou v Maďarsku) přinesly tak dobré výsledky, že ještě letos bude její osevní plocha značně zvětšena.

V nynější pětiletce má být chemická výroba dále rozšířena a zjakostněna postavením 38 závodů. Hodnota investic má činit více než 4 miliardy forintů. Podíl chemie na celkové průmyslové výrobě má být zvýšen proti 8% v r. 1938 na 14% a její hodnota má být zvýšena o 138%. Jde zejména o

strojená hnojiva, plastické hmoty, dehtová barviva, hydroxyd sodný, farmaceutika, minerální oleje, hnědé uhlí, hliník a j.

Maďarsko věnuje velkou péči i výzkumnictví. K dosavadním výzkumným ústavům přidružil se nový chemický ústav university ve Vesprému, který se věnuje hlavně těžké chemii, minerálním olejům, elektrochemii, silikátům a uhlí. Má tedy bohatou pracovní náplň. To dává aspoň určitý náznak o vyspělosti maďarské chemie a o jejím zaměření do budoucnosti.

Německá demokratická republika. Rok 1951 byl prvním rokem pětiletého státního národohospodářského plánu. V oboru chemie byl splněn na 106,2%, a to výrobou téměř o 25% vyšší než v r. 1950. Bere-li se zřetel na míru zničení průmyslových objektů za 2. světové války a určité snížení kapacity v důsledku reparačních závazků, je zřejmé, že obnova je mimořádně rychlá. I u jednotlivých chemických výrobků bylo dosaženo velmi dobrých výsledků, kromě kalcinované sody, fosforečných hnojiv a prostředků k praní. Zároveň byly zavedeny nové, výhodnější pracovní postupy (na př. u kyseliny sírové na bási kieseritu, čímž se stane NDR dalekosáhle nezávislou na dovozu pyritů, u kyseliny uhličitě, zlepšeny výrobní metody (na př. ve farmacii, zvláště u ser, očkovacích látek, penicilinu, vitamínu C, antibiotik a j.). Intensivně se pracovalo ve výzkumnictví, zejména ve farmacii, kde již v tomto roce bude díky rozšířené a zjakostněné výrobě vývoz převyšovat dovoz a kde přicházejí do oběhu nové výrobky i v oboru fytopathologickém.

Plán chemické výroby na r. 1952 znamená další její zvýšení proti r. 1951 o 12,4%. Investice k tomu cíli a pro další rozšíření, plánované budou o 20% vyšší. U některých zvláště důležitých výrobků má být zvýšení ještě značnější, zejména u

kyseliny sírové, umělého kaučuku, draselných solí, benzínu, rozpustitelů, farmaceutik, umělého hedvábí a j.

Polská lidová republika. Jaké velkolepé cíle stává šestiletý plán hospodářský chemické výroby, je nejlépe viděti z toho, že pro jeho splnění bude chemický průmysl vedle hornictví největším hospodářským odvětvím Polska. Je to úplně přirozené, neboť surovinová základna Polska svou šíří, rozmanitostí a jakostí skýtá pro to nejlepší předpoklady. K tomu přistupuje i okolnost, že Polsko převzalo ze starého Německa v navrácených územích mnohé výroby, z nichž některé byly opravdovými kolosy, jež znovuzbudováním, event. zmodernisováním jsou resp. budou páteří jeho chemické výroby. Již nyní má Polsko po SSSR mezi plánujícími státy největší chemickou výrobu, která již v I. roce tříletého plánu (v r. 1947) dosáhla úrovně r. 1938. Podle šestiletého plánu má chemie dosáhnouti 350% výroby z r. 1949, resp. 800% výroby z r. 1938. Přitom výroba nástrojů, přístrojů a zařízení pro chemický průmysl má se zvýšiti na 500%. K usnadnění této cesty bylo založeno nebo rozšířeno několik speciálních výzkumných ústavů, zejména pro

barviva, anorganickou chemii, chemickou syntesu, farmaceutika, plastické hmoty, naftu.

Před časem bylo otevřeno nové rozsáhlé chemické výcvikové středisko. I po theoretické stránce věnuje se tedy cílům plánu pozornost.

Jmenované ústavy naznačují směry budování polské chemie podle šestiletého plánu, který ovšem předvídá další dalekosáhlé úkoly i v jiných úsecích chemie,

jako jsou strojená hnojiva, syntetické pohonné látky, syntetický kaučuk, syntetické třísloviny, syntetická vlákna, syntetické mastné kyseliny, vosky, rozpouštědla a změkčovadla, dechtochemie (kromě již zmíněných barviv), zejména

benzen, toluen, kresol, fenol, naftalin, barvy a laky, technické plyny, insekticidy, sloučeniny síry, zemní plyn, nafta a její deriváty

Organicky s plánovanou výrobou rozšiřuje se těžba příslušných nerostných surovin a výroba základních chemických surovin; z nich na prvních místech jsou uhlí, zinek, měď, olovo, nafta, zemní plyn, draslo, dřevo, dále kyselina sírová. Jejíž v r. 1951 zahájena výroba ve Vizové (čtvrtá továrna tohoto druhu ve světě), představuje jeden z největších chemických kombinátů polské šestiletky, kaustická a kalcinovaná soda, chlor, kteréžto chemikálie patří mezi nejdůležitější základní chemikálie.

Potřeba domácí potřeby chemických výrobků v důsledku značně zvýšené výroby ostatních výrobních odvětví vzrostla mimořádně silně a rychle, je s to Polsko již dnes vyvažet i četné chemické výrobky, jako jsou

dřevěné uhlí, křihy, hydroxyd sodný, uhlíčitán sodný, soda kaustická a kalcinovaná, karbony, sířik, síra, arsen, dusíkaté sloučeniny, některé pigmenty, bezenové homology, nafta, lan, montanni vosk, dehtová barviva, výbušniny, různá farmaceutika, ultramarín, tri-chlorethylen, dvojechromany, elektrody a j.

Vývoz všech těchto výrobků patrně rychle poroste a bude rozšířen o další výrobky. Tato vývozní kapacitě odpovídá i hustá síť obchodně politických dohod, jež Polsko sjednalo kromě se všemi plánujícími státy i s četnými kapitalistickými státy.

Rumunské lidové republika. Pětiletý hospodářský plán uložil chemické výrobě značné úkoly. V popředí stojí nafta a její deriváty. Výroba nafty stoupne v r. 1955 o 83% proti r. 1950. Zároveň se zvýší a zjakostní výroba jejich derivátů, jako benzínu s vysokým oktanovým číslem a mazacích olejů; dosáhne se také lepší vý-
těžnosti derivátů nafty. V téže době vzroste výroba chemických plynů na 204%.
Pětiletý plán stanovil zřízení výroby

síř, formaldehydu, kyseliny mravenčí a šfavelové.

Podstatně se rozšíří a zjakostní výroba farmaceutik, jichž se již dnes vyrábí asi 350 druhů, a to zejména využitím domácích surovinových zdrojů, také zvýšeným a zlepšeným sběrem léčivých rostlin. Značně se zvýší destilace suchého dřeva, jež poskytuje možnost vývozu některých druhů výrobků ve zvýšené míře. Rovněž výroba metanu má být zvýšena proti r. 1950 na více než dvojnásobek a proti r. 1938 16krát. Souběžně s tím má být rozšířena výroba acetyleny. Výroba kalcinované sody má dosáhnouti dvojnásobku. Mimořádná pozornost věnuje se výrobě barevných kovů, pro niž mají být, a zčásti již byly postaveny velké kombináty. Přesto v zájmu jejich úspory má být podstatně vstoupňována výroba plastických hmot.

Z těchto dílčích plánů bylo již v r. 1951 mnoho uskutečněno. Plán chemické výroby na tento rok byl splněn, v četných výrobních překročen; průměrem bylo dosaženo 119% proti r. 1950. Mezi nejdůležitějšími výrobky takto plněnými jsou zvláště:

soda kalcinovaná, hydroxyd sodný, strojená hnojiva, tříslovina, syntetický kaučuk, syntetické pryskyřice, sery, jejichž výroba byla dokonce o 200% vyšší než r. 1950, mýdla, etherické oleje, tiskařské barvy, dehtová barviva, plastické hmoty, farmaceutika.

Čínská lidová republika. Přes to, že škody v důsledku války s Japonskem a s Kuomintanem byly pro celé hospodářství neobyčejně těžké, a přes to, že dřívější hospodářství bylo velmi zaostalé, byly dosaženy již v prvním roce lidového režimu velké pokroky v množství i jakosti prvotní i průmyslové výroby. Také chemický průmysl, jemuž byla v plánování věnována patřičná pozornost, dosáhl značného pokroku. Platí to zejména o výrobě strojených hnojiv, jejichž zvýšená výroba podstatně přispěla ke skvělým žňovým výsledkům r. 1951. Přes dlouhou tradici přírodního hedvábí věnuje se velké počte výrobě umělých vláken. Dřívější úplná závislost na dovozu farmaceutik byla snížena, neboť domácí výroba kryje nyní 50% celkové potřeby. Již v r. 1953 má být zvýšena výroba antibiotik a insekticid tak, že bude krýt větší část domácí spotřeby. Úplné soběstačnosti má se dosáhnouti zejména v sulfamidech a antimalarických lécích. Zvýšena a zjakostněna má být výroba dubének, důležité suroviny pro výrobu tříslov, léků a ve fotochemii. Díky úspěšným pracím, sledujícím odkrývání zdrojů nafty, stoupla její těžba v r. 1951 o 70% proti r. 1950. Provádějí se další rozsáhlé práce jednak k dokonalejšímu využití již zjištěného naftového bohatství, jednak se otvírají velmi četné vrtné jámy v ohromných rozlohách od severozápadní a severní oblasti až do jižních končin Číny. V r. 1951 bylo provedeno 3,5krát více vrtů než v r. 1949.

II. Kapitalistické státy

1. Některé základní suroviny a chemické výrobky

Kapitalistický svět nedává ani v oboru chemie ucelený, jednotný obraz s hlediska dosavadního vývoje cen a jejího nynějšího stavu. Zdroje surovin i chemických polotovarů a tovarů nejsou a nebudou všem kapitalistickým státům stejně přístupné, poněvadž tyto státy nejsou s to, najít uspokojivé řešení pro vyrovnávání vzájemných platů jednak t. zv. nedolarových zemí proti USA jednak mezi členy EPU (t. zv. západoevropské platební unie). Nicméně pro větší přehlednost chceme v následujícím všimnouti si aspoň několika málo nejvýznamnějších surovin, důležitých pro chemickou výrobu, aby vyniklo, jaké surovinové zdroje by kapitalistické státy měly k dispozici, kdyby byly přístupné všem z nich.

Síra, jako jedna z nejdůležitějších surovin chemie, představovala delší dobu jeden z nejužších profilů. Po rozsáhlých, a vleklých akcích, v nichž bylo mnoho rozporů, stanovily USA, jako nejvyšší výrobce síry, určitou vývozní kvotu z vlastní výroby, kterou rozdělují mezi vybrané státy. V žádném případě podíl, připadající na jednotlivý stát, dotčenému státu nevyhovoval, neboť požadavky byly vesměs vyšší. To vedlo nejprve k určitému odčerpání zásob síry. Zároveň však bylo vyvinuto velké úsilí o zvýšení výroby síry (v USA má se v r. 1955 na př. těžba síry zvýšit na 8,4 mil. dl. t ročně proti asi 5,3 mil. dl. t v r. 1951) a lepší využití známých nalezišť; tak na př. Itálie, kde těžba síry je dosud prováděna neracionálně, věnuje značné částky na modernisaci těžebního zařízení. O zvýšení množství disponibilní síry usilují Mexiko, Velká Británie, Francie, západní Německo, Švédsko, Kanada, Chile a j., a to jednak odkrýváním nových ložisek, jednak novým nebo aspoň lepším použitím jiných daných zdrojů síry, zejména ve všech státech s velkou těžbou uhlí nebo nafty.

Pyrity, které dříve byly používány jako zdroj těžby síry v omezeném rozsahu, jsou již nyní důležitým doplňkem této těžby a jejich použití má se stupňovati, zejména ve Velké Británii. Proto státy, těžící pyrity, hlavně Španělsko, Portugalsko, Itálie, Řecko a Norsko, rozšiřují a zdokonalují jejich těžbu, jakož i zvyšují své vývozy.

S nedostatkem síry souvisí opatření, učiněná v četných státech, hlavně v USA, Velké Británii a Francii za účelem omezení jejího používání a nahrazení jinými prostředky.

Nafta a její deriváty soustředí na sebe pozornost všech kapitalistických států, zvláště od doby iránského konfliktu. Vyřazení tohoto významného zdroje nutí spotřebitelské státy, aby hledaly náhradu ve všech končinách kapitalistických států. Hledají se v poslední době ložiska nafty na př. v Evropě, severně a jižně od německo-dánské hranice, v zámoří v Argentině, Iráku, Alžíru. K získání pohonných látek a minerálních olejů vyhledávají se nové suroviny: V Irsku rašelina, ve Španělsku prý se hodlá vyrábět benzin z některých zemědělských vedlejších výrobků a odpadků, v Australii se uvažuje o výrobě nafty z uhlí, domněle velmi vhodného pro tento účel. Náhradou za ztracenou a zatím úplně vyřazenou moderní velkou rafinerii v Abadanu, rozšiřují různé kapitalistické státy kapacitu svých rafinerií. Tak sama *Anglo-Iranian Oil Co* v západním Německu, Velká Británie ve vlastní zemi, Pakistan zřizuje novou rafinerii a zároveň rozšiřuje vrty. Zemní plyn a propan-butan vstoupil v popředí zájmu, zejména od doby akutního nedostatku uhlí; jejich těžba byla značně rozšířena, hlavně v USA, Velké Británii, Itálii, Francii, západním Německu.

Barevné kovy byly kromě síry mezi nejužšími profily i pro chemickou výrobu; nedostatečnými přiděly mezinárodní surovinové konference byla postižena celá řada výrobků v četných kapitalistických státech. Proto bylo pro ně skoro vesměs zavedeno povolovací řízení a v poměru k plánujícím státům i přísné embargo, vynucené a kontrolované Spojenými státy americkými.

2. Chemie v jednotlivých kapitalistických státech.

Právě při provádění výzbrojního programu v USA a jiných kapitalistických státech se ukázalo, že systém vojenských kontrol hospodářství nestačí. Objevily se všude četné úzké profily. Vlády dotčených států, hlavně ovšem USA, snažily se různými zásahy je odstraniti. Kromě toho ovšem i mocné koncerny pokládaly

situaci za příhodnou ke konjunkturálnímu využití. A tak již po dlouhé měsíce vyrůstají jako houby po dešti přečetné podniky, již skutečně zřízené nebo aspoň proponované, které vyrábějí nebo mají vyrábět buď přímo deficitní výrobky nebo za ně jiné, náhradní. Tím byly skutečně v různých případech odstraněny nebo aspoň zmírněny úzké profily, ale výroba některých chemických výrobků byla tak rozšířena, že je jich v kapitalistických státech nadbytek, a že vznikají odbytové potíže, což se projevuje i v dosahovaných cenách (na př. u některých organických kyselin, dehtových barviv, barev a laků, některých farmaceutik a j.). Tato soutěž a touha po zisku vede stále k novým a novým výrobním procesům, jež snižují výrobní náklady. Velké částky, které jsou věnovány na výzkumnictví, mohou ze svých zisku oddělit i ovšem jen hlavně velké koncerny, které v tom jsou podporovány příslušnými vládami. Je jasné, že se tím značně zotřuje soutěž mezi velkými a malými podniky.

USA. Jedním z nejvýznačnějších znaků výrobní politiky vlády USA je snaha vyhovět co nejvíce velkým chemickým monopolům a podporovat zřizování nebo rozšiřování již zavedených výrobních podniků, jež tvoří úzké profily nebo snaha o výrobu náhradního zboží, a to s výrazným zřetelem na výzbrojní program. Nejpozoruhodnější je značné rozšíření výroby syntetického kaučuku, jež již dosáhla takového rozsahu, že byl uvolněn dovoz přírodního a vývoz syntetického kaučuku. Výroba umělých hmot, hlavně nahrazení přírodních vláken (také vlny!) a barevných kovů doznala v poslední době největšího rozmachu za používání stále nových a nových základních látek (na př. fluoru) a výrobních postupů. Petrochemie množností čtených výrobků do ní řaděných je dalším významným úsekem, jehož výroba se stále rozšiřuje a zpestřuje. Byl rozšířen program těžby nafty a její rafinace, jakož i zemního plynu a jeho průmyslové zužitkování.

Hodnota chemické výroby v USA (v miliardách \$) činila v r. 1950 43, v r. 1951 53 a v r. 1952 se odhaduje na 57. Na dosažení této hodnoty věnuje se investicemi v r. 1952 téměř 1,5 miliardy \$. Proto také USA provádějí rozsáhlou expansi, jednak přímým vývozem svých chemických výrobků, jednak kapitálovou účastí vlastních monopolů na čtených podnicích v nejrůznějších zemích, nejnověji do Indie, Austrálie, jižní Ameriky, dřívějších domén německé nebo britské chemie. Chemické koncerny USA snaží se ovládnouti západoněmecké chemické podniky, u nichž svou držbu akcí po 2. světové válce značně rozšířily. Je pozoruhodné, že při tom dovoz USA v chemických výrobcích, ovšem hlavně základních, rok od roku silně stoupal, na př. i z Velké Británie, a to opět hlavně pro účely zbrojního programu.

Velká Británie. Britská chemie ubírá se přibližně po obnůvých cestách jako chemie USA, ovšem v daleko menším měřítku, a ne v takové pestrosti skladby, neboť ani ve výzbrojním programu nemůže držet krok s USA. Přes to je pozoruhodný vzrůst jejího vývozu, který činil v milionech £ v r. 1949 86, v r. 1950 107,50, v r. 1951 142,96. Vývoz směřuje hlavně do USA, Indie, Austrálie, Jižní Afriky a Malajska. Relativně největší složku tvoří farmaceutika a pak dehtová barviva. V poslední době přistupuje k soutěži USA již zmíněná soutěž západního Německa a nejnověji i Japonska.

Západní Německo. Podle údajů o zakládání nových podniků a o rozšiřování již existujících výrobních skupin nebo v jednotlivých významných výrobcích lze usuzovat, že chemická výroba v posledních dvou letech silně vzrostla. Jmenování zasluhují: plastické hmoty, vyráběné na různých surovinových základech, jejichž hodnota se zvýšila v r. 1951 proti r. 1948 na trojnásobek a jež se vyrábějí i ve značně zvýšeném počtu podniků, barvy a laky, jež se již počínají vyvážeti, hydrogenační výrobky, farmaceutika, dehtová barviva, nové umělé vosky, benzol, kyselina solná. Ochabnutí výroby a odbytu nastalo u dehtových barviv a textilních pomocných prostředků v důsledku všeobecné krise v textilu. Provedenou reorganizací byla posílena *Farbenfabrik Bayer*, patřící dříve do koncernu IG Farben. Rozšiřuje se výroba prostředků na ochranu proti škůdcům rostlin. Situace úseků pracujících na základě uhlí je však v poslední době těžší, ježto se v 1. čtvrtletí podstatně zvýšily ceny uhlí proti počátku r. 1951. Přes tyto a jiné potíže zvýšil se v r. 1951 vývoz, takže dosáhl hodnoty 2 miliard DM proti 750 milionům RM v r. 1938. (Západní Německo předstihlo tak po prvé po 2. světové válce Švýcarsko). Přesto klesla účast západoněmecké chemie na světovém vývozu, který se

zvýšil na čtyřnásobek. V posledních měsících vývoz se snížil proti nejvyšším měsíčním hodnotám v r. 1951.

Švýcarsko. Jako čtvrtý významný účastník světové chemie může Švýcarsko být stále ještě spokojeno s jeho dosavadním vývojem. Přes stagnaci v některých spotřebních průmyslových odvětvích zůstává nad úrovní předchozích poválečných let s výjimkou mimořádně příznivého počátku r. 1951.

Francie. Zprávy posledních měsíců uvádějí řadu nově zaváděných výrobků, hlavně v úseku organické chemie a z anorganiky, zejména rozšíření výroby kyseliny sírové, také z pyritů. Jsou uváděny mezi jiným i nové druhy detergent, glykoly, methanol. — Také francouzská výroba dehtových barviv byla postižena krizí v textilu, a to jak doma, tak i ve vývozu. Ochabnutí projevuje se i v některých jiných úsecích chemie.

Itálie. Rozvoj italské chemické výroby ukazuje po r. 1951 indexní číslo 163 (r. 1938 100) a 138 proti r. 1950. Je to nejvyšší indexní číslo, dosažené v italské výrobě v r. 1951. Také vývoz, absolutně vyjádřeno ovšem poměrně malý, se zvýšil a to na 58 miliard lir proti 42,4 miliard lir v r. 1950. Dalšímu zamýšlenému zvýšení nasvědčují i zvyšování akciových kapitálů chemických podniků. Rozšiřuje se zejména výroba methanu, jímž má být podstatně snížena potřeba uhlí, kyseliny sírové, barev a laků, dusíku a dusíkatých hnojiv, prostředků na ochranu proti škůdcům rostlin, dehtových barviv a j.

Rakousko. Před 2. světovou válkou celkem málo významná chemická výroba byla po ní značně rozvinuta hlavně v podniku Voest v Linci, jež svůj výrobní program dále zvyšuje a rozšiřuje zejména v úseku destilace kamenouhelného dehtu. Výroba strojených dusíkatých hnojiv je základem velkého chemického kombinátu, jenž se velmi významně účastní na rakouském vývozu, i do zámoří. Pozoruhodně byla zvýšena a rozšířena výroba farmaceutik a četné farmaceutické výrobky se vyvážejí.

Belgie. Začátek letošního roku znamená krok zpět proti vysoké úrovni r. 1951 vlivem menšího odbytu, iakož i pro zdražení některých surovin, hlavně uhlí. Protiinflační finanční politika ztížila nejnověji rovněž situaci chemické výroby.

Ostatní Evropa. Z malých států o poměrně velké chemické výrobě zasluhují zmínku zejména Dánsko, Nizozemí, Finsko, Norsko, Švédsko, které také za použití domácích surovinových zdrojů zvyšují a rozšiřují svou výrobu hlavně se zřetelem na danou vyšší domácí potřebu, ale i pro vývoz (na př. Dánsko výrobu farmaceutik, Norsko výrobu mastných kyselin, močoviny, dusíku, Švédsko výrobu síranu hlinitého).

Kanada. Růst chemické výroby projevuje se zejména v petrochemii zavedením nebo rozšířením výroby četných výrobků, také za použití zemního plynu, v pryskyřicích a plastických hmotách, syntetickém kaučuku, strojených hnojivech. Připraveny jsou výroby dalších četných organických chemikálií ze zdrojů domácích naftových polí. Rozšíření výroby síry již prováděné má do konce tohoto roku vyrovnati dosud trvající schodek a umožniti tak rozšíření výroby různých sloučenin síry, hlavně kyselin sírové.

Domácí poměrně úzké odbytiště (při 14 milionech obyvatelů) nutí Kanadu k vývozu, který směřuje většinou do USA.

Japonsko. O japonské chemické výrobě je k dispozici jen velmi málo zpráv, a to pouze všeobecných, tvrdících, že se jeho chemické výrobky počínají objevovati na světových trzích, hlavně v jihovýchodní Asii a Latinské Americe. Jde zvláště o některé průmyslové chemikálie, dehtová barviva, farmaceutika.

Málo vyvinuté státy. Přes snahy o vymanění z vlivu cizího finančního i průmyslového kapitálu, pronikají zvláště USA do těchto zemí, aby vykořisťovaly jejich přírodní zdroje. Platí to na příklad o Jižní Africe, Australii (kde se účastní i kapitál V. Britannie), Turecku (kde se pokoušejí o uplatnění také Švédska a západní Německo). Pokusy o zavedení nebo rozšíření chemické výroby vlastními prostředky většinou nedosahují větších cílů.

Zvláštní posici zaujímá Indie, která podle známých vládních prohlášení podporuje investiční činnost za pomoci cizího kapitálu ve snaze co nejrychleji industrialisovati zemi. Dosavadní výroba i základních chemikálií kryje jen malou část domácí potřeby, takže Indie je odkázána na dovoz. Projevují se však stále snahy o zavedení nových nebo rozšíření starších výrob.

Dosud i pro danou malou výrobu různých chemikálií dováží Indie některé suroviny z ciziny. Zatím se rozvíjejí některá farmaceutika, jichž je nutné ještě větší množství dovážeti, dehtová barviva, uvedením v provoz nové velké továrny, superfosfáty a jiná strojená hnojiva, kyselina sírová, hydroxyd sodný, alkohol, mýdla, chlor a jiné, zvláště anorganická chemikálie. V programu je další rozšíření chemické výroby. Současně prováděná industrialisace v jiných výrobních odvětvích dává téměř jistotu, že potřeba dovozu dosavadních a četných nových chemických výrobků přes to poroste.

3. Chemie v mezinárodních hospodářských vztazích

V státních hospodářských plánech států s plánovaným hospodářstvím zaujímá příslušné místo i zahraniční obchod. Proto i jeho úsek, zahrnující chemii musel být upraven jak autonomně, tak i obchodně politicky, jak ve vzájemných vztazích jednotlivých plánujících států, tak také ve vztazích ke kapitalistickým státům.

V obchodně politických dohodách mezi kapitalistickými státy zaujaly dovoz a vývoz chemického zboží významné místo. Zatím co dříve pro dovoz a vývoz byly v obchodních dohodách těchto států vyhrazeny kromě několika zvlášť významných výrobků nebo jejich skupin jen t. zv. globální kontingenty, zaujímá chemické zboží v nynějších listinách kontingentů pro dovoz či vývoz stále větší rozsah uváděním velmi dlouhých seznamů chemických výrobků, leckdy ještě specifikovaných ve zvláštních přílohách.

1. Obchodně politické dohody mezi kapitalistickými státy

Kapitalistické státy hospodářsky pokročilé hleděly k tomu, aby byly obchodními dohodami smluvně zabezpečeny jejich vývozní zájmy pro vlastní chemické výrobky a dovozní zájmy pro základní chemické suroviny, polotovary i výrobky. Takových dohod v poslední době byl sjednán mezi kapitalistickými státy velký počet. Některé obchodní dohody, sjednané v poslední době svědčí o tom, že chemie hraje stále významnější úlohu. Jsou to zejména obchodní dohody, které sjednaly:

Belgie s Finskem, Francie s Finskem, Itálii, záp. Německem, Nizozemím, Rakouskem a Iránem a Pakistanem; Itálie s Indii, Iránem, Norskem, Pakistanem, Paraguayí, Švédskem a Chilem; záp. Německo s Nizozemím, Belgií, Indii, Mexikem, Kolumbií, Řeckem, Norskem, Rakouskem, Portugalskem, Tureckem a Irákem; Norsko se Španělskem a Indonézií; Rakousko s Nizozemím a Norskem; Švédsko s Austrálií, Indonésií a Norskem; Švýcarsko s Rakouskem.

Pozoruhodné je, že hospodářsky významné evropské státy - zvláště státy s vyvinutou chemickou výrobou - sjednávají v poslední době nové obsáhlé obchod. dohody i s méně vyvinutými zámořskými státy a že rozšiřují při obnově starých obchodních dohod jejich náplň, a to také v oboru chemie. Nejinápadnější je tato obchodně politická aktivita u záp. Německa, které v zahraničním obchodu zámořských států, zejména na poli jejich dovozu chemických výrobků, bývalo před 2. světovou válkou vždy na jednom z prvních míst. Nejsilnější je jeho nápor právě v oboru chemie na Jižní Ameriku a Střední Východ, hlavně Turecko, kde opět dobylo svého prvního místa v dovozu. Kromě jmenovaných států Evropy a ovšem USA dožívá se na přední místa v zahraničním obchodě i Kanada, jejíž chemická výroba prodělala v posledních 15 letech rychlý vývoj.

Diskriminační opatření Spojených států vůči státům s plánovaným hospodářstvím měla zasáhnouti a v určité míře i zasáhla vývoz chemických výrobků do těchto států. Uplatňování podobných opatření bylo vnuceno i na kapitalistických státech, které značně utrpěly podvázáním obchodních styků s „východem“. Pro některé z nich byl vývoz právě chemických výrobků, na prvních místech farmaceutického zboží, dehtových barviv, fotochemických výrobků, laboratorních chemikálií, pomocných prostředků pro textilní, kožedělné, papírenský a jiný průmysl, nehledíc k četným jiným konečným výrobkům chemie, velmi výhodným a výnosným oborem. Pro valnou část těchto výrobků, nuceně podrobených embargu, nemohou ovšem postižené evropské kapitalistické státy nalézt náhradní odbytiště v oblasti dolaru, zvláště v USA. Brání jim v tom nejen nižší ceny těchto výrobků na trhu USA, ale i ochranná politika, prováděná vysokými celními sazbami a vexatorními celně tarifními předpisy, jen nedostatečně zmírněnými před časem. Snaha amerických chemických monopolů zlomit konkurenci evropského zboží se projevuje tím, že výrobci žádají na vládě, aby použila ustanovení GATT (všeobecné dohody o clech a obchodě) o t. zv. *escape clause* (únikové doložce), která

dává možnost zvýšiti smluvní celní sazbu, poskytnutou podle této dohody. Je známo, že se na počátku letošního roku Itálie a nedávno Velká Británie ohradily proti americkým snahám, zvyšovati ochranářství a zaslaly vládě USA zvláštní memoranda. Protesty obou států se setkaly s plným souhlasem četných jiných kapitalistických států, jejichž vývoz do USA stále vážne. **Belgie, zatím jediná z postižených států, sáhla nyní k retorsi vůči USA.**

2. Obchodně politické dohody mezi státy kapitalistickými a státy s plánovaným hospodářstvím

Kapitalistické státy, zvláště evropské, měly dříve rozsáhlé obchodní styky se státy, které jsou nyní v táboru socialismu. Prohlubující se krize je nyní nutí, aby se vracely k těmto svým tradičním odbytištím, neboť v četných zámořských zemích, kam rovněž vyvážely před druhou světovou válkou, se mezitím usadily konkurenti, hlavně USA. Jejich zájem o sjednání obchodních dohod se státy s plánovaným hospodářstvím, nebyl odmítán, pokud odpovídal známým zásadám o rovnosti a vzájemné výhodnosti. Ani ČSR neodmítala sjednávání takových dohod, jak to vyznělo z různých opětovných oficiálních projevů nejnověji na Moskevské hospodářské konferenci. V poslední době, sjednaly jednotlivé státy s plánovaným hospodářstvím nové obchodní dohody s různými kapitalistickými státy, v nichž je upraven také dovoz chemických základních surovin a výrobků. Skladba těchto nových obchodních dohod se liší od dohod, sjednaných před druhou světovou válkou, tím, že dříve se vyvážely na Západ jen základní chemické suroviny, zatím co dnes je skladba vývozu značně jakostnější. Nehledíc k SSSR platí to zvláště o ČSR, Maďarsku, NDR a Polsku. Také dovoz z kapitalistických států má jiné poslání. Nejde již jen o hotové výrobky, určené pro přímou spotřebu, jako jsou v oboru chemie, hlavně hotová léčiva a fotochemické výrobky, nýbrž o chemické základní a pomocné výrobky, mnohdy ovšem také jakostní polotovary a výrobky, které zpracovávají na konečné chemické výrobky nové továrny, založené ve státech s plánovaným hospodářstvím. Na trzích mnohých zámořských států, Středního a Dálného Východu, Jižní Ameriky, Afriky, Oceánie a Austrálie dokazují již státy s plánovaným hospodářstvím vyspělost své vlastní chemické výroby. Právě tyto státy vítají hodnotné výrobky plánujících států, neboť jsou si vědomy, že zde nejde o hospodářsko-politickou expansi, nýbrž o výměnu zboží na základech rovnosti a vzájemné výhodnosti.

Kromě obchodních dohod, které sjednalo Československo, byly uzavřeny v poslední době mezi plánujícími státy na jedné a kapitalistickými státy na druhé straně, zejména tyto dohody:

Velká Británie se SSSR; **Dánsko** s Maďarskem a Polskem; **Finsko** se SSSR (trojtělníková dohoda za účasti ČSR) a s ČLR; **Irán** s Maďarskem; **Itálie** s NDR, SSSR a Polskem; **Egypt** s Polskem, Maďarskem a Bulharskem; **západní Německo** s Polskem a Maďarskem; **Norsko** s Polskem; **Rakousko** s Maďarskem a Polskem; **Švédsko** se SSSR, NDR a Polskem.

Ve všech těchto obchodních dohodách zaujímá chemie místa, jaká jí odpovídají podle povahy a potřeby výměny zboží mezi zúčastněnými státy. Moskevská hospodářská konference, která přímým stykem hospodářských představitelů dokázala možnost sjednávání rozsáhlých obchodů přímo mezi výrobci a spotřebiteli, může vytvořiti předpoklady i pro širší a hlubší úpravy vzájemných hospodářských vztahů mezi státy s rozdílnými hospodářskými a politickými systémy.

3. Obchodně politické dohody mezi státy s plánovaným hospodářstvím

Bouřlivý rozvoj produktivních sil ve státech s plánovaným hospodářstvím způsobil, že tyto státy rozšířily a prohloubily své hospodářské vztahy. I u nich obor chemie zaujímal vždy významnější postavení. Na vedoucím místě stojí ovšem Sovětský svaz, následován NDR, ČSR a Polskem. Byl to zejména Sovětský svaz, který i v oboru chemie poskytl ostatním plánujícím státům neocenitelnou pomoc, bez níž ještě poměrně dlouho po skončení druhé světové války by se byly ostatní plánující státy nemohly obejít a která — právě pro důležitost chemie i pro budování těžkého průmyslu přímo umožnila provedené dílo obnovy a výstavby hospodářství v jednotlivých plánujících státech. Dnes je soustava obchodních dohod mezi všemi státy tábora míru za vedoucí účasti SSSR dokonale propracována a dokončena. Její předností je, že se opírá o četné dlouhodobé hospodářské smlouvy, a že v četných případech navazuje na technickou a výzkumnickou spolupráci, jakož i na součinnost na mezinárodních trzích, a to ve všech naznačených ohledech právě i v oboru chemie.

C. Cenové poměry v oblasti chemie

Po velkém cenovém vzestupu, trvajícím od americké agrese na Koreji v polovině r. 1950 téměř rok, nastal v jarních měsících r. 1951 obrát. Pronikavé poklesy cen, zvláště vlny a záhy na to i u přírodního kaučuku, přenášely se postupně na stále větší počet druhů zboží. Tam, kde USA měly vlastní přímý zájem na udržování vysokých nebo aspoň stálých cen (na př. u bavlny), nebyl pokles zdaleka tak velký nebo žádný (na př. surová nafta). V posledních měsících r. 1951 nastal však zpětný obrát — ceny některých výrobků opět počaly stoupati. »Zotavení« cen nebylo však jednotné. Projevilo se hlavně u t. zv. dolarového zboží, zatím co sterlingové zboží bylo vydáno stálému tlaku na ceny. Avšak od prvního čtvrtletí 1952 octly se ceny téměř všech surovin opět v sestupném pohybu. Nejzávažnější skutečností pro všechny kapitalistické státy je okolnost, že touto klesající tendencí jsou opět postiženy hlavně »sterlingové« suroviny, až na cín a kakao, zatím co u »dolarového zboží«, až na cukr, zůstaly dosud ušetřeny větších poklesů. Tyto rozpory s velmi škodlivými přímými účinky na devisovou situaci sterlingové oblasti, jakož i na *terms of trade*, mají zároveň nepřímý vliv i na ostatní »nedolarové« země.

Ukazuje se také, že válka v Koreji a stejně tak i konflikt o iránskou naftu přestaly již působiti na mezinárodní cenovou spekulaci. Také jiné politické otázky nejeví se spekulujícím kruhům v kapitalistických státech tak nebezpečnými, jak se snaží je líčiti v zájmu svých zisků američtí monopolisté, kteří bohatnou z příprav na válku. Proto také v popředí zájmu stojí USA, jako nejsilnější kapitalistická velmoc a zároveň absolutně nebo aspoň relativně největší spotřebitel všech základních průmyslových surovin, a to zejména i v oboru chemie. Podle toho, jak mnoho USA nakupují různé zboží v ostatních kapitalistických státech, vypadá dnešní cenový stav i budoucí vývoj. Tato skutečnost z velké míry ovlivňovala svrchu zmíněná období vzestupu i poklesu cen. Není proto pochyby o tom, že prodloužení výzbrojního programu v USA bylo vykládáno tak, že koupě surovin Spojenými státy americkými, jakož i četných výrobků pro ně deficitních nebudou tak velké, jak se původně předpokládalo. Již dříve daly USA ponud k t. zv. mezinárodní materiálové konferenci, kde vykonávají co nejsilnější nátlak na všechny státy na nich závislé. USA a po jejich vzoru i jiné kapitalistické státy pomáhaly si v kritických dobách honby za zbožím cenovými manipulacemi. Byly sice málo úspěšné, neboť nedovedly zabrániti »šedým« a »černým« trhům, ale přece jen aspoň poněkud působily hlavně psychologicky. Dalším nástrojem byla finanční, zvláště úvěrová politika.

K těmto opatřením byly nuceny sáhnouti všechny kapitalistické státy včetně USA, také proto, že v důsledku zbrojení se počala šířit inflace. Politiku vyslovené »disinflation« — zatím nikoli přímo deflace — zahájila vláda torvů ve V. Británii, která byla následována vládou Pinayovou ve Francii. Také ona sáhla k různým opatřením, která mají zastaviti roztáčení inflační spirály. Následovaly další státy, jako Itálie, Belgie, Nizozemí, Švédsko, Dánsko, Finsko. Ale i v zámoří, zejména v Kanadě, Indii, Australii, usiluje se o totéž. Zvětšené daňové zatížení a zvýšená nezaměstnanost jsou přirozenými původními zjevy.

Ještě než USA a další kapitalistické státy změnily kurs své hospodářské politiky, dostavily se následky nezřízeného cenového vzestupu, jak jsme se o něm zmínili. Široké vrstvy obyvatelstva četných států nebyly s to kupovati za tak přemrštěné ceny. Vlna nákupů ochabovala, ba dokonce nabyla později téměř povahy »stávkové« kupců, zejména, když ceny zakolísaly a pak i klesaly. V oboru chemie se pokles nejvýrazněji projevil u dehtových barviv, jejichž ceny v mezinárodním obchodě mají již delší dobu chabou tendenci.

Ceny chemických polotovarů a tovarů nebyly v posledních letech stejně vysoké v různých kapitalistických státech ani v tak významných, jako jsou USA a V. Britannie. To právě souvisí se svrchu zmíněnými manipulacemi. Ani cenové tendence u jednotlivých druhů zboží nebo aspoň skupin zboží nebyly a nejsou úplně shodné, a to hlavně z téhož důvodu. Přes to se na západě považuje trh v USA skoro vždy při nejmenším za směrodatný. Významný je ovšem i trh V. Britannie nikoli však uvnitř, ježto je cenově ve značném rozsahu regulován.

Pro posuzování nynějších cen a jejich tendencí není bez zajímavosti cenový přehled, uveřejněný v listopadovém čísle *ICI Magazine*, který níže reprodukuje:

zboží	1939	pololetí		vzrůst od
		1950	1951	pol. 50 pol. 51
minerály (síra, pyrity, fosfáty)	100	172	219	27%
anorganické chemikálie	100	250	310	24%
organické chemikálie	100	227	411	81%
výrobky z uhlénoho dehtu	100	172	202	17%
oleje, tuky (iněný atd.)	100	263	479	82%
měď	100	323	477	48%
hliník	100	119	133	12%
jiné neželezné kovy	100	400	804	101%
uhlí	100	263	282	7%
koks	100	263	284	8%
kaučuk	100	204	571	180%

Z této tabulky vysvítá, jak nejednotně se vyvíjely ceny od r. 1939. U základních surovin, jako jsou pyrity, fosfáty a síra jsou příčiny velmi malého vzestupu cen různé. Nízká cena síry, hlavně původu z USA, je ovlivněna cenovou regulací tam prováděnou. Ostatně tuto síru přiděluje USA jen »spřáteleným« státům. Síra jiných původů z kapitalistických států stojí několikrát víc. U pyritů a fosfátů patrně nestoupala cena více, ježto se na západě dávala až dosud přednost síře pro výrobu kyseliny sírové a dalších četných sloučenin síry. Proto nabídka pyritů byla celkem v rovnováze s poptávkou po nich. Tato rovnováha jeví se i u fosfátů. Ani anorganické chemikálie a výrobky z kamenouhelného dehtu cenově netěžily z rozšířené chemické výroby, ježto růst jejich výroby odpovídá poptávce po nich. Naproti tomu poptávka po velmi četných organických chemikáliích, přes ohromné zvýšení jejich výroby, stoupla a udržuje se na takové úrovni, že je u nich cenový náskok i se zřetelem na znehodnocení měn, projevivší se od té doby. Přibližně stejné cenové zvýšení jeví se i u rostlinných olejů a tuků, ježto jejich výroba v celém světě ještě nedosahuje předválečné úrovně. Neželezné kovy kromě hliníku dosáhly ze známých důvodů nejvyššího vzrůstu cen. (Kaučuk sice vykazuje v hořejší tabulce nejsilnější zvýšení; pozbyl však již tohoto prvenství, ježto jeho ceny od té doby silněji poklesly než ceny těchto kovů).

Tak jako v hořejších velkých skupinách se projevují nejednotné cenové tendence v pozorovaném dlouhém období, tak je tomu i uvnitř tří největších vykázaných skupin, t. j. anorganických a organických chemikálií a výrobků z kamenouhelného dehtu, jak v tomto období, tak i v krátké minulosti. Důvody toho jsou nejednotnější. Zmínili jsme se již o prodloužení programu vyzbrojení v USA a na západě vůbec, o zásazích mezinárodních surovinových výborů, o finančně, úvěrově a cenově-politických zásazích, o různém rozsahu a způsobu provádění povolovacího řízení. K nim přistupují ještě jiné motivy, zejména prováděná nebo aspoň plánovaná rozšíření výroby v různých státech, od USA až po málo vyvinuté zámořské země. Mezi kapitalistickými státy jsou to hlavně USA a teprve v menším rozsahu V. Britannie, jejichž cen je nutno si všimati pro ten či onen účel.

Trhy zboží v USA, hlavně v New Yorku, vykazují ve značné míře souběžné linie s trhy akcií průmyslových podniků nebo i bank, financujících průmysl. V I. čtvrtletí t. r. jeví se na trhu akcií v New Yorku protichůdná tendence. Totéž bylo lze pozorovati na trhu zboží. Je sice ještě určitý nedostatek některých surovin, zvláště barevných kovů, ale jinak se situace uklidnila a projevuje vcelku stálý pokles cen jiného zboží. To lze pozorovati i u velmi četných chemických výrobků, ať jde o základní suroviny a chemikálie, určené k dalšímu zpracování v samotné chemické výrobě či ať jde o chemikálie určené ke zpracování v jiných výrobních odvětvích. To je základní tón, který zní od počátku tohoto roku až do 2. čtvrtletí. Nejnapadnější, zároveň největší byly poklesy cen zhruba na př. u rozpustitelů a změkčovatelů, u některých základních farmaceutických látek, antibiotic, organických polotovarů, šelaku. Poklesy cen a zároveň pozoruhodné vyrovnání nabídky a poptávky, leckdy s převahou nabídky, projevovaly se u kyseliny sírové, kalcinované sody, zinkových, jakož i některých jiných pigmentů, zvláště litoponu, přírodních pryskyřic, mentolu, některých organických kyselin, zejména citronové, žrávového natronu. Naproti tomu byly ceny celkem beze změn u naftových uhlovodíků, některých druhů syntetických pryskyřic, síranu nikelnatého, lecitinu, zlatých bronzů, olovněných pigmentů, styrenu, sloučenin wolfrámu, kobaltu, kadmia a niklu, cresylic acid a j. Přes to však lze říci, že základní tendence je stále patrné i pro nejbližší dobu chabá. Přitom je pozoruhodné, že rozsah obchodů se ke konci I. čtvrtletí zmenšoval a pohyboval se i v prvním měsíci II. čtvrtletí v poměrně

úzkých mezích. Výrobci i velkoobchodníci postupují velmi opatrně s nákupy, což se v souhlase s prohlubující se všeobecnou krizí amerického hospodářství.

Celkem souběžně se vyvíjely poměry ve V. Británii. Některé jevy jsou tam však jednoznačnější než v USA, ježto V. Británie je daleko více závislá na vývozu, a to jak přímo chemických výrobků, tak i výrobků jiných odvětví průmyslových, zvláště oněch, u nichž chemické výrobky hrají významnější roli (zejména u textilu). V něm se odráží nejen event. zmenšená poptávka po jejím zboží, nýbrž i zvýšená soutěž, hlavně záp. Německo a někde i Japonsko. Poměrně nejméně utrpěly ceny při vývozech do ostatní části britského imperia. Jiné evropské státy významné s hlediska chemie, hlavně záp. Německo a Švýcarsko, pak Francie, Itálie, Belgie a Nizozemí, prodávaly obdobný vývoj. Nejméně snad bylo cenově postiženo Švýcarsko, ježto v jeho výrobě jsou značnou měrou zastoupeny jemné chemikálie.

SSSR a země lidové demokracie

Další rozmach výroby v zemích táboru míru a socialismu

Na rozdíl od kapitalistického světa, kde se denně hromadí projevy hospodářské krize, rozvíjí Sovětský svaz a zástupci ostatních zemí socialistického tábora míru svou výrobu, jak o tom svědčí zprávy o plnění národohospodářských plánů v I. čtvrtletí letošního roku. Přitom je třeba si povšimnout významné skutečnosti, že vsude stoupá produktivita práce, což dokazuje, že budování socialismu v zemích lidové demokracie se opírá o aktivitu pracujících, kteří po vzoru sovětských stachanovců zdokonalují svou kvalifikaci a zvyšují své výkony. Čtvrtletní plány v Sovětském svazu a v zemích lidové demokracie byly splněny takto (v procentech splnění s I. čtvrtletím 1951):

	celková výroba	těžký průmysl	lehký průmysl a zemědělství
SSSR	100,4	16	10
Polsko	100,3	19	12
ČSR	98,1	18,6	11,8
Maďarsko	101,7	30,5	17,7
Rumunsko	102,4	20,2	11,8
Bulharsko	98,4	21,5	—
Albánie	103,7	91	—
NDR	101,5	19	16

SSSR

Splnění plánu v I. čtvrtletí 1952

Státní národohospodářský plán rozvoje národního hospodářství SSSR byl v průmyslové výrobě splněn na 100,4%. Jednotlivá ministerstva splnila celkový plán průmyslové výroby takto (v procentech plnění plánu):

ministerstvo:	
hutnictví černých kovů	102,0
hutnictví barevných kovů	102,0
železného průmyslu	100,3
naftového průmyslu	99,3
elektráren	102,0
chemického průmyslu	102,0
elektrotechnického průmyslu	101,0
telekomunikačního průmyslu	101,0
těžkého strojírenství	98,0
automobilového a traktor. průmyslu	101,0
pro výrobu obráběcích strojů	101,0
strojírenství a výroby přístrojů	104,0
pro výrobu stavebních a silničních strojů	103,0
pro výrobu zemědělských strojů	99,0
průmyslu stavebních hmot	102,0
dřevařského průmyslu	101,0
dřevozpracujícího průmyslu	101,0
lehkého průmyslu	100,7
rybního průmyslu	97,0
masného a mlékárenského průmyslu	102,0
ministerstvo potravinářského průmyslu	101,0
průmyslové podniky min. bavlářství	105,0
průmyslové podniky min. doopravy	97,0
průmyslové podniky min. zdravotnictví	102,0
průmyslové podniky ministerstva kinematografie	106,0
ministerstva místního průmyslu a min. ministerstva místního průmyslu paliv	101,0
státních podniků	102,0
výrobní družstva	102,0

Celková výroba veškerého průmyslu SSSR vzrostla v I. čtvrtletí 1952 ve srovnání s I. čtvrtletím 1951 o 16%. Produktivita práce dělníků v průmyslu vzrostla proti stejnému období loňskému o 10%.

Kolchozy, strojní a traktorové stanice a sovkhozy přistoupily k jarním polním pracím 1952 lépe připraveny než v minulých letech. Ve školách pro mechanizaci a v kurzech, pořádaných při strojních a traktorových stanicích a sovkhozech, bylo za uplynulou zimu připraveno a vyškoleno přes 500.000 traktoristů a vedoucích traktorových čet i velký počet jiných pracovníků v mechanizaci a elektrifikaci zemědělství. V kolchozech a sovkhozech vzrůstá i nadále živočišná výroba. Proti loňsku se zvýšil stav ho-

věžího dobytka o 14%, vepřů o 20%, ovcí a koz o 16%, koní o 15%. Stav drůbeže v sovchozech vzrostl o 38%.

V I. čtvrtletí 1952 se dále rozvíjel sovětský obchod a plán obratu zboží v maloobchodu, stanovený na I. čtvrtletí, byl překročen. Obyvatelstvu bylo prodáno prostřednictvím státního a družstevního obchodu ve srovnatelných cenách o 11% více než v I. čtvrtletí roku 1951. Úspěchy, dosažené v roce 1951 v oblasti průmyslu a zemědělské výroby, růst produktivity práce a snížení vlastních nákladů výroby, vytvořily podmínky pro nové, již páté, snížení státních maloobchodních cen potravin a zboží hromadné spotřeby, které bylo provedeno od 1. dubna 1952.

»Pravda« věnovala splnění plánu v I. čtvrtletí 1952 úvodník, v němž list zdůraznil, že národní hospodářství Sovětského svazu jde neochvějně po cestě mocného rozvoje. Národy Sovětského svazu, inspirované a vedené stranou *Lenina a Stalina*, dobývají nových úspěchů v budovatelské práci a v socialistickém soutěžení za splnění a překročení státních plánů. V dalším vyzvedá list zejména neustálý růst produktivity práce a uvedl, že sovětské závody rok co rok jsou vybavovány nejmodernějším technickým zařízením a doplňují se kádry kvalifikovaných dělníků, inženýrů a techniků. To vše zaručuje růst produktivity práce, neustálý vzestup produkce, zvyšování jakosti a snižování vlastních nákladů.

Rada ministrů SSSR se usnesla vypsát státní půjčku rozvoje národního hospodářství. Prostředků nové půjčky bude použito k dalšímu rozvoji národního hospodářství, k financování stavby Kujbyševské a Stalingradské vodní elektrárny na Volze, Kachovské vodní elektrárny na Dněpru, Hlavního turkmenského, Jihoukrajinského a Severokrymského kanálu. Rada ministrů se proto usnesla vypsát státní půjčku rozvoje národního hospodářství (rok 1952) v částce 30 miliard rublů na 20 let a zahájit její upisování dne 6. května roku 1952. Půjčku mohli upisovat pouze jednotlivci. Všechny platby z obligací půjčky budou vypláceny ve formě výher.

Ministr financí SSSR *Arsenij Zvěřev* prohlásil, že upisování půjčky proběhne tak jako dříve za velké politické aktivity. Dělníci, rolníci a zaměstnanci považují upsání půjčky za svou občanskou povinnost, protože vědí, že prostředků, které dají státu jako půjčku, bude použito k rozvoji socialistického hospodář-

ství a kultury, k uskutečnění stalinského plánu vybudování komunismu. Půjčka umožní rozšíření průmyslové a zemědělské výroby, rozvoj dopravy, rozkvět vědy a kultury a zvýšení životní úrovně obyvatelstva. Všechna odvětví socialistického hospodářství a kultury prožívají nový rozmach. Výroba socialistického průmyslu v roce 1951 převýšila více než dvojnásobně předválečnou úroveň obyvatelstva. Všechna odvětví tempem. Růst technického vybavení průmyslu, zvýšení kvalifikace dělníků a zlepšení organizace výroby zajišťují neustálý růst produktivity práce a systematické snižování vlastních nákladů výroby.

Úhrnná výroba veškerého průmyslu SSSR v I. čtvrtletí 1952 vzrostla proti I. čtvrtletí o 16%, při čemž produktivita práce se zvýšila za toto období o 10%. Letos se ještě více rozvinou práce na velkých stavbách komunismu. Rozvoj socialistického hospodářství charakterizuje rychlý růst národního důchodu, jenž v Sovětském svazu náleží plně pracujícím. Socialistický stát neustále pečuje o hmotné a kulturní potřeby obyvatelstva. Jasným svědectvím péče strany a vlády o potřeby lidu je systematické snižování cen zboží hromadné spotřeby, zvyšování jeho výroby a prodeje obyvatelstvu. Sovětské půjčky slouží jako dodatečný pramen rozpočtových příjmů k uskutečnění ohromných úkolů hospodářské a kulturní výstavby, kdežto upisování státních půjček v kapitalistických zemích je jedním z pramenů obohacování vykořisťovatelských tříd, vede k dalšímu růstu daňového břemene obyvatelstva a ještě k větší bídě a ožebračování pracujících.

O tom, jak velký úspěch měla státní půjčka rozvoje národního hospodářství svědčí zpráva ministerstva financí SSSR, které oznámilo, že do večera 8. května t. r. bylo upsáno 35 miliard 712 milionů 374 tisíc rublů. To znamená, že půjčka byla překročena o 5 miliard 712 milionů 374 tisíc rublů. V souvislosti se značným překročením stanovené částky vydalo ministerstvo financí SSSR na základě pokynu Rady ministrů SSSR nařízení, aby v celém Sovětském svazu od 10. května bylo další upisování půjčky zastaveno.

Na velkých stavbách komunismu byla v předvečer 1. máje dokončena montáž prvního agregátu *Cimljanské vodní elektrárny* a zahájena zkouška jeho jednotlivých částí. Koncem dubna

se začala rychle naplňovat umělá vodní nádrž — Cimljanské moře — jarní donskou vodou. Práce na stavbě volžského gigantu — *Kujbyševského vodního díla*, pokračují ve dne v noci. Na pravém břehu hloubí bagry základy pro budovu příští vodní elektrárny. Na levém břehu Volhy se staví čtvřikilometrová hráz, která přehradí jímku dolního zdymadla.

Mezi Sovětským svazem a Albánskou lidovou republikou byla dne 19. dubna 1952 podepsána v Moskvě obchodní dohoda na rok 1952. Na jejím základě obdrží Albánie stroje a zařízení pro mechanizaci zemědělství, dolů, naftového průmyslu, dále zařízení pro laboratoře, obilí, hnojiva, pneumatiky, mazací oleje a různé hotové tovary. Albánie dodá Sovětskému svazu nerosty, zejména měď, dehet, naftu a jiné zboží.

Čína

Dne 6. května 1952 byly v ministerstvu zahraničních věcí v Pekinu podepsány tři československo-čínské dohody, a to:

- dohoda o kulturní spolupráci,
- ujednání o poštovní službě a telekomunikačním styku a
- dohoda o vědecko-technické spolupráci

Dohodu o kulturní spolupráci podepsal za Československo ministr informací a osvěty *Václav Kopecký*, za Čínskou lidovou republiku ministr kultury *Sen Jen-pin*. Ujednání o poštovní službě a telekomunikačním styku podepsal ministr pošt *Dr Alois Neuman* a ministr pošt, telegrafu a telefonu Čínské lidové republiky *Cu Sueh-fan*, smlouvu o vědecko-technické spolupráci náměstek ministra všeobecného strojírenství *Julius Maurer* a ministr palivového průmyslu Čínské lidové republiky *Čen Ju*. Podepsání dohod se zúčastnili předseda státní administrativní rady a ministr zahraničních věcí *Ču En-laj*, předseda výboru pro kulturní a výchovné záležitosti *Kuo Mo-žo*, členové ústřední vlády Čínské lidové republiky, velvyslanec Československé republiky v Pekinu *František Komzala* a členové velvyslanectví.

Ministr informací *Václav Kopecký* prohlásil ve svém projevu, že podepsání dohod provází svým vděčným souhlasem veškerý československý lid, neboť bylo jeho žhavým přáním, aby přátelské styky mezi Československou republikou a Čínskou lidovou republikou dostaly svou pevnou základnu. Oceniv význam kul-

turních styků československo-čínských, uvedl ministr dále: Věříme, že se dohoda o vědecko-technické spolupráci stane nástrojem těsné součinnosti a vzájemné pomoci našich zemí ve všech úsecích vědeckého a technického pokroku, že přispěje k urychlenému rozvoji výrobních sil v našich zemích a že bude účinně sloužit posílení mírového tábora a tím upevnění všeobecného míru. Vyslovujeme přesvědčení, že i podepsaná dohoda o vzájemných poštovních a telekomunikačních stycích bude též významně pomáhat k prohloubení vzájemného přátelství našich zemí a že vykoná svou prospěšnou službu ve všestranném upevňování spojení mezi národy široké oblasti míru, demokracie a socialismu.

Předseda pro kulturní a výchovné záležitosti při státní administrativní radě Čínské lidové republiky *Kuo Mo-žo* pravil: Mezi našimi oběma zeměmi byl již v oblasti vzájemné kulturní výměny vykonán kus velmi užitečné práce pro vzájemné poznání i upevnění družby mezi oběma národy. V oblasti hospodářství je uskutečňována výměna zboží na základě rovnosti a vzájemného prospěchu. Čína dováží z Československa stroje, materiál i zařízení a dopravní prostředky, nepostradatelné pro hospodářské budování. Zároveň je Číně poskytována technická pomoc československých odborníků. Československo dováží z Číny nutné průmyslové suroviny a zemědělské výrobky. Spolu se zesílením spolupráce mezi oběma zeměmi v oblasti hospodářství a kultury bylo ještě před uzavřením zvláštní dohody mezi Čínou a Československem navázáno těsné poštovní spojení. Uzavřené dohody znamenají nejen velikou pomoc na poli rozvoje hospodářství, vědy, kultury a telekomunikačních spojů, nýbrž posílí též významné tábor míru a demokracie, vedený velikým Sovětským svazem, a věc obrany vědy a kultury celého světa.

Mezi Čínou a Sovětským svazem byl podepsán v Moskvě obchodní protokol, kterým se proti roku 1951 značně rozšiřuje vzájemná výměna mezi oběma smluvními stranami. Dále byl podepsán protokol, podle něhož dodá Sovětský svaz na základě dohody o úvěru z 24. února 1950 v letošním roce zařízení a suroviny.

Polsko

Státní hospodářský plán byl v I. čtvrtletí 1952 splněn na 100,3%. Ve srovnání s I. čtvrtletím roku 1951 vzrost-

la výroba o 19%. Podniky, podléhající jednotlivým výrobním ministerstvům, splnily plán takto (v procentech splnění plánu I. čtvrtletí 1952):

ministerstvo hutí	101,0
ministerstvo hornictví	99,0
ministerstvo energetiky	103,0
ministerstvo chemického průmyslu	101,0
ministerstvo strojírenského průmyslu	96,0
ministerstvo lehkého průmyslu	99,7
ministerstvo zemědělského a potravinářského průmyslu	104,0
ministerstvo drobného průmyslu a řemesel	101,0
průmyslové závody ministerstva vnitřního obchodu	106,0
průmyslové závody min. železnic	101,0
průmyslové závody ministerstva silniční a letecké dopravy	101,0
průmyslové závody min. plavby	102,0
průmyslové závody ministerstva lešů	92,0

Pokud jde o produkci důležitých výrobků, byl plán v I. čtvrtletí 1952 ve srovnání s I. čtvrtletím 1951 splněn takto (v procentech):

surová ocel	124
válčované výrobky	113
železná ruda	117
měděná ruda	302
zinková ruda	118
zinek	107
rafinované olovo	113
kamenné uhlí	106
koks	118
ropa	129
benzín	151
zemní plyn	130
kamenná sůl	131
elektrická energie	116
lokomotivy	115
nákladní vagony	119
nákladní automobily	494
kovo a dřevobráběcí stroje (v tunách)	114
traktory	106
stroje a zemědělské nářadí	128
jízdní kola	107
kyselina sírová	119
kalcinovaná soda	120
umělá hnojiva	110
barviva	137
penicilin	717
příze umělého hedvábí	105
stříž	153
celulosa	120
papír	111
cement	106
sklo ploché	112
bavlněné tkaniny	110
vlněné tkaniny	110
hedvábné tkaniny	104
dámské punčochy	113
kožené obuv	129
ohýbaný nábytek	117
stolní porcelán	137
zápalky	102
rafinovaný olej	102
cigarety	151
rafinovaná mouka	117
žitná mouka	114
kov mořských ryb	148

Plán stavebně-montážní na I. čtvrtletí 1952 byl splněn na 115%. Hodnota provedených staveb a montáží vzrostla proti I. čtvrtletí 1951 o 46%. Do provozu bylo odevzdáno 32 větších investičních objektů.

Strojné traktorové stanice a státní statky dostaly o 400 traktorů více než v I. čtvrtletí 1951. Ke dni 31. března 1952 mělo polské zemědělství 34.700 traktorů, což znamená vzrůst o 15% ve srovnání se stejnou dobou minulého roku. Umělých hnojiv dostalo zemědělství o 12% více než v minulém roce. Počet zemědělských družstev se zvýšil na 3.300. Strojné traktorových stanic bylo 283, to je o 23 více než v I. čtvrtletí minulého roku.

Nákladní doprava všemi dopravními prostředky se proti stejnému období loňskému zvýšila o 9%. Hodnota služeb pošty a telekomunikací vzrostla ve srovnatelných cenách o 20%.

Obraty maloobchodu se zvýšily v běžných cenách o 9%. Prodejní síť státního obchodu se proti loňsku rozšířila o 8%.

Počet pracujících v socialistickém sektoru průmyslové výroby stoupl o 8%, produktivita práce se zvýšila proti I. čtvrtletí 1951 asi o 12%.

(Trybuna Ludu, 23. IV. 52.)

*

Státní rada potvrdila výnos o vytvoření ministerstva masného a mléčného průmyslu, pod nějž spadá na 1200 velkých a asi 2000 menších závodů se 120 000 dělníků a zaměstnanců. Ministrem masného a mléčného průmyslu byl jmenován Marian Minor, dosavadní předseda prezidia národní rady města Lodže.

*

U příležitosti výročí polsko-sovětské smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a spolupráci ze dne 21. dubna 1945 prohlásil ministr zahraničního obchodu T. Gede, že sovětské dodávky nejmodernějšího průmyslového zařízení jsou pro industrializaci Polska nanejvýš důležité. Na základě obchodních dohod, uzavřených v letech 1949 a 1950, dostává Polsko ze Sovětského svazu úplně zařízení několika tuctů obrovských závodů klíčového průmyslu. Plány pro hlavní stavbu polského šestiletého plánu »Nowa Huta« vypracovali vynikající sovětské inženýři. Polským dělníkům pomáhají při stavbě hutního kombinátu vysoce kvalifikovaní sovětské dělníci. Strojní zařízení pro prádelnu v Piotrkově, automobilku ve Varšavě, továrnu na vagony »Bolesław Bierut« v Lublině, pro největší polskou cementárnu ve Wierbici, a turbíny pro hydroelektrárny v Dychowě a v Jaworzne dodal Sovětský svaz. Sovětské inženýři vypracují plány pro polské továrny a so-

většinu odborníků přichází do Polska, aby seznámili polské inženýry a techniky s pokrokovými pracovními metodami. V poslední době odjíždějí polští dělníci, inženýři a technici do Sovětského svazu, aby prohloubili své vědomosti na sovětských univerzitách a v sovětských továrnách. Letos se zvýší dodávky sovětských strojů ve srovnání s rokem 1951 o 50%. Polský lid si uvědomuje, že bez velké a nezištné pomoci Sovětského svazu by nebyl s to provést obnovu své vlasti.

S Norskem byla v platnosti od 1. dubna 1952 podepsána jednoroční obchodní dohoda, podle níž Norsko dodá Polsku zboží za 60 mil. n. kr., a to sledě, tuky a oleje, celulosu, rudy a kovy. Polsko vyveze do Norska zboží za 85 mil. n. kr., zejména 450 000 tun uhlí, dále cukr, chemikálie, textilie, železo a sklo. Norsko zaplatí 1/4 ceny dovezeného polského uhlí v f.

Obchodní dohoda s Indií byla prodloužena do 31. prosince 1952. Protokol, kterým bylo prodloužení obchodní dohody provedeno, podstatně rozšířilo vzájemnou výměnu zboží.

Maďarsko

Ústřední statistický úřad uveřejnil zprávu o výsledcích plnění plánu v I. čtvrtletí 1952, třetího roku pětiletého plánu rozvoje národního hospodářství. Průmysl splnil plán na 101,7%. Proti stejnému období roku 1951 vzrostla výroba o 30,50%. Maďarský průmysl vyrobil nad plán značné množství uhlí, elektřiny, cementu, dusíkatých a fosforečných hnojiv, nákladních automobilů, jízdních kol, hedvábných tkanin, pleteného zboží, kůže, potravin a jiného zboží. Proti I. čtvrtletí 1951 se zvýšila produkce (v procentech):

těžkého průmyslu	30,1
lehkého průmyslu	17,4
strojírenství	43,1
textilní průmysl	19,2
stavební průmysl	29,1
potravinářský průmysl	55,6

Osvětlená plocha zemědělských výrobních družstev se proti stejnému období loňského roku zvýšila 1,5krát a počet členů družstev vzrostl o 60%. Osvětlená plocha státních statků se zvýšila o více než 40%. Úspěšně se rozvíjí také živočišná výroba. Počet traktorů ve strojních traktorových stanicích se zvýšil o 17,1%.

Dopravní plán byl splněn na 109,5% v nákladní a na 103,9% v osobní dopravě.

Počet pracujících v průmyslu a ve stavebnictví se zvýšil proti I. čtvrtletí 1951 o 95 000 osob. Produktivita práce stoupla o 17,7%. Proti I. čtvrtletí 1951 se zvýšily investiční práce o 27,4%.

Důležitá stavba maďarského pětiletého plánu, vysoká pec v Diósgyőru, byla dokončena. Je to největší vysoká pec v Maďarsku s objemem 700 m³. Na stavbě pomáhali sovětské odborníci.

S Německou demokratickou republikou byla podepsána dlouhodobá hospodářská dohoda, která platí až do roku 1955.

S Francií byla obchodní dohoda prodloužena o další rok. Francie dodá Maďarsku průmyslové suroviny a polotovary. Maďarsko vyveze do Francie zemědělské produkty a výrobky svého lehkého a těžkého průmyslu.

Rumunsko

Ústřední ředitelství pro statistiku při Radě ministrů Rumunské lidové republiky uveřejnilo zprávu o plnění plánu v I. čtvrtletí 1952, v níž se zejména uvádí:

Čtvrtletní plán celkové průmyslové výroby byl splněn na 102,4%. Čtvrtletní plán celkové průmyslové výroby, rozdělený na jednotlivá ministerstva, byl splněn takto (v procentech splnění plánu):

ministerstvo:

hutního a chemického průmyslu	106,8
naftového a uhelného průmyslu	97,0
elektrické energie a elektrotechnického průmyslu	105,6
staveb a stavebních hmot	102,2
lesů	125,8
dříví, papíru a celulosy	95,0
lehkého průmyslu	108,4
potravinářského průmyslu	92,8
místního průmyslu	99,0
průmyslové podniky ministerstva dopravy	113,7
průmyslové podniky ministerstva zahraničního obchodu	93,3
průmyslové podniky ministerstva zdravotnictví	106,8
průmyslové podniky generálního ředitelství nakladatelství, polygrafického průmyslu a distribuce knih a tisku	122,9
Ústřední svaz fomesnic družstev	100,5
průmyslové podniky Ústředního svazu konzumních družstev	94,4

V prvním čtvrtletí 1952 stoupla produkce celého průmyslu proti stejnému období loňskému o 20,2%. Produktivita práce v průmyslu se zvýšila proti loňsku o 11,8%.

V dopravě byl plán splněn na

102,5%, což znamená proti loňsku zvýšení o 8,5%.

Státní statky, zemědělská družstva, jakož i strojní a traktorové stanice zahájily jarní práce s větším počtem zemědělských strojů a zemědělského nářadí než loni. Počet hospodářského zvířectva neustále stoupá a zvýšil se proti loňsku u koní o 6,9%, u hovězího dobytka o 7,2%, u vepřů o 24,4%, u koz a ovcí o 14,8%.

Měnová reforma a snížení cen, zajištění lepšího zásobování potravinami a průmyslovými výrobky, jakož i zvýšení reálných mezd a platů o 17,5% ve srovnání se stejnou dobou loňského roku, způsobily zvýšení životní úrovně pracujících. Proti I. čtvrtletí 1951 obdrželo obyvatelstvo o 39,6% více dětské obuvi, o 7% více obuvi pro dospělé, o 13% vlněného pleteného zboží, o 17% smaltovaného nádobí, o 7% prací sody, o 5,7% mýdla atd.

Mladý rumunský farmaceutický průmysl dosáhl v posledních letech pozoruhodných úspěchů, neboť vyrábí již 350 různých léků, které se dříve dovážely z ciziny. Mezi vyrobenými léky jsou sulfonamidy, phenacetin, krystalický folikulin a četné j. výrobky. Výroba těchto léků, prováděná ve velkém měřítku, umožnila podstatné snížení jejich cen. Po měnové reformě z ledna letošního roku klesly ceny všech léků o 15%. Zároveň s rozvojem státního farmaceutického průmyslu byla vytvořena rozsáhlá síť pro distribuci léků. V roce 1951 se prodej léků zvýšil asi o 20% ve srovnání s rokem 1950.

Bulharsko

V I. čtvrtletí 1952 splnily podniky celostátního významu plán průmyslové výroby na 98,4%. Ve srovnání se stejným obdobím loňského roku vzrostla průmyslová výroba o 21,5%. Proti I. čtvrtletí 1951 bylo vyrobeno více (v procentech):

elektrické energie	34
cementu	13
rudy	58
roslinných olejů	66
bavlněných látek	9
vlněných látek	7
masných výrobků	21
sýrů	34

Čtvrtletní plán železniční dopravy byl splněn na 100,2%. Ve srovnání s I. čtvrtletím 1951 bylo přepraveno o 9,4% více zboží. Vodní doprava splnila plán na 104,8%. Ve srovnání se stejnou dobou

loňského roku vzrostl obrát zboží o 30,3 procenta.

Rada ministrů Bulharské lidové republiky a ÚV KSB uveřejnily usnesení o uvolnění obchodu veškerým zbožím, o sjednocení dosavadních různých maloobchodních cen a o provedení měnové reformy. V usnesení bylo zdůrazněno, že »úspěšný rozvoj národního hospodářství v posledních letech a nevídaný růst průmyslové výroby v Bulharsku, zvýšení produktivity práce a úspěchy v rozvoji a v přestavbě zemědělství, splnění plánu výkupu obilí a jiných zemědělských výrobků umožňují straně a vládě odstranit dosavadní různost cen a rozvinout obchod veškerým zbožím podle jednotných maloobchodních cen.«

Kurs leva byl určen na základě sovětského rublu, což znamená, že bulharská měna se odtrhla od dolaru, který stejně jako měny všech kapitalistických zemí je vystaven krizi a neustále je znehodnocován. Cenová i měnová reforma byla provedena s platností od 12. května t. r. Ceny potravin klesly o 6–50%, ceny průmyslového zboží o 5–20%. Kromě zrušení přidělového systému stoupily od 10. května t. r. mzdy dělníků a platy zaměstnanců, zvýšily se pense a studentská stipendia. Měnová reforma preferovala úspory obyvatel, uložené v peněžních ústavách a státních půjčkách, zajistila zvýšení kupní síly leva a upevnění jeho směnného kursu.

Budovatelé státního hutního závodu v Bulharsku splnili svůj čtvrtletní plán několik dní před stanovenou lhůtou. Byly dokončeny budovy všech pomocných dílen, kyslíková a kompresorová stanice, kovoobráběcí a dřevoobráběcí dílna. V nejbližší době budou dostavěny také administrativní budovy a zdravotní středisko. Byly již položeny betonové základy pro stavbu martinské pece. Nyní se zahajují přípravy ke stavbě nejdůležitější části nového hutního závodu-válcovny.

V prvomajském okrese se buduje nová zavlažovací soustava. Dosud byly postaveny čtyři čerpací stanice, které budou zavlažovat 4 000 ha půdy v Prvomaji a čtyřech vesnicích. Stavba dalších čerpacích stanic je v plném proudu. Na pravém břehu řeky Marice se buduje stanice, která bude čerpat vodu do výše 16 metrů a zavlaží 100 ha bavlníkových plantáží zemědělského družstva v Debyru. Plánuje se také roz-

síření zavlažovací soustavy na levém břehu Marice. Do konce letošního roku tam bude pracovat šest čerpacích stanic. Budou prokopány rozvodné kanály v délce 170 km. Celá zavlažovací soustava bude mít 500 km kanálů. Ve starozagorském okrese vybudují zemědělci letos 24 vodních nádrží s 11 mil. m³ vody, které budou zavlažovat 3 500 ha polí.

Albánie

Národohospodářský plán v I. čtvrtletí 1952 byl v důlní a průmyslové výrobě včetně průmyslové výroby železných a spotřebních družstev splněn na 103,7%. Celkový objem výroby ve srovnání s I. čtvrtletím 1951 činil 191%. Jarní osev byl proveden na dvojnásobně větší ploše než v minulém roce.

Albánská lidová republika věnuje velkou pozornost využití přírodního bohatství země, mezi jiným též těžbě bitumu (asfaltu). V bitumových dolech se provádí soustavná mechanizace, aby těžba bitumu stoupla. V bohatém nalezišti kvalitního bitumu v Selenici bude vybudován moderní závod na čištění bitumu a poblíže rafinerie nafty v Cerriku bude zřízena továrna na výrobu nádob pro dopravu bitumu. Těžba bitumu, který je důležitou složkou albánského vývozu, neustále stoupá. Letos se zvýší produkce bitumu ve srovnání s rokem 1951 o 42,5%.

Německá demokratická republika

Vláda Sovětského svazu velkoryse rozhodla, že odevzdá 66 podniků Sovětské akciové společnosti (SAG) vládě Německé demokratické republiky. Rozhodnutí sovětské vlády o převedení podniků Sovětské akciové společnosti do vlastnictví německého lidu je, jak zdůraznil orgán SED „*Neues Deutschland*“, projevem velké důvěry sovětských národů v sílu míru a demokracie německého lidu. Sovětská vláda tak znovu zdůraznila svou politiku uznání suverenity německého národa, jak to navrhla ve svých jednáních s nadním mocnostem, jakožto základ spravedlivé mírové smlouvy s Německem.

Podniky Sovětské akciové společnosti mají velký podíl na budování mírového hospodářství v NDR. Sovětské ředitelé, inženýři a technické se vynikající měrou zasloužili o postavení těchto podniků na jejich vysokou technickou úroveň. Výroba těchto podniků byla od zřízení NDR součástí jejího hospodářského plá-

nu. Podniky budou v květnu převedeny do národního vlastnictví. Jsou mezi nimi draselný a hnědouhelný kombinát, kombinát pro tekutá paliva v Böhlen, elektrotechnický kombinát v Bitterfeldu, kombinát na barviva ve Wolfen, kabelovna a továrna na akumulátory v Berlíně, loděnice Neptun v Rostocku, oderské plavební podniky, továrny na vagony, závody stavební a kovodělné, papírny a jiné.

O splnění národohospodářského plánu v I. čtvrtletí 1952 uveřejnila státní plánovací komise zprávu, v níž se uvádí, že plán celkové průmyslové výroby byl splněn na 101,5%. Zvýšení proti I. čtvrtletí 1951 činí v celém průmyslu 119 procent a ve znárodněném průmyslu 121 procent.

V jednotlivých odvětvích průmyslové výroby byl celkový produkční plán splněn takto (v procentech):

energie	101
doly	103
hutě	110
strojírenství	104
elektrotechnika	104
jemná mechanika, optika	110
chemie	99
stavební materiál	101
zpracování dřeva	105
textilní průmysl	98
kůže, obuv, konfekce	102
celulosa a papír	96
potravinářský průmysl	103

Ve srovnání s I. čtvrtletím 1951 byla produkce těchto výrobků zvýšena na (v procentech):

elektrické energie	110
kamenné uhlí	105
průmyslový koks	113
brikety z hnědého uhlí	110
železná ruda	137
měďná ruda	112
surové železo	119
surová ocel v Ingotech	128
elektroocel	148
válcovaná ocel	123
bezešvé roury	107
zařízení pro hutě	187
zařízení pro doly	201
zařízení pro průmysl paliv	159
zařízení pro průmysl celulosy a umělého hedvábí	222
auta a traktory	144
kyselina sírová	111
kalcinovaná soda	149
kaustická soda	118
fosforová hnojiva	108
motorový benzín a rozpouštědla	121
cement	118
obily	126
nábytek	125
umělé hedvábí	139
synthetická vlákna	104
tkaniva celkem	122
puncóchy a ponožky	107
spodní trikotáž	148
svrchní trikotáž	129
kožená obuv	138
másla	126
vešleky	201

V dopravě se proti I. čtvrtletí 1951 zvýšila doprava zboží na 116%.

Rozsah investičních prací se zvýšil proti loňsku na 116%. Investiční plán I. čtvrtletí 1952 nebyl splněn.

Produktivita práce vzrostla proti loňsku o 16%. Počet dělníků, zaměstnaných v průmyslu, se zvýšil proti loňsku o 4%. Podíl žen na počtu zaměstnanců v průmyslu se zvýšil z 32,5% v I. čtvrtletí na 34%.

Obrat zahraničního obchodu se zvýšil proti I. čtvrtletí 1951 na 176%. Zvýšení je důsledkem především rozšíření zahraničního obchodu s SSSR a zeměmi lidové demokracie. Podíl těchto států na obratu zahraničního obchodu NDR činí 74%. Obchod s kapitalistickými zeměmi se proti stejné době loňského roku rovněž zvýšil. Výměna zboží se západním Německem byla v I. čtvrtletí 1952 téměř úplně zastavena. Je to výsledek izolace západního Německa imperialistickými okupačními mocnostmi a jejich pomocníky v bonnské vládě.

V maloobchodu se zvýšil obrat proti loňsku na 117% a u jednotlivých druhů zboží se zvýšil obrat proti I. čtvrtletí 1951 na (v procentech):

maso a masné výrobky	124
ryby a rybí produkty	122
tuky celkem	112
obuv všeho druhu	119
kožená obuv	162
punčochy a ponožky	147

*

Dne 11. dubna 1952 byl v Moskvě podepsán protokol o vzájemných dodatečných dodávkách mezi SSSR a Německou demokratickou republikou kromě dodávek, stanovených dlouhodobou obchodní dohodou pro rok 1952. Podle sjednané dohody dodá Sovětský svaz Německé demokratické republice další významné množství barevných kovů, černých kovů a ferrosilitin, dále bavlnu a jiné textilní suroviny, naftu a naftové

produkty, potraviny, zejména luštěniny, poživatiny, tabák, krmiva, chemické výrobky a jiné zboží. Německá demokratická republika dodá Sovětskému svazu další stroje a zařízení všeho druhu, elektrotechnické výrobky, jemné mechanické a optické přístroje a nástroje, chemické výrobky, hnojiva a zboží hromadné potřeby.

*

Se západním Německem bylo dohodnuto, že budou okamžitě zahájeny dodávky podle berlínské dohody o vnitroněmeckém obchodu ze dne 20. září 1951. Nejprve budou provedeny naléhavé dodávky v hodnotě 61 mil. marek s každé strany. Západní Německo dodá, jak uvedl ústřední orgán SED »Neues Deutschland« dne 10. května t. r., kromě jiného železo a ocel, dubové řezivo, chemikálie, textilní suroviny, stroje a zemědělské výrobky. Německá demokratická republika dodá zejména důlní dříví, jehličnaté řezivo, minerální oleje, důlní vosk, chemikálie, textilie, kancelářské stroje, papír a lepenku, jemnou mechaniku a optiku, jakož i zemědělské produkty. Dodávky se zúčtují podle berlínské dohody na zvláštních kontech. Západoněmecké úřady se dále zavázaly, že vystaví ihned průvodní dokumenty na stroje, které byly od roku 1950 částečně zaplacené, avšak nebyly dosud uvolněny.

*

Pro podzimní veletrh v Lipsku, který se bude konat ve dnech od 7. do 17. září 1952 zároveň s technickým veletrhem, jsou přípravy v plném proudu. Veletrh bude mít k dispozici 13 výstavních hal s celkovou plochou 75 000 čtv. metrů volné plochy a 80 000 čtv. metrů v 13 veletržních budovách ve vnitřním městě. Na veletrhu bude vystavovat Sovětský svaz, dále obešlou veletrh lidové demokracie, Čínská lidová republika a četné země západní Evropy.

Kapitalistické země

Hospodářská krise a vztahy mezi kapitalistickými zeměmi

Rozpory mezi Spojenými státy a Anglií jsou již takového rázu, že je nelze zakrývat. Tuto situaci mezi oběma vedoucími mocnostmi imperialistického tábora osvětlila britská nota vlády Spojených států, v níž Churchillova vláda vyslovila obavy z chystaného zvýšení amerických cel a omezení dovozních kvót. V notě se přímo prohlašuje, že taková politika by zmenšila význam

Anglie, jako vojenského spojence. Britská nota se odvolávala na notu italské vlády, která měla podobné znění a rovněž si stěžovala na postup americké vlády, která omezuje dovoz zboží, na jehož vývozu má Itálie životní zájem. Oživení protekcionismu ve Spojených státech znepokojuje také Kanadu.

Britské stanovisko ve věci vývozu britského zboží do Spojených států, jímž Anglie získává prostředky na zaplacení dolarového dovozu, zdůraznil ministr financí Butler, který při zahájení brit-

ského veletrhu prohlásil, že na americké nákupní a dovozní politice závisí, mají-li se země západní Evropy zbavit hrozeb hospodářského a politického zhroutilí.

Porto Anglie je také určován stále rostoucí soutěží západoněmeckého a japonského průmyslu, který vytlačuje britské zboží z jeho tradičních odbytišť. *Notes et Etudes Economiques* upozornily 24. dubna t. r. na obnovení západoněmecké expanze do Afriky. Do Maroka byly vyslány obchodní mise a západoněmečtí obchodní zástupci podnikají cesty do francouzské západní a rovníkové Afriky, do Kamerunu a do Belgického kongu. Na výstavě v Casablance, která se bude konat letos v červnu, bude vystavovat 60 západoněmeckých firem. V Západní francouzské Africe západoněmecký dovoz, který v roce 1949 činil 7,6% britského dovozu, stoupl v roce 1951 (leden—září) na 32%, v Kamerunu ze 45 na 65% britského dovozu. V Egyptě, jak uvádí *City Observer* ze dne 2. května t. r., stoupl západoněmecký dovoz z 6,1 mil. £ v roce 1949 na 9,8 mil. £ v roce 1951. Západní Německo obnovilo svou pozici na egyptském trhu, kam v roce 1938 vyvezlo zboží za 3,7 mil. £. Západní Německo soutěží Anglii také ve vývozu elektrotechnického zboží, jehož export v roce 1951 zvýšilo o 20%. Hodnota tohoto západoněmeckého vývozu činila v roce 1951 56 mil. £ proti 18,6 mil. £ v roce 1935. Západoněmecké továrny mají kratší dodací lhůty a netrpí nedostatkem materiálu jako závody britské. Kromě západoněmecké soutěže trpí Anglie konkurencí japonskou. V Indii a v Pakistanu ztratili Angličané mnoho objednávek elektrotechnického zboží následkem japonské soutěže. Japonci nenabízejí jen levné textilie (loni vyvezlo Japonsko 1.060 mil. yardů bavlněného textilu proti 870 mil. britského, 807 mil. amerického a 760 mil. indického vyvozu), ale i stroje a elektrické přístroje dobré jakosti, jakož i výrobky pro ocelářský a ledařský průmysl.

Rozpory mezi západoevropskými státy se projevuje i v oboru strojírenské výroby, která má dočasnou konjunkturu. Západní Německo zvýšilo svou výrobu o 15% nad úroveň z roku 1938, vzestup strojírenské výroby ve Francii činí 14% a v Belgii 21%. V Itálii není plně využita kapacita strojírenských závodů a vzestup výroby v tomto oboru činí pouze 7%.

Nezaměstnanost v kapitalistických zemích

Hospodářská krise v kapitalistických zemích se projevuje stále výrazněji, takže i organ londýnské *City* *Financial Times* byl nucen dne 18. dubna t. r. přiznat, že průmyslová výroba ve velké části severní Evropy poklesla na úroveň z loňského roku nebo i pod ni. I ve Švédsku, kde v lednu letošního roku byla výroba o 2% nad úroveň z ledna loňského roku, výroba klesá a zmenšuje se počet volných míst. V jiných zemích západní Evropy nezaměstnanost podstatně stoupla, zejména v Belgii, kde počátkem roku bylo o 100.000 nezaměstnaných více než před rokem. V Holandsku a v Dánsku vzestup počtu nezaměstnaných je rovněž velký a činí podle zpráv Světového odborového hnutí 24 a 34%. Za této situace vyvolala Mezinárodní hospodářská konference v Moskvě velký zájem v širokých vrstvách pracujícího lidu těchto zemí a také u průmyslníků, z nichž četní uzavřeli v Moskvě důležité dodávkové smlouvy, což platí zejména o anglických, francouzských, italských i jiných průmyslnících.

O krizi svědčí také pokles indexů průmyslové výroby. Tak v Belgii podle *New York Herald Tribune* poklesl index průmyslové výroby v únoru 1952 na 108 bodu proti loňskému průměru 119 bodu, v Itálii na 134 body proti loňskému průměru 143 a v Rakousku na 180 proti 184 při základě průměr roku 1948 = 100.

Mezinárodní banka

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj prokázala znovu, že je poslušným nástrojem Wall Streetu. Její ředitelé vypracovali návrh na zřízení *mezinárodní finanční korporace*, která má podporovat soukromé, to znamená americké, investice v polorozvinutých zemích a tím vyplnit „důležitou mezeru“ v dosavadním stavu. Návrh byl poslán generálnímu sekretáři Organizace spojených národů. Počáteční kapitál této mezinárodní společnosti, která by měla pod pláštěm Mezinárodní banky urovnat cestu vývozu americkému kapitálu, má činit 135 mil. dolarů.

Finsku byla poskytnuta půjčka 20 mil. dolarů, jichž má být použito na zmodernisování a rozšíření dřevařského průmyslu, na zvelebení zemědělství a na stavbu lesních cest.

Japonská vláda se rozhodla, že se stane členem Mezinárodní banky a Mezinárodního měnového fondu a že upíše členskou kvotu v částce 250 mil. dolarů.

Australie obdržela od Mezinárodního měnového fondu krátkodobou půjčku 30 mil. dolarů. Proslychá se, že i jiné země sterlingové oblasti, zejména také Anglie, budou následovat příklad Austrálie. Půjček má být použito k překlenutí platebních obtíží zemí sterlingového bloku.

Evropská platební unie

Změněná tendence, která se projevila již v březnu, pokračovala i v dubnu. Největším dlužníkem byla Anglie s 56,5 mil. zúčtovacích jednotek a po ní následovaly (v mil. zúčtovacích jednotek, rovnajících se americkým dolarům):

Švýcarsko	8,8
Švédsko	8,1
Portugalsko	6,9
Dánsko	5,0
Rakousko	2,4
Itálie	1,0
Řecko	0,3

Hlavním věřitelským státem v dubnu bylo západní Německo s 33,1 mil. zúčtovacích jednotek, následováno těmito zeměmi (přebytky vůči EPU v mil. zúčtovacích jednotek):

Holandsko	29,1
Belgie	16,8
Turecko	5,6
Norsko	3,8
Francie	2,7

Francie měla v březnu deficit 29,5 mil. a v únoru 128,9 mil. Deficit byl odstraněn jen dočasně, neboť francouzská vláda na nátlak Washingtonu přikročila opět k uvolňování dovozních omezení. Dubnový schodek Anglie způsobil, že britská kvota, jež činí 1060 mil., je téměř vyčerpána, neboť do konce dubna z ní bylo použito 1046 mil. zúčtovacích jednotek.

USA

Hospodářská krise, kterou se Spojené státy a jiné kapitalistické země marně pokoušejí odvrátit přípravou nové války, se prohlubuje. Federal Reserve Board byl nucen konstatovat, že průmyslová výroba v dubnu byla svým indexem 217 (1935/39=100) nejnižší od srpna 1951. V lednu a únoru letošního roku sice výroba se poněkud zvýšila, v březnu poklesl její index o dva a v dubnu o další tři body. Výroba automobilů se udržovala na roční úrovni 4,8 mil. vozů, což znamená pokles. Rovněž poklesla výroba televizních přístrojů, dále

výroba textilu a mírně poklesla i produkce naftových rafinerií. Prodeje a objednávky amerických závodů se v březnu poněkud zlepšily proti únoru, ale nedosáhly normální úrovně. Za této situace je pro široké vrstvy amerických pracujících velmi tíživé, že se zvyšují životní náklady, které k polovině března stouply na 188 bodů proti 187,9 bodu měsíc předtím. Index je o 10,5% vyšší než před americkou agresí na Koreji. Důvodem ke zvýšení indexu bylo stoupnutí nájemného.

Spojené státy procházejí proto znovu obdobím velkých stávek, při němž spor v ocelářském průmyslu není stále vyřešen. Zrušení rozhodnutí o zabavení oceláren vyvolalo stávkou 650 000 ocelářských dělníků, kteří na radu svých pravičáckých odborářských předáků nastoupili práci, když zabavení bylo znovu potvrzeno. Kromě ocelářských dělníků zastavilo práci také 90 000 dělníků naftového průmyslu. Trumanova vláda vyslovila souhlas se zvýšením cen oceli o 3 \$ za tunu, ale i tento ústupek, který ovšem zaplatí široké vrstvy amerického občanstva, byl ocelářským magnátům příliš malý a jednání o urovnání mzdového sporu nevedla dosud k žádnému výsledku.

Americká vláda sleduje dále politiku příprav nové války, jak o tom svědčí nařízení ministerstva obchodu, podle něhož vývoz tak zvaného válečného materiálu do zemí západní Evropy povoluje se od 1. května na licence, jimiž se dovozce zavazuje, že bez povolení nebude zboží reexportovat. Prohlášení musí být potvrzeno úřady příslušné dovozní země. Nařízení se týká vývozu válečného materiálu do Belgie, Dánska, Francie, Itálie, Lucemburska, Norska, Portugalska, V. Britannie, západního Německa a Holandska.

S platností od 21. dubna t. r. byla zrušena kontrola nad spotřebou vřísrodního a syntetického kaučuku, která byla zavedena před 11 lety. Kromě toho byla zrušena kontrola cen u 16 druhů zboží, zejména u vlny, kůží, loje, vepřového sádla, oleje z bavlněných semen a rostlinných tuků.

Americké investice v cizině činí 36 miliard \$, cizí investice ve Spojených státech 21 miliard \$.

Spojené státy a Irán podepsaly, jak bylo oznámeno ve Washingtonu, dohodu o »technické spolupráci v zemědělství,

v oboru veřejného zdravotnictví a školství. Dohoda si vyžádá nákladu 11 milionů dolarů. Kromě toho má být podle tak zvaného čtvrtého bodu Trumanova programu dodán Iránu cukr. Američané k malé radosti Angličanů se chystají usadit se v Iránu, jehož lid dal bouřlivě najevo, že si přeje skoncovat s vykořisťovatelskými metodami imperialistů.

Na mimořádné schůzi české vlády bylo schváleno usnesení, aby byla vypovězena dohoda o mědi s vládou USA. Od 8. května převzala vláda vývoz mědi do svých rukou. Vláda určí vývozní cenu mědi tak, aby získala potřebné dolary.

Zahraněční obchod USA vykázal v březnu tyto obraty (v mil. \$):

	dovoz	vývoz
březen	963	1 400
únor	892	1 328

Velká Británie

Počet nezaměstnaných vzrůstá a činil ke dni 21. IV. 1952 467 900 osob, to je proti 21. březnu 1952 více o 34 900 dělníků. Kromě toho nedostatek materiálu, způsobený válečnou výrobou, vyvolal nezaměstnanost v jiných sektorech, pracujících pro civilní výrobu. Anglické loděnice mají objednávky na 6,75 mil. tun lodního prostoru, což představuje hodnotu asi 650 mil. £, nemají však dosti ocele. Tak jako ve Spojených státech, tak i v Anglii se připravují velké mzdové konflikty, neboť na 6 až 7 milionů dělníků vyláhalo své nároky na zvýšení mezd. Angličtí dělníci musí bojovat proti snižování své životní úrovně, kdežto angličtí kapitalisté dosahují velkých zisků, jak o tom svědčí zpráva *Imperial Chemical Industries Ltd.*, která bude za rok 1951 vyplácet z rvziho zisku 20,3 mil. £ 13% dividendu proti 12% za rok 1950, kdy rvzí zisk činil 16,8 mil. £.

Kritickou situaci britského hospodářství se zabývá vládní hospodářský přehled na rok 1952, vydaný koncem dubna, v němž se uvádí, že v roce 1951 vydala Anglie o 521 mil. £ více než vydělala. Odstranění schodku chce dosáhnout vláda snížením dovozu o 300 mil. £ a zvýšením výroby o 250 mil. £. Vláda nezapírá, že to přinese další snížení životní úrovně, která již poklesla v minulém roce. Kcalorická hodnota denní dávky potravin se snížila z 2 990 na 2 970 proti předválečným 3 000 kaloriím. Klesla spotřeba masa a vláda připravuje

veřejnost na další omezení, neboť chce snížit dovoz potravin o 100 mil. £. Bude snížen také dovoz tabáku a surovin, ale zvýší se dovoz strategického materiálu. Zvýšené výdaje na zbrojení o 200 mil. £ mají být vyváženy snížením investic o 250 mil. £.

Ministr financí Butler prohlásil, že je třeba zredukovat dovoz na minimum, zvýšit produkci a vývoz uhlí, ocele, strojů a kovových výrobků. Odstupující předseda londýnské obchodní komory Nixon řekl, že Anglie musí udržet svůj vývoz, neboť jinak by již na podzim letošního roku byla postižena hromadnou nezaměstnaností.

Základem britského zahraničního obchodu je sterlingová oblast, rozhodující je však oblast dolarová. Vývoz do Spojených států je ohrožen zvyšujícími se protekcionářskými tendencemi v USA. Jaké bylo zeměpisné rozvržení britského zahraničního obchodu v roce 1951, ukazuje tento přehled, obsahující srovnání s dvěma minulými lety (v procentech celkového dovozu a vývozu):

	dolarová oblast	sterlingová oblast	sterlingové země OEEC	ostatní země
Dovoz:				
1949	22,0	37,5	23,6	16,9
1950	18,4	37,9	24,1	18,6
1951	19,8	35,8	25,8	18,6
Vývoz:				
1949	9,4	30,8	23,4	16,4
1950	13,2	46,3	26,2	14,3
1951	12,8	49,0	24,8	13,4

Zahraněční obchod za duben skončil schodkem 96,1 mil. £ při těchto obratech (v mil. £):

	dovoz	vývoz	saldo
duben	325,2	229,1	- 96,1
březen	333,1	265,1	- 68,1
I.-IV. 52	1 309,6	1 002,4	- 307,2
I.-V. 51	1 163,0	855,0	- 308,0

Příčinou většího deficitu je pokles exportu o 36 mil. £ a reexportu na 11,5 mil. £ proti 18,3 mil. £ v I. čtvrtletí 1952. Vzhledem k omezením dovozu, zavedeným v různých zemích britského impéria, je třeba očekávat další pokles britského vývozu.

Prozatimní index výroby, sestavený ústředním statistickým úřadem, vykazuje pro únor stav 149 bodů což zname-

ná proti loňsku pokles o dva body. Při základu 1946=100 vykazuje index ve srovnání s únor 1951 loňského roku tento obraz:

	únor 1951	únor 1952
celý průmysl	151	149
doly	124	124
výroba	157	153
stavebnictví	125	129
energie	148	153

Francie

Zahraniční obchod Francie v I. čtvrtletí 1952 vykazuje proti téže době loni značné zvýšení dovozu z oblasti dolarové a oblasti OEEC, jakož i značné snížení vývozu do těchto obou oblastí. Podle měnových oblastí jevil se obchod takto (v mil. frs):

	Dovoz z ciziny	
	I. čtvrtl. 51	I. čtvrtl. 52
celkem	268 185	384 484
oblast dolarová	46 559	82 247
oblast sterlingová	105 452	129 116
z toho země OEEC	37 010	49 869
OEEC bez £ oblasti	72 608	117 129
jiné země	43 566	55 992
z toho vých. Evropa	7 834	14 147

	Vývoz do ciziny	
	I. čtvrtl. 51	I. čtvrtl. 52
celkem	239 316	203 661
oblast dolarová	30 485	20 437
oblast sterlingová	50 020	45 332
z toho země OEEC	38 886	28 813
OEEC bez £ oblasti	116 624	96 301
jiné země	42 187	41 591
z toho vých. Evropa	6 096	10 353

Hlavními dodavateli Francie v I. čtvrtletí 1952 byly: USA (55,43 md frs), záp. Německo (32,66 md frs), Belgo-lucemburská unie (19,83 md frs), Kuvajt (19,42 md frs) a Austrálie (19,17 md frs).

Hlavními odběrateli byly: V. Británie (24,68 md frs), Švýcarsko (23,94 md frs), Belgo-lucemburská unie (18,70 md frs), záp. Německo (16,64 md frs) a USA (15,41 md frs).

Již několik měsíců usiluje Pinayova vláda o zastavení inflace a snižování cen, ale její pokusy nevedou k cíli, poněvadž vláda nadále pokračuje v uskutečňování zbrojního programu, nadiktovaného americkými imperialisty, který je hlavní příčinou drahoty a neustálého snižování životní úrovně pracujících. Index maloobchodních cen (1949=100) zůstal v dubnu na úrovni 146,6 proti 125,7 v dubnu 1951 a 106,9 v červnu 1950. Celkový index velkoobchodních cen činí 146,8 proti 140,2 a 105,4.

Zatím co francouzští pracující se ocitají ve stále větší bídě, realizují zbro-

jařské podniky nebývale vysoké zisky. Nejvíce vydělávají společnosti, které jsou přímo zúčastněny na špinavé válce ve Vietnamu. Jak uvádí časopis *l'Humanité*, zisky 25 francouzských koloniálních společností stouply v posledních čtyřech letech více než 18krát. Součet zisků uvedených 25 společností, které investovaly svůj kapitál na Dálném Východě, činil v mil. franků: v roce 1946 332, v roce 1947 919, v roce 1948 2 105, v roce 1949 3 110 a v roce 1950 6 104. Tyto číslce nejlépe dokazují, kdo má zájem na prodlužování války ve Vietnamu.

Holandsko

Zahraniční obchod Holandska vykazoval v prvním čtvrtletí 1952 tyto měsíční obraty (v mil. hlfl):

	dovoz	vývoz	bilance
leden	800	746	— 54
únor	725	643	— 82
březen	774	751	— 23
I.-III. 1952	2 298	2 140	— 158

Podstatným snížením dovozu v I. čtvrtletí letošního roku kleslo pasivum natolik, že dovoz byl kryt vývozem na 93 procenta.

Švýcarsko

Zahraniční obchod Švýcarska vykazoval v dubnu tyto obraty (v mil. šv. frs):

	dovoz	vývoz	bilance
duben 52	450,1	353,2	— 96,9
březen 52	450,4	413,3	— 37,1
duben 51	560,8	398,5	— 162,3
I.-IV. 52	1 853,6	1 494,3	— 359,3
I.-IV. 51	2 093,8	1 459,8	— 634,0

Dovoz v dubnu zůstal na nízké březnové úrovni a proti dubnu 1951 se podstatně snížil. Vývoz se však neudržel na březnové výši a byl nižší než v dubnu roku 1951, takže pasivum proti únoru se zvýšilo.

Z číslce za první čtyři měsíce letošního a loňského roku vysvitá, že Švýcarsko se snaží snižovat pasivum obchodní bilance značným omezováním dovozu při zachování stejné vývozní úrovně. V prvních čtyřech měsících letošního roku byl dovoz kryt vývozem na 80,6%, zatím co loni jen na 69,7%.

Švýcarský vývoz naráží vzhledem k prohlubující se krizi v kapitalistických státech na odbytové potíže. V dubnu proti březnu klesl nejen vývoz textilního zboží a obuvi, ale i strojů, hodinek, farmaceutického zboží a chemikálií.

Index dovozních cen (1938=100) klesl o 1 bod na 250 (loni 246), z čehož suroviny 261 (269) a výrobky 206 (199);

index vyvozních cen klesl proti březnu z 266 na 258 (loni 256), z čehož výrobky cihly 267 (261), potraviny 220 (219) a suroviny 221 (258).

Rakousko

Dubnová zpráva rakouského ústavu pro hospodářský výzkum charakterizuje současnou tendenci rakouského hospodářství za nestárou. Je nesnadno určit další vývoj, neboť domácí prodej a vývoz hlavních výrobků narážejí na obtíže, i když index výroby dočasně stoupá. Akutní nedostatek zboží se proměnil ve všeobecný nedostatek peněz, rychlost oběhu peněz se zpomalila a obvyklé jarní oživení trhu bylo letos velmi chabé. Náhlý pokles prodeje, postihnuvší zejména spotřební zboží, se projevil nejvýrazněji u textilního průmyslu. Prodej v tomto sektoru na domácímu trhu se snížil o 61% a v zahraničí o dalších 15%. Poklesl také prodej obuvi, kůže, stávků, nůžek a kovových předmětů. Východisko z této situace vidí ústav ve zvýšení rakouského vývozu, čili ve zvážení boje kapitalistických zemí o zahraniční trhy.

Bilance zahraničního obchodu v březnu byla opět pasivní částkou 181 mil. šilinku při těchto obrátech (v mil. šilinků):

	březen	
dovoz	1 112	941
vývoz	1 056	881
1. III. 52	3 305	2 051
1. III. 51	2 591	2 069

Uvedené rozvržení rakouského zahraničního obchodu v roce 1951 podle hlavních dodavatelů a odběratelů podává tento obraz (první číslo miliony šilinků, druhé procento celkového dovozu nebo vývozu):

Dodavatel:	hodnota	podíl
USA	3 116	22,2
zap. Německo	2 350	16,8
Anglie	1 611	11,7
Francie	761	5,4
Belgie-Luxembursko	690	4,9
Itálie	653	4,7
Švýcarsko	605	4,3

Odběratel:	hodnota	podíl
zap. Německo	1 369	11,2
Itálie	1 062	11,0
Anglie	845	8,8
Švýcarsko	585	6,1
USA	576	6,0
Holandsko	519	5,4
Francie	447	4,0

Rakouský vývoz zápalek se v poslední době vyvíjí velmi neuspokojivě, zejména pro soutěž švédských a anglických firem. Poklesy cen ztížily kalkulu rakouských továren, které platí draze materiál. V roce 1951 vyvezlo Rakousko 22.000 beden zápalek o celkové váze 29,0 tun a hodnotě 21 mil. šilinků. Hlavními odběrateli rakouských zápalek jsou Portugalsko, Egypt, Francie a Itálie. V severní Africe se rakouské zápalky střetly se švédskými a anglickými, které opanovaly trh.

Se Švédskem byla sjednána obchodní dohoda na dobu od 1. dubna 1952 do 31. března 1953. Hlavními položkami rakouského vývozu do Švédska jsou (v mil. šv. kr.):

olověné a hliníkové trubky	0,5
součástky automobilů	0,3
nákladní auta a jiná vozidla	3,0
motocykly a koloběžky	1,0
magnetit	16 000 tun
vařeny drát	2 500 tun
tenký ocelový plech	4 500 tun
hliníkové polotovary	600 tun

Hlavními položkami rakouského dovozu ze Švédska jsou (v mil. šv. kr.):

drusiva	0,5
chemikálie	2,5
surové kuže	1,0
speciální ocel	2,0
železná a váhová ložiska	3,5
obrobací stroje	1,0
zemědělské stroje	1,0
vysavače a j.	1,2
elektrické stroje a přístroje	1,1
železná ruda	120 000 tun
papír	6 000 tun

Indonésie byla sjednána obchodní dohoda, která platí do 1. února 1953. Oba strany si vymění zboží za 40 mil. šil.

Západní Německo

Obchodní bilance západního Německa je stále pasivní, neboť i březnový zahraniční obchod vykázal schodek 80 mil. DM, čímž se pasivum za první tři měsíce letošního roku zvýšilo na 337 mil. DM. Ve srovnání s únorem vykázal západoněmecký zahraniční obchod v březnu tyto obraty (v mil. DM):

	březen 52	únor 52
dovoz	1 457	1 461
vývoz	1 377	1 311

Nepatrné zvýšení exportu je důsledek většího vývozu strojů, elektrotechnického zboží, vozidel a umělých hnojiv.

Československo

Zahraníční obchod v I. čtvrtletí 1952

Státní úřad statistický ve zprávě o plnění státního národohospodářského plánu v prvním čtvrtletí 1952 uvedl o zahraničním obchodu:

Dlouhodobé hospodářské plány se Sovětským svazem a s ostatními státy mírového tábora, uzavřené v předchozích letech, umožnily vzájemné dodávky zboží na začátku roku ještě před dohodou pevných kontingentů na rok 1952. Hospodářská dohoda se Sovětským svazem na rok 1952 zaručuje našemu hospodářství plynulý vývoj a vzestup.

Podíl států s plánovaným hospodářstvím na našem zahraničním obchodu, který činil v prvním čtvrtletí 1951 57 procent, se trvale zvyšuje a dosáhl v prvním čtvrtletí 1952 65 proc.

Kromě surovin a strojního zařízení pro náš průmysl bylo ze Sovětského svazu plynule dováženo obilí. Proti prvním čtvrtletí loňského roku jsme dovezli více potravin, zejména vajec, ryb, rostlinných olejů a j.

Plnění státního národohospodářského plánu v I. čtvrtletí 1952

V prvním čtvrtletí roku 1952 průmyslová výroba dále vzrostla. Vysoké úkoly plánu však nebyly zcela splněny. Plán hrubé průmyslové výroby byl v prvním čtvrtletí 1952 splněn na 98.1%. Závody ministerstev těžkého průmyslu splnily plán na 96.5%, ministerstev lehkého průmyslu na 102.2%, ministerstva potravinářského průmyslu na 96.6%.

Jednotlivá ministerstva splnila plán průmyslové výroby takto (v procentech splnění plánu):

ministerstvo:	
paliv a energetiky	101.4
hutního průmyslu a rudných dolů	95.2
chemického průmyslu	101.3
těžkého strojírenství	100.3
všeobecného strojírenství	87.2
lehkého průmyslu	101.6
potravinářského průmyslu	96.6
stavebního průmyslu	89.2
lesů a dřevařského průmyslu	106.0
průmyslové závody ministerstva informací	94.4
průmyslové závody ministerstva zdravotnictví	100.6

Průmyslová výroba vzrostla v prvním čtvrtletí 1952 ve srovnání s prvním čtvrtletím 1951 o 18.6%, v závodech ministerstev těžkého průmyslu o 27.5%, v závodech ministerstev lehkého průmyslu o 12.6% a v závodech ministerstva potravinářského průmyslu o 6.4%.

Průměrný počet pracovníků v

průmyslové činnosti vzrostl v prvním čtvrtletí 1952 ve srovnání se stejným obdobím minulého roku o 3.3%, z toho počet dělníků o 4.4%. Celkový počet zaměstnanců v průmyslu, zejména dělníků, byl však v prvním čtvrtletí 1952 nižší, než stanovil plán.

Produktivita práce vzrostla během prvního čtvrtletí 1952 rychleji než průměrné výdělky. Ve srovnání s prvním čtvrtletím 1951 stoupla o 14.8%.

Místní průmysl splnil v I. čtvrtletí 1952 plánované úkoly ve výrobě cihel na 61%, šterku a drti na 105%, jehličnatého řeziva na 185%, standardisovaných souprav do kuchyní na 77% a do ložnic na 94%.

Výroba některých důležitých výrobků v I. čtvrtletí 1952 se zvýšila proti stejnému čtvrtletí r. 1951, a to namnoze i v těch odvětvích, kde plán nebyl splněn, na př. takto:

Výrobek	procento vzrůstu
černé uhlí	3
hnědé uhlí	6
koks	5
nafta	46
železná ruda	16
elektrina	13
surové železo	5
válcované zboží	11
silové kabely	25
rubací kladiva	17
mlýny na uhlí	88
housenková rypadla lžicová o obsahu lžice 2.5 m ³	44
housenková rypadla o obsahu lžice 1 m ³	336
míchačky betonu na 250 l obsahu	97
nákladní automobily	18
benziny	36
viskosové hedvábi	21
cement	7
pálené cihly	13
pracovní oděvy	77
pracovní kožená obuv	21
jehličnaté řezivo	15
standardisované soupravy do kuchyně	44
standardisované soupravy do ložnic	47
jedlé mlýnské výrobky pšeničné	3
jedlé mlýnské výrobky žitné	12
chléb	24
jedlé oleje	79
umělé jedlé tuky	23
konsumní mléko	3
mlékařské máslo	10
cigarety	14

Objem investiční výstavby v prvním čtvrtletí 1952 vzrostl v porovnání s objemem investic ve stejném čtvrtletí minulého roku o 20%. Investiční výstavba se v prvním čtvrtletí zaměřila především na dokončování rozestavěných staveb, a to jak nových výrobních kapacit, tak staveb pro účely zdravotní a kulturní. Z velkých staveb socialismu byla v *Nových hutích Klementa Gottwalda* v Kunčicích dána do provozu první vysoká

pec a první martinská pec. Výstavba pod-
nůh dila ve Slapech je proti plánu opoždě-
ná, protože nebylo dodáno potřebné
strojí zařízení. Celková stavební
výroba, provedená všemi stavebními or-
ganizacemi, vzrostla proti loňsku o 7%.
Na Slovensku byla stavební výroba vět-
ší o 10.1%. Přes tento růst byl objem
stavební výroby o 16.6% menší, než
předpokládal plán na první čtvrtletí
1952. V investiční a bytové výstavbě byl
plán splněn na 79.9%.

Železniční nákladní doprava
splnila čtvrtletní plán na 95.8%, v osobní
dopravě na 101.1%. Silniční nákladní
doprava splnila plán na 83.7, silniční
osobní doprava na 109.3%. Ve vodní do-
pravě byl čtvrtletní plán splněn na 126.4
proc.

Schválení dohody mezi ČSR, Finskem a SSSR

Vláda schválila ve své schůzi, konané
dne 29. dubna 1952, po vstupu zprá-
vy ministra zahraničního obchodu dr. An-
tonína Gregora Úpravu československo-
finské strany trojstranné dohody mezi
Československem, Finskem a SSSR.

Schválení dohody s Polskem

Na návrh ministra zahraničního ob-
chodu dr. Antonína Gregora schválila
vláda dne 6. května 1952 Ujednání o
vzájemných dodávkách zboží a platech
mezi republikou Československou a re-
publikou Polskou na rok 1952. Tato ob-
chodní dohoda znamená další rozšíření
objemu vzájemné výměny zboží mezi
oběma státy a významné posílení jejich
národního hospodářství.

Obchodní dohoda s Rumunskem

Dne 10. května 1952 byla v Praze po-
depsána obchodní dohoda o výměně zbo-
ží a platech na rok 1952 mezi republi-
kou Československou a Rumunskou li-
dovou republikou. Na základě této do-
hody bude Československo dovážet z
Rumunska:

naftové deriváty, krmné a jedlé obiloviny,
dříví, maso, chemické výrobky a další zboží

Československo dodá do Rumunska:

výrobky hutního průmyslu, těžkého a vše

obecného strojírenství, chemické výrobky,
zemědělské stroje, automobily a různá zaří-
zení pro telekomunikační účely.

Jednání se Švýcarskem

Ve dnech 17. dubna až 13. května 1952
zasedala v Bernu Smíšená komise čes-
koslovensko-švýcarská. Jednání skonči-
la podepsáním protokolu, který upra-
vuje výměnu zboží mezi oběma zeměmi
na další nové období od 1. dubna 1952
do 31. března 1953. Dosavadní listiny
zboží platí s některými změnami a do-
plňky i nadále. Švýcarsko dodá mimo
jiné zboží chemikálie, léčiva, stroje, bar-
viva, textilní suroviny a některé kovy.
Československo vyveze pevná paliva,
cukr, slad, textil, sklo, keramiku, auta
a motocykly.

Zřízení společnosti Čechofracht

Opatřením ministra zahraničního ob-
chodu, otištěným v Úředním listě část-
ka 54 ze dne 1. května 1952, byla zřízena
společnost Čechofracht, čs. akciová
společnost pro námořní dopravu. Spo-
lečnost byla zřízena podle zákona č. 119/1948 Sb., o státní organizaci zahra-
ničního obchodu a mezinárodního zasi-
latelství, a její vznik byl stanoven dnem
1. ledna 1952. Od tohoto dne je společ-
ností vyhrazeno obstarávání těchto úko-
nu, souvisejících s mezinárodním zasi-
latelstvím:

Provozování námořní plavby vlast-
ními plavidly; nákup nebo jiné získá-
vání námořních lodí s příslušenstvím,
vystrojením a zařízením, jakož i jejich
prodej; všechny druhy najímání (char-
trování) lodního prostoru; zastupování
zahraničních námořních rejdářství a do-
pravních společností; zajišťování lodní-
ho prostoru přímo i nepřímo prostřed-
nictvím zahraničních podniků, vesměs
pro zásilky o váze přes 10 tun.

Z výhradního oprávnění Českosloven-
ské akciové společnosti pro mezinárodní
zasílatelství (Metrans) se vylučuje ob-
starávání výše uvedených úkonů. Práva
a závazky Československé akciové spo-
lečnosti pro mezinárodní zasilatelství,
vzniklé před 1. lednem 1952 a související
s obchodní činností, která je vyhrazena
společnosti Čechofracht, přecházejí dnem
1. ledna 1952 na novou společnost.

ZAHRAJNÍ OBCHOD, měsíčník pro hospodářskou informaci. Vydavatel: Ministerstvo za-
hrajního obchodu v Praze. Vychází dvanáctkrát ročně. Řídí Jaroslav Navrátil. — Re-
dakce Praha II, ulice Politických vězňů 20. Telef. 097. — Administrace Praha I,
ulice 28. Měna č. 3. Telefon 255-22 a 258-15. Předplatné na rok 144 Kčs. Jednotlivé číslo
12 Kčs. — Číslo šekového účtu u PSP 9299. — Tiskne Svoboda, tiskařské závody, n. p., zá-
vod 4, Praha II, Václavská 12. — Novinová poštovní sazba povolena fidejussivním pošt v Praze
č. A-7-2372-OB-45. — Dohledací poštovní úřad Praha 022.

Seznam dovozních a vývozních organizací SSSR

Vněšňaja Torgovlja č. 4/52 uvádí tyto stručné informace o všesvazových dovozních a vývozních organizacích sovětského zahraničního obchodu:

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Ex p o r t c h l e b.

Předseda: N. G. Osipov — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Exportchleb, telefon: K 4-24-54.

Vyváží: pšenici, žito, ječmen, oves, kukuřici, pokrutiny, šrot.

Dovází: rýži, olejová semena, sazenice.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Exportles.

Předseda: V. N. Ničkov — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 6, telegrafní adresa: Moskva Exportles, telefon: K 4-08-46.

Vyváží a dovází: stavební dříví, dyhy, dříví vzpěry, celulosu a jiné výrobky ze dřeva, celulosy a papíru.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Sojuzpuššina.

Předseda: A. A. Kaplin — adresa: Moskva, Projezd Chudožestvenovo teatra 2, telegrafní adresa: Moskva Sojuzpuššina, telefon: B 9-67-06.

Vyváží: kožedělné, zejména veverky, hranostaje, kuny, sobola, kuny skalní, kuny lesní, norka, ondatry, rysa, tchofe, sviště, zajíce, jezevce, křečka, karakul černý, karakul šedý, karakul barevný, beránek šedý, černý, popelky.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Exportlen.

Předseda: L. N. Bibikov — adresa: Moskva, Projezd Chudožestvenovo teatra 2, telegrafní adresa: Moskva Exportlen, telefon: B 9-41-81.

Vyváží: bavlněné, vlněné, hedvábné a lněné tkaniny, len, koudel, bavlnu, vlnu, hadry, hedvábné odpadky, nitě.

Dovází: bavlněné, hedvábné, vlněné a lněné tkaniny, jutu, konopí, ramí, umělou stříž, ořízi z umělého hedvábní, provazy z manily, sisalu a konopí, vlnu, bavlnu a surové hedvábní.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Prodintorg.

Předseda: V. A. Kamenskij — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Prodintorg, telefon: B 3-75-40.

Vyváží a dovází: cukr, čaj, kakaové boby, kávu, koření, ovoce, lihoviny, konzervy, masné výrobky, tuky, výrobky z ryb a jiné potravinářské zboží, a také živý dobytek.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Raznoexport.

Předseda: A. N. Finogenov — adresa: Moskva, Kaljajevskaja ul. 5, telegrafní adresa: Moskva Raznoexport, telefon: D 1-48-97.

Vyváží a dovází: tabák a tabákové výrobky, stavební materiál (cement, sklo, obkládací desky, sádra), stl, zápalky, suroviny živočišného původu (stříž, střeva, žlázy, jirchářské suroviny), konfekci, obuv, koberce, umělecké výrobky domácího průmyslu, hodiny, jízdní kola, šicí stroje, psací stroje, počítačové stroje, elektrické lampy, elektrické přístroje pro domácnost.

Všesvazová dovozní a vývozní společnost Raznoimport.

Předseda: V. A. Kamenskij — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Raznoimport, telefon: K 4-62-04.

Dovází a vyváží: barevné kovy, rudy barevných kovů, kabely, kaučuk přírodní a syntetický, gumárensko-technické výrobky, korek.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Mašinoimport.

Předseda: I. A. Eremin — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Mašinoimport, telefon: B 3-80-85.

Vyváží a dovází: zařízení dle, naftové, zvedací, transportní (pomocné), silové, elektrotechnické, čerpací, kompresorové, pro sváření plynem a průmyslové armatury.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Transmašimport.

Předseda: L. A. Razin — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Transmašimport, telefon: K 4-83-03.

Vyváží a dovází: lodí, vlakové soupravy a zvedací dopravní zařízení a realizuje opravy lodí za hranicemi.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Stankoimport.

Předseda: P. S. Seldjakov — adresa: Moskva 5, Spartakovskaja ul. 2a, telegrafní adresa: Moskva Stankoimport, telefon: E 1-20-78.

Vyváží a dovází: kovoobráběcí a dřevoobráběcí stroje, kovářské, lisovací a slévárenské zařízení, vysoké, martinové a Besemerovy pece, měřicí přístroje a nástroje, stroje a nástroje na zkoušení kovu, optická zařízení, kovořezné a měřicí nástroje, výrobky z oceli, litiny, brouslivé výrobky, kulčková a váhová ložiska, různé drobnohledy, zařízení kin, kinoaparatury, zeměměřicí přístroje, fotoaparáty, kukátka, lupy, čočky a jiné.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Technopromimport.

Předseda: V. P. Daškevič — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Technopromimport, telefon K 4-16-46.

Dovází a vyvází: zařízení chemického, potravinářského, papírenského, polygrafického, gumárenského, textilního, pleťárenského, kožedělného, obuvnického a jiných odvětví průmyslu; automobily, traktory, zemědělské a silniční stroje a náhradní součástky; telekomunikační zařízení, kontrolní měřicí přístroje, rádiové přístroje, laboratorní zařízení a jiné výrobky.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Technoexport.

Předseda: N. V. Vasiljev — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Technoexport, telefon: B 3-09-10.

Vyvází: zařízení, provádí výzkumné práce, projekty, hlavní montáže a uskutečňuje různé způsoby technické pomoci při stavbě průmyslových podniků, elektráren a podniků telekomunikačních.

Všesvazová dovozní a vývozní společnost Promsyrjoimport.

Předseda: I. N. Krupin — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Syrjoimport, telefon: B 3-25-45.

Vyvází a dovází: litinu, železolitiny, ocel; ocelové přípravky; hotovou a profilovou ocel, ocel konstrukční, nástrojovou, pro kulíčková ložiska, nerezavějící, elektrotechnickou; různé dráty; ocelová lana; litinové a ocelové roury, ocelové lahve; železniční materiály; kolejnice o širokém a úzkém rozchodu, výhybkářské převody; kovové výrobky (šrouby, matky, šňty, řetězy, hřebíky, šrouby do dřeva, kotvy, síť); elektrody ocelové, odporové slitiny.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Sojuzneftexport.

Předseda: I. A. Iljuščenko — adresa: Moskva, Projezd Chudožestvenovo teatra 2, telegrafní adresa: Moskva Nafta, telefon: B 9-04-31.

Vyvází a dovází: surovou naftu, naftové odpady, pohonné látky, benzin, petrolej, topivo pro Diesel motory, mazací oleje, asfalt, vazelínu, parafin, rozpustidla.

Všesvazová společnost pro průmyslový vývoz Sojuzpromexport.

Předseda: T. T. Ivanov — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 21, telegrafní adresa: Moskva Sojuzpromexport, telefon: B 3-21-03.

Vyvází a dovází: kamenné uhlí, brikety, manganovou rudu, chromovou rudu, železnou rudu, apatitový koncentrát, superfosfát, apatitovou rudu; siran amonný, ledek, draselnou sůl, siran draselný, chlorcháň draselný; asbest a asbestové výrobky, baryt, křemík, síru, tuhu; ohnivzdorné výrobky, tuhé výrobky, siran sodný; drahokamy a drahé kovy.

Všesvazová společnost pro vývoz a dovoz chemického a lékařského zboží Sojuzchimexport.

Předseda: V. K. Krutikov — adresa: Moskva, ul. Kujbyševa 6, telegrafní adresa: Moskva Sojuzchimexport, telefon K 5-11-69.

Vyvází a dovází: lékařské zboží a přístroje, rentgenové zařízení, laboratorní potřeby, reagence, lékařské byliny, eterické oleje, vonné látky, syntetické třísloviny, kinová fotomateriál, mýdlo, parfumerii a kosmetické zboží, výrobky dermatologického lékařství, sodné výrobky a anorganické kyseliny, kysličníky a soli barevných kovů, organické kyseliny a lihoviny, katalysátory, barvidla, barvy a pigmenty, polotovary pro průmysl anilínových barev, šelak, různé zboží organické a anorganické chemie.

Všesvazová společnost Meždunarodnaja kniga.

Předseda: A. A. Zmeul — adresa: Moskva, Kuzněckij most 18, telegrafní adresa: Moskva Mežkniga, telefon: B 8-20-22.

Vyvází: knihy, noviny, žurnály, noty, plakáty, pohlednice, reprodukce, alba, zeměpisné mapy; předměty pro mechanickou hudbu; díla výtvarného umění; poštovní známky pro filatelisty.

Dovází: knihy, noviny, žurnály, zeměpisné mapy, gramofonové desky.

Všesvazová vývozní a dovozní společnost Vostokintorg.

Předseda: I. V. Bakulin — adresa: Moskva, Armjanskij per. 13, telegrafní adresa: Moskva Vostokintorg, telefon: K 5-84-28.

Vyvází: do Mongolské lidové republiky, Čínské lid. rep. (provincie Šíňčzan), do Afghánistánu potravinářské a pochutinové výrobky, textilní výrobky, oděv a obuv, galanterii, chemické zboží, lékařské přístroje, léky, parfumerii, nádobí, šicí stroje, motocykly, jízdní kola, sklo, cement, železo, průmyslové stroje a náhradní díly, zemědělské stroje, různé nářadí, elektrotechnické výrobky, rádiové přijímače a jiné zboží.

Dovází: ze jmenovaných zemí šlechťácké suroviny, kožešiny, stěva, štetiny, olejové semena, sušené ovoce, mandle a jiné zboží.

Všesvazová společnost pro najímání lodí Sovfracht.

Předseda: N. I. Obozov — adresa: Moskva 9, Kozickij per. 1a, telegrafní adresa: Moskva Sovfracht, telefon: B 9-55-98.

Provazuje operace spojené s najímáním cizích i sovětských obchodních lodí za hranicemi i v SSSR; provádí příkazy všeho druhu spojené s námořní dopravou; provádí operace související se skladováním nákladů; provazuje skladistní obchody a vydává skladní listy.

50X1-HUM